

UNIVERSITETSSTUDERANDENAS INSTÄLLNING TILL
FINLANDS TVÅSPRÅKIGHET OCH "TVÅNGSSVENSKA"

Pro gradu-avhandling i nordisk filologi
vid Jyväskylä universitet
Våren 2001

Maarit Oksanen
Anna Saarela-Korhonen

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Humanistiska fakulteten	Institutionen för nordiska språk
Författare Oksanen Maarit & Saarela-Korhonen Anna	
Titel Universitetsstuderandenas inställning till Finlands tvåspråkighet och "tvångssvenska"	
Ämne nordisk filologi	Typ av avhandling pro gradu
Avhandlingen färdig Våren 2001	Antalet sidor 102
<p>Sammandrag</p> <p>I den föreliggande undersökningen redogörs för hur studerande på tre olika fakulteter vid Jyväskylä universitet ställer sig till tvåspråkighet, svenska och svenskhet i Finland. Materialet skaffades med hjälp av en enkät. Samplet består av 58 studerande varav 19 var inskrivna på humanistiska fakulteten, 19 på samhällsvetenskapliga fakulteten och 20 på matematisk-naturvetenskapliga fakulteten. Humanistgruppen bestod endast av språkstudenter. Vi utnyttjade Likert-skalan i attitydsmätningen. Metoderna var huvudsakligen kvantitativa.</p> <p>Undersökningen hade folktingets attitydundersökning (1997) som utgångspunkt. I den konstaterades bl.a. att den högre utbildade befolkningen ställer sig positivare till finlandssvenskarna och att kvinnornas inställning till dem är positivare än männens. Syftet vid den föreliggande studien var att ta reda på om det finns olikheter i förhållningssättet hos studerandena på de tre fakulteterna. Därtill ville vi ta reda på om det finns åsiktsskillnader som grundar sig på kön, kontakter med tvåspråkiga personer och motivation att förbättra svenskkunskaperna.</p> <p>Enkätundersökningens resultat visade sig till stor del motsvara våra hypoteser. Vid de flesta påståendegrupperna var kvinnornas inställning positivare än männens. Språkstudenter tycktes vara något positivare inställda än samhällsstuderande. Naturvetarna var något stelare, även om man inte kunde tala om klart negativa attityder hos dem heller. Vid fyra påståendegrupper av sex var variabeln fakultet signifikant. Motivationen att förbättra svenskkunskaperna hade ett samband med attityderna. Det framkom några inställningsskillnader som beror på hur mycket kontakter testdeltagarna hade med tvåspråkiga personer. Generellt sett påverkade variabeln kontakter dock inte responserna. I huvudsak var informanterna positivt inställda till Finlands tvåspråkighet, "tvångssvenska" och finlandssvenskarna. Det var märkbart att studerandena hellre svarade med alternativet <i>kan inte säga</i> än visade negativa inställningar.</p>	
Uppslagsord attityder, tvåspråkighet, "tvångssvenska", finlandssvenskar	
Bibliotek/Förvaringsplats Universitetsbibliotek	
Övriga uppgifter	

INNEHÅLL

1 INLEDNING	5
2 GRUNDER FÖR TVÅSPRÅKIGHETEN I FINLAND	6
2.1 Historisk översikt	6
2.2 Svenskfinland	8
2.2.1 Finlandssvenska institutioner	8
2.2.2 Finlandssvensk kultur	10
2.2.3 Åland	11
2.3 Språklagstiftning	11
2.4 ”Tvängssvenska”	12
3 TVÅSPRÅKIGHET	12
3.1 Definition av tvåspråkighet	12
3.2 Om olika typer av tvåspråkighet	15
3.2.1 Bilingualism eller individuell tvåspråkighet	15
3.2.2 Diglossi eller social tvåspråkighet	17
3.3 Tidigare och nyare syn på tvåspråkighet	19
3.4 Kulturidentitet	22
4 ATTITYDER	23
4.1 Definition	23
4.2 Uppkomst av attityder	24
4.3 Attitydförändring	25
4.4 Attitydundersökning	28
4.5 Språkattityder	28
4.6 Tidigare forskning	29
4.7 Folktingets undersökning om finländarnas inställning till tvåspråkighet	30
4.7.1 Bakgrund	30
4.7.2 Svenska språkets betydelse	30
4.7.3 Attityder till de svenskspråkiga i Finland	31
5 MATERIAL OCH METODER	32
5.1 Attitydundersökning	32
5.2 Material	34
5.2.1 Materialinsamling	34
5.2.2 Försökspersoner och deras bakgrunskunskaper	35
5.3 analysmetoder i denna undersökning	38
6 FÖRDELNING AV RESPONSERNA TILL ATTITYDPÅSTÅENDEN	40
6.1 Attityder till ”tvängssvenska”	40
6.2 Attityder till svenska språket	42
6.3 Attityder till svenska språkets ställning i Finland	43
6.4 Attityder till Svenskfinland	45
6.5 Attityder till svenska språkets talare	47
6.6 Attityder till tvåspråkighet i allmänhet	48
7 SAMBANDET MELLAN VARIABLERNAS OCH ATTITYDPÅSTÅENDENA	50
7.1 Attityder till ”tvängssvenska”	50
7.1.1 Attityder till ”tvängssvenska” efter könet	50
7.1.2 Attityder till ”tvängssvenska” efter fakulteten	52
7.1.3 Attityder till ”tvängssvenska” efter motivationen	54
7.1.4 Attityder till ”tvängssvenska” efter kontakterna	56

7.2 Attityder till svenska språket	57
7.2.1 Attityder till svenska språket efter könet	57
7.2.2 Attityder till svenska språket efter fakulteten	59
7.2.3 Attityder till svenska språket efter motivationen	60
7.2.4 Attityder till svenska språket efter kontakterna	62
7.3 Attityder till svenska språkets ställning i Finland	63
7.3.1 Attityder till svenska språkets ställning i Finland efter könet	63
7.3.2 Attityder till svenska språkets ställning i Finland efter fakulteten	65
7.3.3 Attityder till svenska språkets ställning i Finland efter motivationen	67
7.3.4 Attityder till svenska språkets ställning i Finland efter kontakterna	68
7.4 Attityder till Svenskfinland	69
7.4.1 Attityder till Svenskfinland efter könet	69
7.4.2 Attityder till Svenskfinland efter fakulteten	71
7.4.3 Attityder till Svenskfinland efter motivationen	72
7.4.4 Attityder till Svenskfinland efter kontakterna	73
7.5 Attityder till svenska språkets talare	75
7.5.1 Attityder till svenska språkets talare efter könet	75
7.5.2 Attityder till svenska språkets talare efter fakulteten	76
7.5.3 Attityder till svenska språkets talare efter motivationen	77
7.5.4 Attityder till svenska språkets talare efter kontakterna	78
7.6 Attityder till tvåspråkighet i allmänhet	80
7.6.1 Attityder till tvåspråkighet i allmänhet efter könet	80
7.6.2 Attityder till tvåspråkighet i allmänhet efter fakulteten	81
7.6.3 Attityder till tvåspråkighet i allmänhet efter motivationen	83
7.6.4 Attityder till tvåspråkighet i allmänhet efter kontakterna	84
8 KORRELATIONER	85
8.1 Korrelationer inom påståendegruppen Attityder till ”tvångssvenska”	86
8.2 Korrelationer inom påståendegruppen Attityder till svenska språket	87
8.3 Korrelationer inom påståendegruppen Attityder till svenska språkets ställning i Finland	88
8.4 Korrelationer inom påståendegruppen Attityder till Svenskfinland	89
8.5 Korrelationer inom påståendegruppen Attityder till svenska språkets talare	90
8.6 Korrelationer inom påståendegruppen Attityder till tvåspråkighet i allmänhet	90
9 ÖPPEN FRÅGA	91
10 SAMMANFATTNING	93
LITTERATUR	97
BILAGA: ENKÄT	99

1 INLEDNING

Finland är ett tvåspråkigt land med finska och svenska som officiella språk. Tvåspråkighet är en allmän egenskap hos finlandssvenskarna. Antalet tvåspråkiga människor i landet innefattar även folk med någon annan språkkombination. Även den allt växande gruppen av invandrare producerar tvåspråkiga medborgare. De enspråkigas attityder till tvåspråkiga personer har ofta karaktäriserats som förbehållsamma.

I föreliggande undersökning redogörs för hur studerande vid Jyväskylä universitet förhåller sig till Finlands tvåspråkighet, finlandssvenskar och "tvångssvenska". Det rör sig om en kvantitativ enkätundersökning. Syftet är att ta reda på om språkstuderande har en positivare inställning till dessa än de två andra intervjuade studerandegrupperna, dvs. naturvetare och samhällsstuderande. Då kan man få information om förhållandet mellan valet av studieämnet och attityderna till de språkliga minoritetsgrupperna i Finland. Därtill betraktar vi om det finns skillnader mellan kvinnornas och männens åsikter. De två andra bakgrundsvariablerna är motivationen att förbättra svenskkunskaperna och kontakter med tvåspråkiga personer. Vi antar att de också påverkar starkt förhållningen till tvåspråkighet.

Vi bestämde oss för att undersöka inställningar hos universitetsstuderande med utgångspunkt i resultaten av folktingets undersökning (1997). I den framkom det att den högre utbildade befolkningen förhåller sig positivare till finlandssvenskarna och tvåspråkigheten än annan befolkning. Därtill var kvinnornas inställning mjukare än männens. Temat i föreliggande undersökning kan anses vara sociolingvistiskt. Därför valde vi studerande vid tre fakulteter varav två anknyter till temat av olika synvinklar, den samhällsvetenskapliga synvinkeln resp. den lingvistiska synvinkeln. Studerande av naturvetenskaper togs med eftersom vi antar att de ser på temat på ett annorlunda sätt.

Avhandlingen är upplagd på följande sätt. Först kommer vi att ge en översikt över tvåspråkighetens historia i Finland. Därefter följer presenteringen av de centralaste begreppen kring tvåspråkighet. Sedan skall vi behandla attityder, och därefter presentera utgångspunkten för vår undersökning, dvs. resultaten av folktingets attitydundersökning. Avhandlingens material och metoder behandlas i kapitel 5. Därefter följer behandlingen av resultaten i denna undersökning. I kapitel 10 ges en sammanfattning av hela studien.

2 GRUNDER FÖR TVÅSPRÅKIGHETEN I FINLAND

2.1 Historisk översikt

De första skandinaverna invandrade till Finland mycket tidigt. Arkeologerna har visat att Åland har haft svensk befolkning oavbrutet sedan den yngre järnåldern. Därför är det omöjligt att försöka klara upp hur många av våra dagars finlandssvenskar har svenskt ursprung. (Törnudd 1978, 7-8.).

På landskapet Åland hade det funnits skandinavisk bosättning redan på 500-talet, då de första skandinaverna hade invandrat antagligen västerifrån till Åland och till öde kustbygder på fastlandet. I samma veva invandrade olika finska folkstammar. Invandringen hade börjat några hundra år tidigare. Det är inte fråga om något enhetligt folk, utan några av dessa stammar kom över Ladoga och andra kom söderifrån över Finska viken. Den huvudsakliga svenska inflyttningen till det nuvarande Finlands kuster började först under medeltiden omkring 1150, och då fick finska fastlandet fast svensk befolkning. Finlands och Sveriges gemensamma historia varade sedan 650 år. Inflyttningen sammankopplas med det första korståget. Den nådde först Åland och spred sig sedan till Finlands sydkust och Österbottens kusttrakter i väst. Man antar att de svenska inflyttarna kom huvudsakligen från mellersta Sverige och södra delen av landskapet Norrland. (Beijar & al. 1998, 7-9, Törnudd 1978, 7.)

Det uppstod språkgränser framför allt i västra delen av Åboland och i Egentliga Finlands fastland när svenskarna bosatte sig i de glesbyggda trakterna. I de flesta områden förekom en språkgräns när majoritetspråket i trakterna blev dominerande, till exempel svenska i Pargas och finska i Bjärnä. I det glesbyggda Satakunda och norra delen av svenska Österbotten uppstod en tydlig språkgräns först på 1800-talet. Överhuvudtaget antas att det svenska bosättningsområdet i Finland nådde dess även nuvarande form senast på 1200-talet. Den svenska befolkningen vid kusten öster om Kymmene älv blev nästan förstörd under svensk-ryska kriget 1571—1595. Det är värt att lägga märke till att språkgränsen inte var någon konkret gräns utan en gräns för bosättningen. Flyttning över dessa gränser var inte omöjligt men den har blivit allmännare först i vår tid. (Lindberg & al. 1998, 10-11, Törnudd 1978, 7.)

En orsak till de svenska inflyttarnas ankomst är antagligen befolkningstrycket som hade blivit starkt i de centrala delarna av Sverige. Den svenska kronan satte igång en bondeinvandring i Finland. Det pågick samtidigt i Sverige en stor intern nyodling och en politisk expansion österut, som ansluter sig till den bebyggelseexpansion som försiggick i Europa från 1000-talet till 1200-talet. Egentliga Finland och Satakunda hade allierat med kungarna i Uppsala redan på 1000-talet. De införlivade Tavastland och Viborg konkurrerade med Novgorod, som samtidigt gjorde expansionsförsök västerut. Freden i Nöteborg 1323 medförde stabilitet för drygt 150 år. Under denna tid blev Finland kulturellt sett en del av Västeuropa och den skandinaviska samhällsutvecklingen. (Lindberg & al. 1998, 11, Beijar & al. 1998, 8-9.)

Under stormaktstiden på 1600-talet hade Finland mestadels inte blivit drabbat av krig, oavsett uttag av soldater och långvariga krig. Stora ofreden 1700—1721 omvälvde våldsamt Finlands historia. Till följd av den åttaåriga ryska ockupationen genomgick Finland stora förluster, bl.a. en stor del av Karelen med Viborg. Därefter var Finland delat mellan Sverige och Ryssland. Detta betydde att båda kulturer lämnade sina spår i Finland. Det svenska inflytandet blev starkare i det svenska Finland. Ryska Finland blev inverkat av den svenska kulturen när det gäller kyrkan och rättsväsendet. Annars dominerade tyskans inflytande. (Lindberg & al. 1998, 11.)

Finland var en väsentlig del av det svenska riket ända fram till år 1809. Då blev Finland ett autonomt storfurstendöme under ryska kronan. Trots detta fick ryska språket ingen dominerande ställning i Finland. Förvaltningens språk var svenska; därför har det svenska språket bevarats i landet. Även om största delen av den svenskspråkiga befolkningen i Finland var bönder, fiskare, hantverkare och andra som bodde vid kusterna, uppstod det en svensktalande adel och svensktalande borgare och präster. (Lindberg & al. 1998, 11-12, Beijar & al. 1998, 8-9.)

Den tyska ideologiska filosofin under första hälften av 1800-talet framhävde språkets ideologiska värde och dess roll för nationalidentitet. Som motreaktion till svenskans dominans uppstod det en rörelse för det finska språket med samverkan av Åbo-romantiken. Till följd grundades Finska litteratursällskapet 1831 och Finlands nationalepos Kalevala kom ut 1835. I början var rörelsen inte hatfull mot det svenska språket och en stor del av medlemmarna använde svenska i tal och skrift, t.ex. J. L. Runeberg. Med tiden fick rörelsen politiska ambitioner och den kallades fennomani. Fennomannernas arbete resulterade i att finska fick kulturellt och politiskt värde. Finskan blev officiellt jämställd med svenskan 1863. (Lindberg & al. 1998, 12.)

Relationen mellan de finskspråkiga och de svenskspråkiga ansträngdes under 1870- och 1880-talet. Då uppstod det en motreaktion (svekomani) av finlandssvenskar med Axel Olof Freudenthal som ledare. Svekomaner framhävde folkbildning som en väsentlig verksamhetsform. Detta betydde att för första gången var språket den förenande faktorn mellan den svenskspråkiga befolkningen oavsett social status och härstamning. Finland nådde självständighet när det ryska kejsardömet föll 1917. Det finländska samhället utvecklades med stora kliv 1917-1923. Denna tid medförde förändringar även för finlandssvenskarna som fick en officiell status som minoritet i Finland. (Lindberg & al. 1998, 12-13.)

2.2 Svenskfinland

Begreppet Svenskfinland betyder områden där majoriteten av den svenska befolkningen lever. Förutom detta gäller det ett omfattande socialt nätverk med en mängd verksamheter på svenska, t.ex. utbildning, kyrkan, värnplikten, massmedier, politiska organisationer och folktinget. (Lindberg & al. 1998, 7-8.) I detta avsnitt redogörs för svenska aktiviteter och anstalter i Finland.

2.2.1 Finlandssvenska institutioner

Svenskspråkiga och tvåspråkiga familjer kan bjuda sina barn en svenskspråkig utbildning från barnavård tills högskola. Det finns en svensk utbildningsförvaltning som är jämställd med den finska. Det finns över 300 svenskspråkiga grundskolor och högskolorna *Åbo akademi*, *Svenska handelshögskolan* och *Svenska social- och kommunalhögskolan* erbjuder enspråkigt svensk akademisk utbildning i Finland. (Lindberg & al. 1998, 7.)

Den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland är traditionellt tvåspråkig. Finska och svenska har varit predikans språk sedan reformationen. *Borgå stift*, som innefattar svensk- och tvåspråkiga församlingar, grundades 1923. I tvåspråkiga församlingar har man rätt till kyrklig betjäning på sitt modersmål, finska eller svenska. Olika väckelserörelser inom den evangelisk-lutherska

kyrkan fungerar också på svenska. Även i den ortodoxa kyrkan kan man få svenskspråkig kyrklig service i vissa församlingar. (Lindberg & al. 1998, 7.)

Man kan fullgöra värnplikten i Finland på svenska i *Nylands Brigad* i Ekenäs. Kommandospråket är emellertid finska därför att det skall råda en enhetlig praxis i försvarsmakten. Befolkningen på Åland är befriad från värnplikt för det gäller ett demilitariserat och neutraliserat område. (Lindberg & al. 1998, 8.)

Den svenska tidningspressen i Finland har utvecklats litet tidigare än den finska. I Finland utkommer flera svenskspråkiga dagstidningar. *Hufvudstadsbladet* har den största upplagan och det österbottniska *Vasabladet* den näst största. Förutom detta finns det en mängd svenska regiontidningar och några politiska tidningar samt över 200 svenskspråkiga och över 250 tvåspråkiga tidskrifter. Det finska radio- och tv-bolaget *Rundradion Ab* har en svensk sektion som sänder radioprogram via Radio Vega och Radio Extrem och tv-program via Finlands Svenska Television (FST) i Rundradions två kanaler. Sändningstiden i tv är en tiondedel av hela programutbudet. (Lindberg & al. 1998, 8, Törnudd 1978, 48.)

Riksdagen i Finland består av 200 ledamöter. Det enda enspråkigt svenska partiet i Finland är Svenska folkpartiet. Det finns även tvåspråkiga partier i riksdagen: Finlands socialdemokratiske parti, Vänsterförbundet, Finlands kristliga förbund och Gröna förbundet. Under självständighetstiden har regeringarna haft svenskspråkiga ministrar. I den senaste omröstningen år 1999 invaldes 14 svenskspråkiga ledamöter, varav 12 var representanter för Svenska folkpartiet, en för Gröna förbundet och en för Kristliga förbundet. (Lindberg & al. 1998, 8, Pohjola 2001.)

Svenska Finlands folkting fungerar för att bevara jämlikheten mellan de två språken i Finland. Det bevakar finlandssvenskarnas förmån (till exempel med hjälp av språkskyddsprogram, se s.19) och gör utredningar i ämnen som gäller svenska frågor i Finland. Därtill sprider det kunskap om finlandssvenskarna genom att publicera rapporter. Ursprungligen grundades folktinget 1919 för att bevara svenska språkets jämlikhet även i det självständiga Finland. Folktingets medverkan på språklagen och författningen om statstjänstemännens språkkunskaper var betydande. (Lindberg & al. 1998, 8-9.)

2.2.2 Finlandssvensk kultur

Till skillnad från de övriga nordiska länderna har regionala organisationer i Finland ansvaret för den kulturella utvecklingen på lokalplanet. Det finns i varje län ett statligt organ med uppgift att stödja och befördra olika konstområden. Den finlandssvenska litteraturen stöds bl.a. av Svenska litteratursällskapet i Finland, som beviljar pris åt förtjänta författare. Flera finlandssvenska författare har blivit kända även i Sverige och några nämns till och med i samband med Sveriges litteraturhistoria. Av nyare författare är det skäl att nämnas några; Jörn Donner, Henrik Tikkanen, Claes Andersson, Solveig von Schoultz, Tove Jansson, Irmelin Sandman-Lilius och Jon Skiftesvik. Lars Sund – som nuförtiden bor i Sverige – har ställts upp som kandidat för Finlandia-priset två gånger. Bo Carpelan är den förste finlandssvensk som tagit emot Nordiska rådets litteraturpris. Det finns särskilda finlandssvenska bokförlag som utger finlandssvenska författares verk. Förutom bokförlagen finns det författarandelag som en del författare har bildat för att kunna ge sina verk en regional spridning. (Törnudd 1978, 46.)

Den svenska teatern i Finland var under 1800-talet mestadels beroende av medverkan av teatergrupper och artister från Sverige. Först år 1894 inrättades i Helsingfors Svenska inhemska teatern, som medvetet hade som mål att anlita inhemska skådespelare. Nuförtiden finns det flera fasta teaterscener i Finland, t.ex. i Helsingfors, Esbo, Åbo och Vasa. Dessa städer har också ett rikt musikutbud. (Törnudd 1978, 46.)

Bland kända finlandssvenska konstnärer kan nämnas målarna Helena Schjerfbeck, Magnus Enckell, Lennart Segerstråle samt skulptörerna Felix Nylund, Gunnar Finne och Victor Jansson. Bland kända tonsättare kan nämnas Selim Palmgren, Erik Bergman och Leif Segerstam, som har nuförtiden blivit mest känd som kapellmästare. Särskilt på konstens och musikens områden är samgående mellan de finskspråkiga och de svenskspråkiga mycket stort (i föreningar, utställningar, publikationer osv.). Det förekommer inom det finländska kulturlivet nuförtiden en hel del kontakter mellan finskt och svenskt. (Törnudd 1978, 47.)

2.2.3 Åland

Åland är ett svenskspråkigt landskap som har självstyrelse sedan år 1921. Självstyrelsen och svenska språkets ställning garanteras i grundlagen. Svenska är språket för myndigheterna och undervisning i landskapet. På grund av självstyrelsen har Åland rätt att stifta egna lagar och ansvara för förvaltningen på många områden, t.ex. kultur och undervisning, hälso- och sjukvård, socialväsendet, kommunalförvaltning, postväsen, radio och tv, och näringslivsfrågor. Lagtinget har den högsta beslutsfattande makten på Åland. Ifall man ville ändra på självstyrelselagen skulle det behandlas både i riksdagen och i lagtinget. Ålänningarna har även en svenskspråkig ledamot som representant i riksdagen. (Lindberg & al. 1998, 13.)

2.3 Språklagsstiftning

När Finland blev självständig år 1917 ville man bevara svenska språkets ställning i landet. Man ansåg att svenskans jämlika ställning med finskan inom den centrala förvaltningen, domstolsväsendet och i kulturlivet var en grundförutsättning för den svenska befolkningens framtid i landet. År 1919 stadgades den grundlag som dikterar att finska och svenska skall vara Finlands officiella språk. Språklagen från år 1922 föreskriver närmare hur tvåspråkigheten skall fungera. Vid sidan om staten skall även kyrkan och kommunerna sörja för att tvåspråkigheten förverkligas i praktiken, t.ex. i samhällsservice, utbildning och informationsförmedling. Språklagen gäller inte landskapet Åland som har självstyrelse och är enspråkigt svenskt. (Beijar & al. 1998, 37-43, Lindberg & al. 1998, 6.)

Kommunerna i Finland indelas i fyra grupper enligt deras språkliga status: *enspråkigt finska kommuner*, *enspråkigt svenska kommuner*, *tvåspråkiga kommuner med finsk majoritet* och *tvåspråkiga kommuner med svensk majoritet*. När invånarna i en kommun har samma modersmål eller om andelen invånare med landets andra språk som modersmål utgör mindre än 8 % är kommunen enspråkig. Om andelen minoritetspråkstalare är minst 8 % eller minst 3000 personer gäller det en tvåspråkig kommun. En tvåspråkig kommun blir enspråkig först då minoriteten sjunkit till 6 % eller antalet personer är färre än 3000. Nuförtiden utgör cirka hälften av finlandssvenskarna majoriteten i sina kommuner, medan den andra hälften lever i en minoritetssituation. (Lindberg & al. 1998, 6.)

2.4 ”Tvångssvenska”

Enligt undervisningsstyrelsens läroplan studeras svenska som ett obligatoriskt ämne i de finska skolorna. Under de senaste åren har detta förorsakat en livlig debatt för och emot i medierna. Många anser svenskan vara ett onödigt ämne och tycker att valfrihet att studera det skulle förbättra motivationen att lära svenska. Begreppet ”tvångssvenska” har blivit populärt speciellt hos motståndare.

Svenska språket har studerats i den finska grundskolan sedan 1968. Svenska kan antingen vara A- eller B-språk i grundskolan beroende på när eleven har börjat läsa den. Inläring av A-språket/språken börjas på lågstadiet och B-språket/språken börjas läsa på högstadiet. (Törnudd 1978, 67, Grunderna för grundskolans läroplan 1994, 18.)

Syftet med att lära det andra inhemska språket (svenska) är stärkning av Finlands kulturidentitet som består bl.a. av tvåspråkighet och nordism. Svenskinläringen utvidgar elevernas världsbild och utvecklar deras kunskap om nordisk kultur. Därtill lär eleverna se Finland som en del av Norden. Eleverna ska få en mångsidig språkförmåga som skapar förutsättningar för kommunikation med andra nordbor. (Grunderna för grundskolans läroplan 1994, 63.)

3 TVÅSPRÅKIGHET

I detta kapitel behandlas begreppet tvåspråkighet. Först presenteras kriterier för definitionen och sedan redogörs för olika former av tvåspråkighet. Därtill klargörs de centralaste begreppen och presenteras olika syner på tvåspråkighet.

3.1 Definition av tvåspråkighet

Tvåspråkighet betyder att man använder och förutsätts använda två språk. En tvåspråkig individ har lärt sig båda språken på ett naturligt sätt i sin miljö. Tvåspråkighet är en allmän egenskap hos finlandssvenskarna nuförtiden, och antalet människor som talar bara svenska i Fin-

land är mycket litet. Begreppet tvåspråkighet är flerdimensionellt, och det är svårt att definieras entydigt. (Nuolijärvi 1991, 15, Tandefelt 1988, 14.)

En person som har en infödd kompetens i sina språk och som omväxlande kan använda två språk i olika talsituationer är tvåspråkig. Även en person som bara kan förstå men inte producera ett annat språk kan anses vara tvåspråkig. Begreppet måste varje gång definieras för att undvika missförstånd. Definitionen bör väljas enligt vilken målsättning man har med sitt definierande. (Skutnabb-Kangas 1986, 53-54, Tandefelt 1988, 14.)

Tabell 3.1 klargör kriterierna *ursprung, kompetens, funktion* och *attityder* som används vid definition av begreppen tvåspråkighet och modersmål. Denna indelning hjälper en att förstå skillnaden mellan olika synvinklar ur vilka tvåspråkighet kan betraktas.

Samma kriterier som används vid definitionen av modersmål kan även användas vid definitionen av tvåspråkighet. Tvåspråkighet förutsätter inte att färdigheten i båda språken förekommer i samma utsträckning. Det är vanligare att man uppvisar en begränsad färdighet i ett av språken. Med begreppet tvåspråkig syftar man även alltid till flerspråkighet. I föreliggande studie betraktas tvåspråkighet ur identifikationens (attityder) och funktionens synvinkel. (Tandefelt 1988, 14.)

Tabell 3.1 Definitioner av modersmål och tvåspråkighet (Skutnabb-Kangas 1986, 50.)

<i>Kriterium</i>	<i>Modersmålet är</i> det språk som man	Den är <i>tvåspråkig</i> som	<i>Disciplin</i> som använder definitionen
<i>Ursprung</i>	<i>a</i> har lärt sig först (har etablerat sina första långvariga språkiga kontakter på)	<i>a</i> har lärt sig två språk i familjen av infödda talare ända från början <i>b</i> har använt två språk parallellt som kommunikationsmedel ända från början	sociologi
<i>Kompetens</i> färdighetsnivå, behärskning	<i>a</i> behärskar bäst	<i>a</i> behärskar två språk fullständigt <i>b</i> behärskar två språk som en (motsvarande) infödd <i>c</i> behärskar två språk lika bra <i>d</i> kan producera fullständiga meningsfulla yttranden på det andra språket <i>e</i> har åtminstone någon kännedom om kontroll av det andra språkets grammatisk struktur <i>f</i> har kommit i kontakt med ett annat språk	lingvistik
<i>Funktion</i> användning	<i>a</i> använder mest	<i>a</i> använder (eller kan använda) två språk (i de flesta situationer) i enlighet med sina egna önskemål och samhällets krav	sociolingvistik
<i>Attityder</i> identitet	<i>a</i> identifierar sig med	<i>a</i> identifierar sig själv som tvåspråkig/med två språk och/eller två kulturer (eller delar av dem)	socialpsykologi individualpsykologi
identifikation	<i>b</i> identifieras av andra som infödd talare av	<i>b</i> av andra identifieras som tvåspråkig/som infödd talare av två språk	socialpsykologi sociologi

Modersmål och tvåspråkighet kan definieras på flera olika sätt beroende på vilka kriterier man använder. På grund av *ursprungsdefinitionen* är modersmål det språk som man först har lärt sig att kommunicera med. När modersmål är det språk man behärskar bäst, är det fråga om *kompetensdefinitionen*. Om modersmål anses vara det språk man använder mest, gäller det *funktionsdefinitionen*. När man talar om *identifikation*, betyder det att modersmål är det språk man identifierar sig med eller identifieras av andra. Modersmålet är det språk som man har lärt sig först i sitt hem och som man identifierar sig med. Denna definition är en kombination av ursprungs- och identifikationsdefinitioner. Samma person kan ha olika modersmål, beroende på vilken av definitionerna som han använder. Modersmålet kan också ändras under

livets gång enligt alla definitioner utom ursprungsdefinitionen. (Skutnabb-Kangas 1986, 28-31.)

3.2 Om olika typer av tvåspråkighet

Det är skäl att presentera några centrala begrepp angående tvåspråkighet. Begreppet tvåspråkighet kan definieras på två sätt: *bilingualism* eller individuell tvåspråkighet och *diglossi* eller social tvåspråkighet. I detta avsnitt presenteras dessa två typer med de centralaste begreppen.

3.2.1 Bilingualism eller individuell tvåspråkighet

Begreppet *bilingualism* syftar till ett psykologiskt tillstånd hos en person som behärskar flera än en lingvistisk kod som ett socialt kommunikationsmedel. En individs användning av två olika språk förutsätter att det finns två olika talgemenskaper. Detta innebär dock inte att det finns ett tvåspråkigt samhälle. (Mackey 2000, 26, Wei 2000, 494.)

Språkfärdighet avser individens kompetens i ett visst språk. Detta innebär behärskning av språkets regelsystem och ordförråd (Tandefelt 1988, 14). Ett vardagligt samtal och abstrakta invecklade tankeprocesser förutsätter två olika aspekter av språk. Skutnabb-Kangas (1981, 113-115) och Sundman (1998, 52-56) presenterar James Cummins syn på de två funktionerna hos språkförmågan. Cummins kallar den ena sidan av språkförmågan för BICS¹, dvs. grundläggande mellanmänsklig kommunikativ förmåga och den andra sidan för CALP², dvs. kognitiv/skolframgångsmässig språkfärdighet. Dessa två olika aspekter utvecklas oberoende av varandra. Därtill finns det skillnader i språkförmågans utveckling mellan en- och tvåspråkiga barn. Skutnabb-Kangas använder samma system och kallar BICS för *yflyt* och CALP för *tankeverktyg*.

---

¹ Basic Interpersonal Communicative Skills

² Cognitive and Academic Language Proficiency

Ytflyt (BICS) är förmågan att kunna tala ett språk flytande, med en äkta accent, om vanliga konkreta vardagssaker, i ansikte-mot-ansikte situationer som inte är särskilt krävande och där man får ledtrådar från sammanhanget. *Tankeverktyg* (CALP) är förmågan att använda språket som verktyg för tanken vid problemlösning i intellektuellt krävande situationer. Dessa två aspekter har ganska litet med varandra att göra. Som sagt utvecklas de på olika sätt hos enspråkiga och tvåspråkiga barn. Man kan konstatera stora skillnader i barns språkanvändning i tankeverktygsdelen. (Skutnabb-Kangas 1986, 61, 1981, 113.)

Man kan lära sig ett andraspråk på olika sätt. *Simultan tvåspråkighet* betyder att barnet börjar lära sig två språk samtidigt i hemmet ända från början av talförmågan. I denna modell utvecklas båda språken på samma sätt som modersmålet hos enspråkiga barn. Då kan man tala även om *tidig tvåspråkighet*. Om andraspråk tillägnas senare än förstaspråket, t.ex. i daghemmet, i skolan eller i ett nytt hemland, gäller det *successiv tvåspråkighet*. (Sundman 1998, 44-45.)

Genom simultan tvåspråkighet uppstår *sammansatt tvåspråkighet*. I denna typ av tvåspråkighet är språkens semantiska system mer eller mindre gemensamma och språken är starkt sammankopplade. *Samordnad tvåspråkighet* innebär att båda språken är lagrade i personens minne som avskilda enheter. Det betyder att man tillägnar sig språkets semantiska system och uttryckssystem separat i båda språken. Samordnad tvåspråkighet kan förekomma då språken inlärs vid olika tider och i två helt avskilda miljöer med olika kulturella kontexter. Detta sker genom *sen tvåspråkighet*, som betyder att inläringen av det andra språket börjar betydligt senare, kanske först i vuxen ålder. (Sundman 1998, 45-46.)

Om man lär sig andraspråket utöver sitt modersmål blir man tvåspråkig. Det här kallas för *additiv tvåspråkighet*. Om man tvärtom lär sig ett nytt språk på bekostnad av sitt modersmål, dvs. det nya språket blir dominerande, är det fråga om *subtraktiv tvåspråkighet*. Additiv tvåspråkighet kan nås t.ex. då båda språken tillägnas sida vid sida i hemmet eller i ett sådant skolsystem som stöder utvecklingen av de båda språken och deras regelbundna användning. Additiv tvåspråkighet är typisk för dem vars första språk har hög status i samhället, t.ex. är landets majoritetsspråk. Subtraktiv tvåspråkighet kan bli resultat av att barnet är tvungen att byta språkmiljön och gå i skolan på främmande språk. Det här leder till låg färdighetsnivå i båda språken eller till *språkbyte* (se nedan s.18). Om en minoritetsmedlem vill bibehålla sitt modersmål och sin kultur är tvåspråkighet ett måste. (Skutnabb-Kangas 1986, 45, Sundman 1995, 39, 1998, 46-47, Tandefelt 1988, 14.)

3.2.2 Diglossi eller social tvåspråkighet

Begreppet *diglossi* betyder ett tvåspråkigt samhälle där två olika språk har olika funktioner. Det ena språket kan anses lämpligt i privata situationer och som hemspråk medan det andra kan anses passa bättre för formellt bruk och i offentligheten. Haugen (1987, 17) presenterar som exempel Charles Fergusons (1959) undersökning som behandlade diglossi. Ferguson konstaterade att det finns två besläktade varianter i arabiska, grekiska, tyska i Schweiz och haitiska. Ena varianten användes mestadels i utbildning och i skrift, och den andra i tal och i vardagligt liv. Varianterna förkortas med bokstäverna H (*high*, höglidligt bruk) och L (*low*, vardagligt bruk). Haugen nämner även forskaren Fishman (1967) som använde begreppet diglossi med utvidgad betydelse. Han ansåg att obesläktade språk fyller en liknande funktion, t.ex. hebreiskan och jiddisch i judiska samhällen i Östra Europa och spanska och guaraní i Paraguay. (Haugen 1978, 17, Skutnabb-Kangas 1981, 38.)

Majoritetsspråk och minoritetsspråk syftar i första hand på dominansförhållanden mellan språken. Det innebär inte att majoritetens språk alltid talas av fler individer än minoritetens. Det är snarare fråga om vilken grups språk som används mest och i de viktigaste sammanhangen. I många sammanhang sammanfaller en grups dominans med dess numerära övervikt, men detta gäller emellertid inte i dag i tidigare kolonier eller i vissa stater (t.ex. i det förre Sydafrika). I de flesta staterna där språken stöter intill finns det en tydlig ojämställdhet mellan språken. Det ena domineras av det andra socialt, ekonomiskt eller politiskt. (Haugen 1978, 16, Hyltenstam & Stroud 1991, 22, Tandefelt 1988, 15.) Följande figur beskriver relationen mellan språkgruppers kvantitet och makt.

Figur 3.1 Dominansförhållandet mellan språkgrupperna i ett samhälle (Hyltenstam & Stroud 1991, 22.)

		Makt	
		+	-
Kvantitet	+	(A) majoritet	(B) massa
	-	(C) elit	(D) minoritet

Av figuren ovan framgår att begreppen majoritet och minoritet används när dimensionerna kvantitet och makt båda har samma tecken (+ eller -). En numerärt mindre grupp som är i maktställning kallas inom denna ram för *elit* medan vid en dominerad grupp som numerärt är större än den dominerande gruppen används termen *massa*. Majoritets-minoritets-relationen råden typiskt i många av vår tids västliga industriländer som inom sina gränser rymmer flera olika befolkningsgrupper. Elit-massa-relationen är typisk för kolonialsituationer. Till en början används kolonialmakternas språk av en liten grupp företrädare i kolonin som administrativt språk och maktspråk. Den vidare utvecklingen innebär ofta att en inhemska elit övertar detta språk, som senare kan bli språket för hela befolkningen. (Hyltenstam & Stroud 1991, 22.)

Språkbyte är en process som börjar med enspråkighet av ett slag och avslutar med enspråkighet i det andra språket efter perioder av tvåspråkighet. Det betyder en inskränkning av ett språks och en utvidgning av ett annat språks användningsområden. Språkbyte sker i situationer där det oavsett gruppernas storlek råder en maktobalans mellan befolkningsgrupper. Den dominerade gruppen övergår till att använda den dominerande gruppens språk. Följande formel beskriver utvecklingen inom ett samhälle, där ett språk (B) ersätter ett annat (A) efter en period av tvåspråkighet (AB), eller en förändring av enskilda individers språkbruk.

$$A > Ab > AB > aB > B$$

Språk A representerar minoritetsspråket, och språk B majoritetsspråket i ett flerspråkigt samhälle. Språkbytet bör uppfattas som en process med längre eller kortare varaktighet. Stadierna kan i extrema fall genomgåas inom en enda generation, men vanligen dock utsträckt över flera generationer. (Hyltenstam & Stroud 1991, 23, Tandefelt 1988,17.)

Följden av språkbyte är *språkförlust*. Därmed avses en gradvis minskad förmåga att använda språket, som innebär t.ex. en förlust av regler eller luckor i ordförrådet. Detta kan leda till *språkdöd*, som betyder att en språklig minoritet överger sitt språk genom språkbytesprocess. Detta innebär att språket inte längre inlärs och används av individer som lärt sig det som sitt första språk. Till slut kommer talgemenskapens språk att ha försvunnit. I *språkbevarande* är det fråga om en sådan situation, där språkgruppen fortsätter att använda sitt eget språk i språkkontaktsituationer. (Hyltenstam & Stroud 1991, 9-10, 58, Tandefelt 1988,14-17.)

Språkmiljö är en enhet av de individer som bildar ett kommunikativt nätverk. I miljöns språkliga repertoar ingår olika språk och varieteter. Språkbrukarna har en gemensam uppfattning om när ett visst språk skall användas. Språkmiljön innefattar också den språkliga service som finns att tillgå på minoritets- respektive majoritetsspråket: skola, kyrka, massmedier, bibliotek, information och tjänster av olika myndigheter. I ett flerspråkigt samhälle följer valet av språk formella och informella normer. De formella normerna dikterar i vilka sammanhang alternativ bör ges individen och de informella bestämmer vilken av dem som kommer att väljas. (Tandefelt 1988, 15-16.)

Språkskydd förutsätter enspråkig utbildning på minoritetsspråket för minoritetsbarn, och det leder till tvåspråkighet. Språkskydd är ett säkert sätt att bli tvåspråkig. Skutnabb-Kangas anser att barn i en familj där den ena av föräldrarna talar majoritetsspråket borde delta i språkskyddsprogrammen, om man vill att de verkligen ska bli tvåspråkiga. (Skutnabb-Kangas 1986, 131-132.)

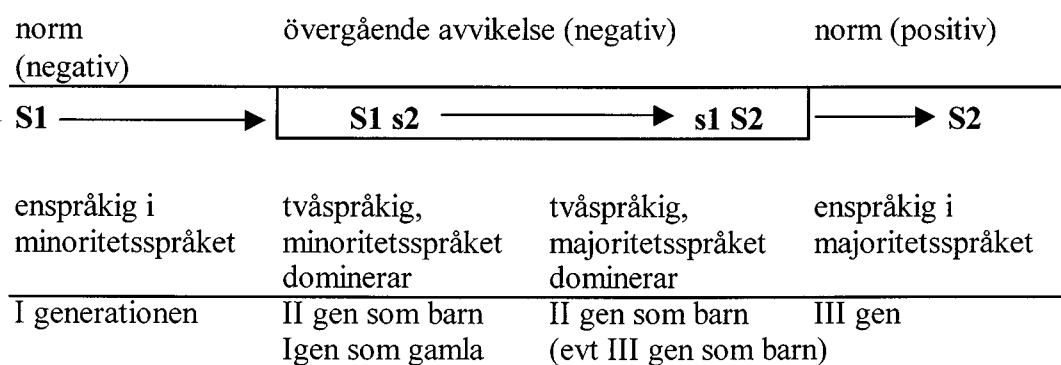
3.3 Tidigare och nyare syn på tvåspråkighet

Tvåspråkighet har betraktats på två olika sätt. Förr ansågs tvåspråkighet vara avvikande, medan nuförtiden har synsättet blivit positivare. Tidigare ansågs tvåspråkigheten vara ett negativt, avvikande mellanstadium som snart skulle övergå. Exempelvis tyckte man i USA att tvåspråkighet var ett negativt mellanstadium på väg från enspråkighet i ett språk (t.ex. svenska) mot enspråkighet i ett annat språk (engelska). Det ansågs inte vara fosterländskt att behärska andra språk än engelska. Tvåspråkighet förknippades med fattigdom och elände. Man var tvåspråkig innan man ordentligt hade gått vidare i livet och skaffat sig ett bra jobb, god bostad och inflytande i det amerikanska samhället. Begreppet tvåspråkighet betydde 'språkligt handikappad'. (Skutnabb-Kangas 1986, 46-47.)

Många utredningar vid sekelskiftet av 1800- och 1900-talen hyser misstankar om att tvåspråkiga personer bl.a. skulle vara lata, dumma, vänsterhänta, otillförlitliga och moraliskt underhaltiga. Detta synsätt stödde nationalstaternas "en nation - ett språk" -ideologi som resulterade i att språkliga minoriteter utsattes för en hård assimilationspolitik. (Skutnabb-Kangas 1981, 70.) Nedanstående figur visar att tvåspråkighet inte alltid har betraktats ur positiv synvinkel.

(S1 står för minoritetsspråket och S2 för majoritetsspråket. Dominansförhållanden betecknas med stor/liten bokstav.)

Figur 3.2 Tidigare syn på tvåspråkighet (Skutnabb-Kangas 1981,73)

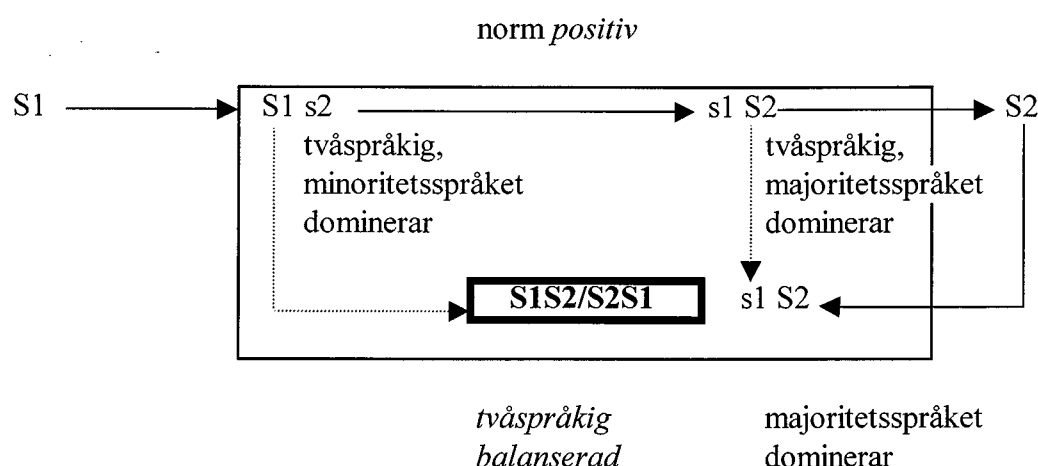

Figuren visar att både enspråkighet och tvåspråkighet i minoritetsspråket betraktas som negativa faser. Efter en period av tvåspråkighet med majoritetsspråket som dominerande språk nås den positiva enspråkigheten i majoritetsspråket. Förändringen tar lång tid, och därför är det i praktiken först den tredje generationen som uppnår den "positiva" enspråkigheten i majoritetsspråket. Således betraktades tvåspråkighet bara som ett förbigående mellanstadium.

Man har dock även förr i tiden haft en positiv syn på tvåspråkighet. I början av vår tideräkning betraktades tvåspråkighet som en naturlig och eftersträvansvärd företeelse. I historien finns det bevis på att segrarfolket romarna lärde sig grekiska, språket av ett besegrat folk. Tvåspråkighet har varit ett allmänt särdrag för adeln och prästerskapet, men vanligt även hos borgarna, särskilt i omgivningarna av de största handelsstäderna. (Skutnabb-Knagas 1981,70.)

Nuförtiden betraktas tvåspråkighet ur en positivare synvinkel. Tvåspråkighet anses inte längre som ett negativt mellanstadium i livet utan som ett positivt särdrag för en människa som lever via två språk. Emellertid anses att ena av språken är dominerande. När de båda språken behärskas lika bra är det fråga om balanserad tvåspråkighet, dvs. S1S2 eller S2S1. Nedanstående figur klargör för nyare syn på tvåspråkighet.

Figur 3.3 Nyare syn på tvåspråkighet (Skutnabb-Kangas 1981,73)

Figuren visar att den nyare synen betraktar tvåspråkighet ur en positivare synvinkel. Tvåspråkighet betraktas som positiv egenskap i alla nivåer. Det finns tre olika nivåer varav *balanserad tvåspråkighet* kan anses vara ideal. Inget av språken är dominerande, utan båda språken behärskas i samma utsträckning och på infödd nivå. Begreppet balanserad tvåspråkighet används ofta i samma bemärkelse som *fullständig tvåspråkighet*. Denna är emellertid svår att uppnå eftersom att få tillräckligt med övning i båda språken är logiskt omöjligt. Av figuren ovan framgår att att leva på två språk inte alltid leder till balanserad tvåspråkighet. Dominansförhållandena mellan språken kan förändras. Detta kan leda även till enspråkighet i majoritetsspråket. (Sundman 1998, 48-49.)

Även om attityderna till tvåspråkighet har i viss mån blivit något positivare i hela världen och t.o.m. i Skandinavien har man märkt kvarlevor av det negativa synsättet, särskilt hos enspråkiga representanter för majoritetsspråket. Enligt Skutnabb-Kangas (1981, 71) anser man fortfarande att tvåspråkiga personer med en dubbel språklig och kulturell identitet är litet avvikande. Viljan att hålla fast vid sina båda språk tolkas på ett felaktigt sätt.

3.4 Kulturidentitet

Människans sociala identitet formas genom samverkan av alla grupper hon tillhör: kön, ålder, politisk grupp, yrkesgrupp, civilstånd, religionssamfund, kultur-, folk- och språkgrupp. Människans personliga identitet ger henne en känsla av att vara unik, medan hennes sociala identitet förenar henne med de andra, ger en samhörighetskänsla. Den nationella jagbilden är en del av människans sociala identitet. (Liebkind 1998, 34-39.)

Man fostrar minoritetsbarn nuförtiden med bikulturalism som mål. Vanligtvis identifierar sig människan endast med en del av kulturen och avvärjer resten. De flesta medlemmarna i olika etniska grupper definierar sig vanligtvis med gruppen och uppvisar vissa drag i den gemensamma kulturen. Olika individer kan anse sig tillhöra en viss etnisk grupp på grund av olika motiveringar, t.ex. språk, nationalitet eller hemlandet, dvs. landet de bor i. Språket kan ha en stark betydelse för individens nationella identitet, även om alla medlemmar av den etniska gruppen inte skulle behärska det egna språket. Språkets betydelse varierar, och det är inte ens för alla etniska grupper det viktigaste kulturelementet. Att man samtidigt tillhör två kulturer behöver inte medföra problem för individen. (Liebkind 1998, 34-39.)

Enligt undersökningar har medlemmarna i minoritetsgrupperna inte någon exceptionellt låg självkänsla. Ändå kan det uppstå spänningar i familjen som lever i två kulturer. Problemet kan bli värre om barnen och föräldrarna inte har ett gemensamt språk, t.ex. om föräldrarna inte behärskar majoritetsspråket och barnen minoritetsspråket. Därför är det viktigt att barnet får undervisning i sitt modersmål. För att en liten minoritetsgrupp skall kunna bevara sin kultur behöver den hjälp av en positivt inställd majoritet. (Liebkind 1998, 34-39.)

Modersmålet har en stor betydelse för människans identitet. Modersmålet utgör språket och medlet för tänkande, och det är en förutsättning för inläring. Därför bör undervisning i det egna modersmålet ingå i inlärningsprogrammet. Ofta är det fråga om familjens gemensamma språk. Hemmets ansvar blir alltför stort, om det ensamt skall ansvara för utvecklandet av barnets modersmål. Det är viktigt att människan behärskar åtminstone ett språk som en infödd. Därför måste barnets modersmålsutveckling garanteras. Ett invandrabarn kan förlora förbindelsen med sitt modersmål och sin kultur om hans eller hennes möjligheter att utveckla sitt förstaspråk försvinner. Den som är tvungen att använda något annat språk än sitt modersmål

är på sätt och vis delvis handikappad. Detta utgör ett större problem för barn, som sällan förstår varför han eller hon har det så svårt att lära sig. Det kan ta lång tid innan barnet når en sådan språklig nivå i andraspråket att han eller hon kan tillägna sig en mångsidig begrepps värld och därmed utveckla sitt tänkande. Modersmålet fungerar som en förenande faktor för barn och vuxna invandrare från samma land. (Sinko 1998, 28-31, Sundman 1995, 39.)

Utbildning på modersmålet för svenskspråkiga i Finland garanteras av en egen svensk utbildningsförvaltning som är jämställd med den finska. För flyktingarnas och invandrarnas utbildning finns det särskilda arrangemang. Barn som ännu har läroplikt kan få förberedande undervisning för grundskolan för ett halvt år i en egen grupp. I grundskolan försöker man placera dem i en klass som motsvarar deras åldersgrupp och färdighetsnivå. Invandrarbarn har möjlighet att få särskild stödundervisning och undervisning i sitt eget modersmål. Det finns flera främmande språkgrupper i dagens Finland. Det talas ca 120 olika språk som modersmål bland utlänningarna i landet. En stor del av språkens talare går i skolan. Modersmålsundervisning arrangeras för barn med främmande språk i grundskolor och gymnasier. Undervisningsspråk är t.ex. ryska, somali, vietnamesiska, estniska, albanska, engelska, arabiska och romani. Fler-språkighet är emellertid en ny sak som ännu saknar en fungerande praxis. (Suomen koulutusjärjestelmä 1999, 62, Utbildning för invandrare 1999.)

4 ATTITYDER

4.1 Definition

Attityd betyder en inlärd emotionell färdighet att observera och agera. Begreppet är det centralaste inom socialpsykologin. Attityder uttrycks ofta i ställningstagande meningar. De förekommer i samband med uppfattningar, känslor och verksamhet. Attityder kan vara inriktade på individen själv, andra individer, situationer, idéer, seder och bruk och arbete. Attityderna följer omedelbart stimulansens förekomst. De är oftast mycket stabila och innehåller en mängd omedvetet stoff. Därtill är de motståndskraftiga mot förändring. Således är attityderna ett mellanting mellan en tillfällig uppfattning och en orubblig tro. (Atkinson & al. 1990, 702, 706, Larsson 1989, 63, Salo-Gunst & Vilkkö-Riihelä 1991, 66.)

De är uppbyggda av tre komponenter: en kognitiv, en affektiv och en konativ (handlingsinriktad) komponent. Den kognitiva komponenten består av föreställningar, den affektiva av attityder och den konativa av handlingar. *Den kognitiva komponenten* har att göra med individens kunskaper och föreställningar om attitydobjektet. *Den affektiva komponenten* skapar den känslomässiga inriktningen. *Den konativa komponenten* syftar på individens sätt att uppföra sig och agera gentemot attitydobjektet. Även om attityderna speglar känslor är de ofta kombinerade med kognitionen, särskilt med uppfattningar om objekten för attityder. Därtill är attityder ibland anknutna till handlingar som riktas till attitydobjekten. När de kognitiva och affektiva komponenterna (uppfattningar och attityder) inte är överensstämmande med varandra är attityderna vanligtvis inte pålitliga förutsägelser av beteende. (Atkinson & al. 1990, 702, 706, Larsson 1989, 63, Salo-Gunst & Vilkkö-Riihelä 1991, 66.)

Stereotypi och fördomar är likartade med attityder. *Stereotypin* är ett emotionellt, stelt mönster att ställa sig t.ex. till ras, religion eller politiska idéer. Den kognitiva komponenten spelar en viktig roll vid stereotyper. *Fördomen* är en på förhand bildad inställning till något. Den baserar sig på falsk eller bristfällig information. Ifall falska föreställningar om en social grupp får affektivt värde är det fråga om fördomar. (Bijvoet 1998, 32, Salo-Gunst & Vilkkö-Riihelä 1991, 67.)

4.2 Uppkomst av attityder

Bildningen av attityder hör till socialisation och man börjar bilda attityder redan tidigt. Identifikation och förebilder/modeller påverkar attityder även omedvetet. Sanktion förstärker attityder. Samhällets traditioner överförs mellan generationer med hjälp av uppfostran och utbildning. Gruppen tolererar inte mycket olika inställningar, överensstämmande attityder påverkar vi-andan och fastheten av gruppen. En individ intar attityder som medvetet eller omedvetet motsvarar hans/hennes uppskattningar, medför fördelar och nytta samt skyddar individen mot ångest. (Salo-Gunst & Vilkkö-Riihelä 1991, 67-68.)

Attityderna tenderar att följa logiskt varandra och baserar sig på individens grundläggande värden. Utåt tycks annorlunda attityder inte följa varandra logiskt. Emellertid när man vet att en person har en viss attityd, kan man ganska exakt förutsäga hans/hennes övriga inställningar

till ett visst tema. Det finns någon sorts inre logik mellan attityderna hos en person, men i allmänhet gäller det inte någon strikt logik. (Atkinson & al. 1990, 703.)

Det finns många teorier om attityders uppkomst och förändring. Dessa kan emellertid inte helt förklaras med hjälp av en enskild teori. Enligt *inlärningsteorierna för attitydutveckling och attitydförändring* sker inlärning av attityder på samma sätt som annan inlärning. Denna teori möjliggör också att alla inlärningsformer kan utnyttjas. *De funktionella attitydteorierna* framhäver individens medverkan; man utvecklar de attityder som är mest funktionella i en viss situation. (Larsson 1989, 64-65.)

Grundförutsättningen i *konsekvensteorier* är att vi alla försöker vara konsistenta i våra uppfattningar, attityder och beteende. Dvs. man strävar kraftigt mot en konsekvens i attitydsystemet. Inkonsistensen i attityderna fungerar som en impuls eller en stimulans som motiverar oss att modifiera eller förändra dem tills de bildar en koherent eller logisk kombination. Olika forskare har uttryckt denna konsekvens som strävan efter ”balans”, ”symmetri” och ”konsonans”. Attityderna hos en person kan vara koherenta eftersom de alla härstammar från en central kombination av de yttre värdena. Ett *värde* är en grundinställning till vissa breda sätt att bete sig (t.ex. mod, vänskap, ärlighet) eller vissa finala tillstånd av existensen, (t.ex. jämlikhet och frihet). Värden liknar således attityder men de pekar på mål, inte på medel. (Atkinson & al. 1990, 703-704, Larsson 1989, 65.)

4.3 Attitydförändring

Attityder kan förändras spontant eller de kan ändras avsiktligt. En spontan förändring hos attityderna sker oftast så småningom. En spontan förändring sker dock allmänt och snabbt i ungdomen och i livets krissituationer. Även förändringar i individens samhälleliga status, ålder eller hälsotillstånd kan förorsaka spontana förändringar i attityderna. Man kan avsiktligt försöka ändra på attityder bl.a. med hjälp av reklam och propaganda, hjärntvätt, psykoterapi eller uppfostran. Ifall man vill försöka ändra på individens attityder kan man vädja till känslor (propaganda), påverka individens uppfattningar och åsikter, förstärka önskat beteende eller använda gruppsytryck. (Salo-Gunst & Vilkkö-Riihelä 1991, 68-69.)

Eftersom attityder är mycket bestående kan de inte ändras lätt. Andra faktorer som hejdar attitydernas förändring är bl.a. individens motstånd mot förändringar och hans eller hennes strävan efter självbestämmande. En personlig kontakt med de individer som försöker påverka ens attityder är oftast viktigare än massmedier. (Salo-Gunst & Vilkkö-Riihelä 1991, 69.)

Konsistensen i samband med uppfattningar och attityder förekommer ofta. Begreppet *rationalisering* betyder att om vi kommer att tro att något är sant så övertalar vi oss att tro att det också är önskvärt. Det gäller en försvarsmekanism som man kan utnyttja för att komma tillrätta med känslor av skam eller skuld över en handling. Då kan man ta till bortförklaringar, söka motivera handlingen förnuftsmässigt eller tillskriva sig ädlare motiv än de verkliga. Företeelsen kan förekomma även i omvänd ordning då det gäller *önsketänkande*. Då övertygar vi oss att något är sant därför att vi tror det vara önskvärt. Både rationalisering och önsketänkande kan förklara sambandet mellan trosvärderingar och attitydvärderingar. De båda medför psykologisk konsistens. (Atkinson & al. 1990, 705, Johanneson & al. 1976, 536.)

Det är även möjligt att beteende leder till attityder. Atkinson et al. presenterar tre olika teorier om attitydförändring. Enligt Atkinson et al. (1990, 707-708) och Larsson (1989, 65) har Leon Festinger skapat *teorin om kognitiv dissonans*. Teorins grundtanke är att kognitionerna (dvs. kunskaper, åsikter, uppfattningar) hos en person skall vara i harmoni. Enligt teorin blir man motiverad för att ändra på sina attityder om det finns motstridighet mellan kognitionerna. Denna teori antar att det finns en drift som leder människan till kognitiv konsistens. När två kognitioner inte är i harmoni förorsakar det obehag som motiverar en att avlägsna inkonsistensen för att få kognitionerna i harmoni. Denna inkonsistens som framkallas av obehag är ett tillstånd som heter *kognitiv dissonans*. Beteendet som medför dissonans leder till attitydförändring i de situationer där beteendet kan vara förorsakat med hjälp av ett minimalt tryck, antingen genom en belöning eller genom ett straff. Motsatsen till kognitiv dissonans är kognitiv konsonans, dvs. ett tillstånd av samordning och harmoni i det kognitiva systemet. Kognitiv konsonans är svår att fullständigt uppnå. (Atkinson & al. 1990, 707-708, Larsson 1989, 65.)

Teorin om kognitiv dissonans omfattar inkonsistens av många slag. Enligt teorin är dissonansen ett obehagligt tillstånd därför att den förorsakar psykiska spänningar och problem. Individen vill därför minska dissonansen t.ex. genom att ändra på sitt beteende, någon eller några av sina motstridiga kognitioner eller genom att skapa nya kognitiva element som möjliggör redu-

tering av dissonansen. Teorin om kognitiv dissonans har varit mest provokativ i fråga om förutsägelse av det engagemang i beteendet som medför dissonanstryck hos en person för att ändra på attityderna så att de ska vara konsistenta med beteendet. Teorin lyckas bra i att förutsäga många slags attitydförändringar och den har medfört omfattande forskning samt livlig diskussion. (Atkinson & al. 1990, 708, Larsson 1989, 65.)

Enligt teorin om *själviakttagelse* (eller *introspektion*) är den initiala attityden hos en person irrelevant och beteendet förorsakar inte obekvämheter. Enligt teorin observerar individen sig själv och beskriver sina psykiska upplevelser och handlingar. Det gäller särskilt redovisning av inre synpunkter på yttre beteende. Man anser inte att människor ändrar på sina attityder utan att de drar slutsatser om hurdana deras egna attityder egentligen är genom att observera sitt beteende. Tredje teorin heter *intrycksbehärskningsteori*. Den anser att en deltagare i en undersökning är motiverad för att göra ett gott intryck på forskaren. Enligt denna teori är attitydförändringen inte något resultat av den inre kognitiva dynamiken utan ett motiverat försök att undvika att göra ett dåligt intryck på forskaren. Var och en av dessa teorier har fått stöd av många undersökningar och de har alla medfört information som andra teorier inte har kunnat förklara. (Atkinson & al. 1990, 708-709, Johannesson & al. 1976, 516.)

Det ser trots allt ut som om flesta människor inte skulle organisera sina uppfattningar och attityder enligt någon allmän ideologi. Icke-konsistensen, om inte inkonsistensen, verkar dominera mera än konsistensen. Enligt en forskares förslag är många av våra opinioner som avskilda *opinionsmolekyler*. Varje molekyl består av a) en uppfattning, b) en attityd och c) en perception (eller varseblivning) av socialt stöd för opinionen. M.a.o. består varje molekyl av ett faktum, en känsla och en anhängare. Opinionsmolekylerna har många sociala funktioner. Först fungerar de som element för samtalet, något som skulle ge oss något koherent att säga om ett visst samtalstema. Därtill ger de oss en rationell förekomst för vårt outgrundliga avtal med vännerna och grannarna om sociala ämnen. Men det väsentligaste är att de fungerar som kännetecken för våra betydelsefullaste sociala grupper. De förstärker gruppidentifikationen. Därför är anhängaren ett viktigare element i en opinionsmolekyl än faktumet och känslan. (Atkinson & al. 1990, 710.)

4.4 Attitydundersökning

Det största motivet att undersöka attityder är förväntan att de möjliggör att förutsäga beteende. Många forskare har visat att det t.o.m. är möjligt att göra kvantitativa förutsägelser av befolkningens attityder genom att använda numerära skalor och algebraiska formler för att kombinera de relevanta uppfattningarna och värdena. (Atkinson & al. 1990, 705-706.)

Attityderna tenderar att förutsäga beteende bäst när de är starka och konsekventa, baserar sig på personens direkta upplevelser och speciellt har samband med det förutsagda beteendet. Antagandet om att attityderna hos en person dikterar hans/hennes beteende är djupt rotat i det västerländska tankesättet. Förutom attityder styrs beteendet av även andra faktorer som påverkar den attityd-behavioristiska konsistensen. En tydlig faktor är begränsningsgraden i en situation. Vi är ofta tvungna att bära oss åt på ett sådant sätt som inte överensstämmer med våra känslor och uppfattningar. (Atkinson & al. 1990, 706.)

Starka och konsistenta attityder förutsäger beteende bättre än svaga och ambivalenta attityder. Om den kognitiva och den affektiva komponenten inte är konsistenta sinsemellan är attityderna vanligtvis inte säkra eller pålitliga förutsägelser av beteende. Attityder som baserar sig på personens direkta upplevelser passar bättre för förutsägelser av beteende än attityder som grundar sig på hörd eller läst information. Attityder som speciellt anknyter till det förutsagda beteendet tenderar att förutsäga beteende bättre än de attityder som ansluter sig till det förutsagda beteendet bara generellt. (Atkinson & al. 1990, 706-707.)

4.5 Språkattityder

Språk har blivit ett forskningsobjekt inom socialpsykologin först under de senaste decennierna. Man har studerat språk och språkattityder med hjälp av kognitiva teorier. Språkattitydsundersökningar kombinerar sociolingvistik och socialpsykologi. Socialpsykologer har studerat språkattityder från 1960-talet. Flera diskussioner inom socialpsykologin om sociala attityder rör sig om språkattityder. Språkattityder kan vara inriktade mot fenomenen på mikronivå (t.ex. attityder till enstaka ord eller uttal) eller på makronivå (t.ex. språkval). I den föreliggande undersökningen spelar attityder på makronivå en viktig roll. ”Attityder till olika språk,

dialekter osv. är egentligen inte attityder mot själva språket, utan snarare mot den grupp som talar det.” (Bijvoet 1998, 32-33.)

Status och *solidaritet* är sociopsykologiska företeelser som har inverkan på sociala relationer och bildandet av olika grupper. Det finns olika sociala ställningar med en viss grad av inflytande i varje samhälle. Förhållandena mellan dessa grupper förekommer i form av språkvariation och attityder till dem. Vissa språkvarianter har en högre status än andra på grund av talarernas bättre sociala ställning. Standardspråkstalare antas ofta ha en högre social status än en person som talar dialekt. Detsamma gäller förhållandet mellan folk som talar majoritetsspråk och minoritetsspråk. (Bijvoet 1998, 34.)

4.6 Tidigare forskning

Attitydundersökningar i samband med forskning av tvåspråkighet har fått mindre uppmärksamhet. Attityder kan undersökas ur flera synvinklar, t.ex. ur en- eller tvåspråkiga människors synvinklar. Attityderna till tvåspråkighet är ofta negativa och misstänksamma. Det är svårt att skilja attityderna till ett språk från attityderna till språkets talare. Medlemmar av ett tvåspråkigt samhälle har ofta negativa inställningar till enspråkiga t.o.m. i den mån att man i minoritetsgruppen inte uppmuntrar sina barn att använda hemspråket utanför hemmet. Språkliga minoriteter accepterar ofta själva stigmat som majoriteten har förknippat med deras språk. (Herberts 1997, 5, Romaine 1995, 288-289.)

Det är psykologiskt sett krävande att byta från en osäker minoritetsidentitet till en säker majoritetsidentitet eller tvärtom. Den finländska nationella identiteten har ännu inte helt frigjort sig från sin minoritetsidentitet. Speciellt i förhållande till andra kulturgrupper framträder detta på många sätt. Grunder för de finskspråkigas attityder till finlandssvenskarna kan eventuellt härstamma från den forna minoritetsställningen. I dagens Finland anser man tvåspråkigheten vara snarare avvikande än vanligt. Attityderna håller emellertid på att ändras; på tvåspråkiga trakter vill finskspråkiga föräldrar erbjuda sina barn en tvåspråkig uppfostran. Finländarnas attityder till finlandssvenskarna har studerats bl.a. av Herberts och Tandefelt. Även Svenska Finlands folkting har låtit utföra flera undersökningar gällande språkattityder. (Liebkind 1998, 34-39, Herberts 1997, 6-7.)

4.7 Folktingets undersökning om finländarnas inställning till tvåspråkighet

4.7.1 Bakgrund

Folktinget lät utföra (Allardt 1997) en undersökning om den finskspråkiga befolkningens attityder till tvåspråkighet, svenskan och finlandssvenskheten. Det undersöktes 967 finnar i åldrarna 15—74. Andelen svenskspråkiga var klart underrepresenterad (2 %). Enligt befolkningsstatistiken är deras andel 6 % av befolkningen. Undersökningen hade tre centrala utgångspunkter: 1) svenskan och folket som talar svenska som hemspråk är en väsentlig del av Finlands historia och det finska samhället, 2) det svenskspråkiga folket i Finland har Finland som fosterland, och 3) tvåspråkigheten är allmänt bland finlandssvenskarna. Ungefär 2/3 av barn i tvåspråkiga familjer går nuförtiden i den svenska skolan. Bevarandet av tvåspråkigheten är något lättare i familjer där föräldrarna är högt utbildade.

30 % av de 967 intervjuade hade släktingar som har svenska som modersmål, medan 26 % av dem hade svenskspråkiga vänner, och 14 % hade svenskspråkiga arbetskamrater. 50 % av de intervjuade hade inte några relationer till de svenskspråkiga i Finland. När de finskspråkiga fick definiera sina egna kunskaper i svenska på skalan 4—10 ansåg 8 % av dem sina svensk-kunskaper vara värda det högsta vitsordet 9—10. 62 % av dem tyckte att deras muntliga färdighet var värd 4—6. Därtill tyckte 63 % av de intervjuade att deras skriftliga färdighet var värd 4—6.

I undersökningen intervjuades det även 201 svenskspråkiga finländare. 91 % av dem kände sig att tillhöra det finländska folket, 2 % hade en annan åsikt. 70 % av dem var helt/delvis eniga om att det finns situationer där han/hon har svårigheter att uttrycka sig på finska, t.ex. på läkarmottagning, på skattebyrån eller i kontakt med polisen.

4.7.2 Svenska språkets betydelse

Finnarnas inställning till det svenska språket och den svenska kulturen i Finland var positiv. 73 % av finnarna skulle ta det för skada för Finland om svenskan och den svenska kulturen skulle försvinna från landet. 92 % av dem hade avlagt högskoleexamen, och 62 % var mindre

utbildade. 52 % av de båda grupperna tyckte att finnarna skulle behöva mera och bättre svensk-kunskaper. Kvinnorna (75 %) hade något positivare attityd till svenskan och finlandssvenskarna, medan männen var lite stelare (65 %). Finnarnas ställning till tvångssvenskan visade sig vara varierande. De som hade avlagt högskoleexamen ställde sig negativt till obligatorisk svenskundervisning; bara 38 % av dem tyckte att man borde fortsätta med den obligatoriska svenskundervisningen. 56 % av dem som endast hade gått i grundskolan skulle fortsätta med den. Det fanns skillnader mellan olika åldersgrupper: den yngsta gruppen (15—24 år) ställde sig litet negativare mot svenskan och finlandssvenskarna än de andra grupperna. 71 % av ungdomarna tyckte att svenskan är viktigare än ryskan, och 65 % av de alla intervjuade ansåg svenskan vara ett nyttigare språk. Kvinnorna (70 %) ställde sig positivare till svenskan än männen (61%).

Undersökningen tog även reda på hur nyttigt språk svenskan är för finnarna. 75 % av de intervjuade tyckte tvåspråkigheten vara ekonomiskt nyttig för Finland, och 68 % tyckte att tvåspråkigheten är politiskt nyttig. 76 % tyckte att ett tvåspråkigt land är bättre än ett enspråkigt land. Kvinnornas (82 %) attityder var mjukare än männens (69 %). Allardt konstaterar att så länge som svenskan och de tvåspråkiga är nyttiga för det finska samhället, råkar inte det svenska språket och den svenska kulturen ut för ett för våldsamt anfall.

Då det gällde Sveriges och de nordiska ländernas betydelse för finnarna var det bara 18 % av de intervjuade som tyckte att Estland är en på politiskt och ekonomiskt sett viktigare granne för Finland. 62 % tyckte att Sverige är känslomässigt närmare för dem. Ändå tyckte 64 % att det inte lönar sig att alltid tala svenska med nordborna. De flesta (91 %) tyckte att den nordiska identiteten är viktig för Finland, och 76 % tyckte att finskan borde bli ett officiellt minoritetsspråk i Sverige.

4.7.3 Attityder till de svenskspråkiga i Finland

Finnarnas attityder mot de svenskspråkiga som människor visade sig vara ganska positiva. 86 % tyckte att det finns ”vanligt folk” bland de svenskspråkiga på samma sätt som bland finnarna. 26 % av de intervjuade tyckte att de svenskspråkiga är irriterande, medan 55 % tyckte att det svenska folket håller sig till sin egen grupp, isolerat från finskspråkiga. Ca 44 %

tyckte att de svenskspråkiga är arroganta, men de flesta (86 %) accepterade även svenskspråkiga ämbetsmän. Allardt konstaterar att det finns människor och situationer där man gömmer sin svenskspråkighet, något som betyder att man ibland är undergiven. Från denna känsla vill Allardt att finlandssvenskarna blir av med.

På grundval av Folktingets undersökning kan man konstatera att en klar majoritet av finnarna ställer sig positivt mot svenskan och den svenska kulturen och skulle se det som en skada om svenskan och tvåspråkigheten försvann från landet. Bara 1/3—1/4 av finnarna ställer sig negativt till svenskan, även om man skulle kunna föreställa sig att andelen var mycket större. Relationer till Sverige och de andra nordiska länderna är viktiga, speciellt för politiska och ekonomiska grunder. På samma sätt finns det förnufts-skäl bakom den positiva inställningen till två- och svenskspråkigheten i Finland.

5 MATERIAL OCH METODER

I föreliggande undersökning studeras försökspersonernas attityder huvudsakligen med hjälp av kvantitativa metoder. Materialet samlades med hjälp av en skriftlig enkät. I detta kapitel redogörs först för hur attityder kan mätas. Därefter beskrivs undersökningsmaterialet i detta arbete: materialinsamling och försökspersoner med vissa bakgrundskunskaper. Till sist beskrivs analysmetoden i denna undersökning.

5.1 Attitydundersökning

Intervjun är ett personligt samtal mellan en som ställer frågor och en som svarar på dem. Ofta används termer intervjuare och respondent eller informant. I princip kan intervjun försiggå var som helst. *Kliniska intervjuer* utförs så att informanterna inkallas till forskningsinstitutionen. Vanligare är dock att intervjuaren uppsöker respondenterna i deras livsmiljö, t.ex. i bostaden, på arbetsplatsen eller i skolan. Dessa kallas för uppsökande intervjuer eller *fältintervjuer*. Därtill kan en intervju genomföras utan direkt kontakt, genom telefonsamtal. Vid undersökningar som förutsätter datainsamling från många informanter används *enkäten*, där utnyttjas metoden med frågeformulär. Enkäten är metodologiskt sett ett specialfall av intervju-

metodik. Det rör sig om en kollektiv intervju där ett standardiserat frågeformulär föreställs för många personer samtidigt. När det gäller *postenkäter* skall strukturen av frågorna, svarsalternativen och självinstruktionerna vara tydligt utformade. (Befring 1994, 69, 72.)

Empiriska studier av attityder baserar sig vanligtvis på intervju- och enkätuppläggningar, där informanterna kan uttrycka – direkt eller indirekt – vad de anser, känner eller tror. De två mest generella sätten att mäta attityder är *Likert-skalan* och *den semantiska sorteringen*. R. Likert utformade skalan för kvantifiering av attityder 1928. I en Likert-skala formuleras de enskilda yttrandena som påståenden, vilka informanterna ska reagera på genom att uttrycka olika grader av instämmande eller avståndstagande. När man sammanställer en Likert-skala för man ihop en grupp påståenden angående föremålet för attityderna. Påståendena skall uttrycka negativa eller positiva inställningar till föremålet och informanten skall använda den fem- eller tretrappade skalan för att utvärdera påståenden. Likert själv använde fem svars-kategorier, t.ex. *helt enig*, *enig*, *tveksam*, *oenig*, *helt oenig*. Den semantiska sorteringen utvecklades för att mäta ordens affektiva betydelse. Informanter bes utvärdera begrepp med hjälp av adjektivpar och uttrycka hur pass bra adjektiven beskriver begreppet. (Befring 1994, 77-78, Helkama & al., 1998, 194-195)

Vid planering av en undersökning måste man ta hänsyn till att variablerna är graderade enligt djupheten, dvs. att alla variablerna inte får hänvisa till exakt samma tidpunkt. Angående attitydmätning är det svårt att definiera kausalsammanhang eftersom den kronologiska följden hos olika attityder är omöjlig att fastställas. Således är det viktigt att inkludera i undersökningen sådana faktorer som har förelegat innan attitydernas uppkomst. Dessa faktorer kan vara t.ex. könet, åldern och statusen i samhället. (Eskola 1975, 67-68.)

Det finns vissa formella och innehållsmässiga villkor vid en enkätundersökning. De viktigaste formella villkoren är *uttömning* och *uteslutning*. Den första innebär att alla fall måste passa in i någon klass, medan den andra förutsätter att varje fall får passa endast in i en klass. Ett annat viktigt villkor är att klasser och alternativ är ändamålsenliga vad beträffar såväl enkät-deltagarna som undersökningssituationen. Forskaren borde således veta vilken slags information en viss klassificering producerar. De innehållsmässiga villkoren gäller uttryckligen påståenden. Ett bra påstående borde uppfylla vissa villkor. För det första borde enkät-deltagaren kunna förstå det på det sätt som forskaren har menat, dvs. påståendet borde innehålla tillräckligt med information för att det lätt kan besvaras. Därtill får ingen av svarsalternativen vara mera

inbjudande än de andra. Den sista principen gäller sortering. Påståendet borde kunna avskilja testpersoner så noggrant som möjligt angående forskningsobjektet. (Eskola 1975, 63-67.)

Enligt Befring (1994, 78-79) måste de enskilda påståendena uttrycka önskvärt beteende och de får inte utgöra konkreta ståndpunkter till faktiska förhållanden. Skälet till det är att även om två personer har helt olika attityder så kan de likväl vara ense om fakta. Förutom detta tycks det vara så att om det används uppmaningsform (t.ex. *bör*, *borde*) och inte faktapåståenden så kan vi fånga upp nuvarande inställningar och inte tidigare, kanske övergivna inställningar.

Nordberg (refererad i Bijvoet 1998, 39) hävdar att attitydstudier kan delas in i fem kategorier beroende på objektet för attityderna. Med den första kategorin avses registreringen av en försökspersons uppfattning om och värdering av det egna språkbruket. Detta sker ofta under jämförelse med hur försökspersonen anser att man bör tala. I den andra kategorin mäts försökspersonens sociolingvistiska medvetenhet. Försökspersonen bes då definiera talarens sociala status och geografiska läge i språkprovet. Den tredje kategorin uttrycker försökspersonens inställning till vissa varianter eller drag i ett språk. Inställningarna mäts från estetiska eller funktionella synpunkter. Med den fjärde kategorin mäts den sociala signifikansen hos ett språk eller en språkvariant. Detta innebär mätning av stereotypa uppfattningar om vissa språk eller språkvarieteter. Den femte kategorin används för mätning av attityder till olika språkpolitiska handlingar och beslut.

5.2 Material

5.2.1 Materialinsamling

Materialet i den föreliggande undersökningen består av svaren på en enkät med 58 studerande på tre olika fakulteter vid Jyväskylä universitet. Enkätundersökningen utfördes på Svenska dagen år 2000. Föreliggande enkätundersökning har Folktingets attitydundersökning som utgångspunkt. Påståendena formulerades med denna undersökning som byggsten. Detta betyder att påståendena till en del mäter samma saker, men i vår undersökning betonas attityder till Finlands tvåspråkighet.

Vi tillämpade Likert-skalan. Data insamlades med hjälp av en enkät som bestod av 32 påstående och en öppen fråga. Antalet bakgrundsuppgifter var omfattande (se bilaga 1), men vi analyserade bara de fyra som vi ansåg vara de betydelsefullaste från syftets ståndpunkt, dvs. kön, fakultet, motivation att förbättra kunskaper i svenska och kontakter med de tvåspråkiga. Enkättagare kom från alla håll i Finland. Det är alltså inte fråga om attityderna hos universitetsstudenter i Jyväskylätrakten.

De intervjuade bads välja det alternativ som bäst motsvarar deras åsikt om påståendehalten. Det fanns fem olika alternativ: 1 helt enig, 2 delvis enig, 3 ingen åsikt, 4 delvis oenig, 5 helt oenig. Vi förenade alternativen ett och två som enig och fyra och fem som oenig. Vid vissa påståenden (1, 2, 4, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 23, 26, 30, 31 och 32) var vi tvungna att omvända alternativen så att 5 motsvarade 1, 2 motsvarade 4 och tvärtom. Detta gjordes därför att påståendena mätte negativa attityder.

Påståenden är indelade i sex grupper enligt de teman de behandlar. Grupperna är *Attityder till tvångssvenska* (påståendena 1, 2, 3, 4, 5, 30, 31), *Attityder till svenska språket* (6, 7, 23, 24, 28, 32), *Attityder till svenska språkets ställning i Finland* (8, 9, 16, 17, 25), *Attityder till Svenskfinland* (10, 11, 12, 13, 18, 27), *Attityder till svenska språkets talare* (14, 15, 22, 26) och *Attityder till tvåspråkighet i allmänhet* (19, 20, 21, 29). Därtill innehöll enkäten en öppen fråga, som lydde "I Finland studerar man svenska därför att...". Svaren på påståendena ska behandlas gruppvis i ovanstående ordning. Svaren på den öppna frågan ska diskuteras i kapitel 9.

5.2.2 Försökspersoner och deras bakgrundskunskaper

Som försökspersoner fungerade 58 studenter vid Jyväskylä universitet. I det följande ges några bakgrundskunskaper om dem. Några av dessa kommer att användas som bakgrundsvariabler vid studiet av attityder. I följande tabell presenteras informanternas fördelning efter kön och fakultet:

Tabell 5.1 Försökspersonernas kön och fakultet

Kön/Fakultet	Humanistisk		Samhällsvet.		Matem.-naturvet.		Totalt	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kvinnor	17	89,5	12	63,2	14	70,0	43	74,1
Män	2	10,5	7	36,8	6	30,0	15	25,9
Totalt	19	32,8	19	32,8	20	34,5	58	100,0

Av de intervjuade var 20 studenter inskrivna på matematisk- naturvetenskapliga fakulteten, 19 på humanistiska fakulteten och 19 på samhällsvetenskapliga fakulteten. Antalet kvinnor var 43 (74,1 %) och antalet män 15 (25,9 %). 14 studerande på matematisk- naturvetenskapliga fakulteten var kvinnor och 6 män. På humanistiska fakulteten intervjuades bara språkvetare, 17 kvinnor och 2 män. Av alla de intervjuade på samhällsvetenskapliga fakulteten var 12 kvinnor och 7 män. 14 naturvetare var kvinnor och 6 män.

Bara 6,9 % av enkättagare läste svenska redan på lågstadiet. De flesta (91,3 %) hade börjat sina svenskstudier på högstadiet. Bland studerandena fanns det en person som inte hade gått i gymnasiet. Studerande tycktes vara mycket kunniga i svenska. Över hälften (53,5 %) hade betyget berömlig i svenska i gymnasiets avgångsbetyg och 41,4 % betyget tillfredsställande. Svenskbetyget hos 5,1 % av studerandena var svagare.

De intervjuade bads utvärdera sina nuvarande kunskaper i svenska på skalan 4—10. T.o.m. 84,5 % av studerandena ansåg sig ha goda eller tillfredsställande svensk kunskaper. 25 (43,1 %) av studerandena ansåg sina svensk kunskaper vara värda 7 och 19 (32,8 %) skulle ge sig vitsordet 8. Bara en person (1,7 %) ansåg sina kunskaper vara svaga (4). Åtta personer (13,7 %) ansåg sig ha försvarliga kunskaper i svenska. Fem personer (8,6 %) skulle ge sig vitsordet berömlig (9).

Vi tog även reda på om studerandena var motiverade att förbättra sina kunskaper i svenska. En överväldigande majoritet (89,7 %) ville förbättra sina svensk kunskaper medan 8,6 % av studerandena inte ville det. 1,7 % svarade inte på frågan. En fjärdedel (25,9 %) av enkättagarna hade avlagt ämbetssvenskan, dvs. den obligatoriska kursen i svenska för universitetsstuderande. De flesta (74,1 %) av studerandena hade tänkt avlägga kursen senare i framtiden. Lite över hälften (55,2 %) av studerandena ansåg att de behöver svenska i sitt blivande yrke,

medan t.o.m. 41,4 % av dem tänkte att de inte skulle ha nytta av det. 3,4 % lämnade frågan obesvarad.

Vi antog att kontakter med tvåspråkiga personer skulle påverka studerandenas inställning till tvåspråkighet. Det visade sig att bara 1,7 % hade mycket kontakter med tvåspråkiga personer. 43,1 % hade några kontakter och 55,2 % hade inte några kontakter alls med de tvåspråkiga. Bristen på kontakter beror antagligen på att var och en av studerandena möjligtvis uppfattar ordet kontakt på olika sätt. Det är möjligt att man umgås med en tvåspråkig person utan att inte ens tänka på att det gäller en tvåspråkig person. Eftersom finska är majoritetsspråket i Finland är det sannolikt att flera tvåspråkiga använder i första hand finska med en finskspråkig person. En överväldigande majoritet (96,6 %) av enkätdeltagarna var enspråkigt finska och bara två studerande (3,4 %) sade sig vara tvåspråkiga, men vi frågade inte i vilka språk. Ingen av studerandena följer flitigt svenska tv- och radioprogram. 67,2 % påstod att de följer svenska tv- och radioprogram litet och en tredjedel (32,8 %) inte alls.

Vi bad de intervjuade ge en utvärdering av en tvåspråkig människa. Det fanns fyra alternativ som alla beskriver tvåspråkighet ur olika synvinklar (se tabell 3.1). De intervjuade fick välja flera alternativ, men ingen utvalde alla de fyra. Alternativen var:

Karakteristiskt för en tvåspråkig person är att

- a) det används två språk i hans/hennes familj
- b) han/hon behärskar två språk fullständigt
- c) han/hon kan använda två språk varierande i olika situationer
- d) han/hon identifierar sig som tvåspråkig och representant för två olika kulturer

De flesta (24,1 %) besvarade med kombinationen *ad* och kombinationen *ac* var nästan lika populär (19 %). Definitionerna *c* (10,3 %) och *d* (13,8 %) var de näst omtyckta alternativen. Resten av definitionerna understöddes mindre: *ab* 8,6 %, *bd* och *cd* 5,2 %, *b* och *bcd* 3,4 % och *a*, *abc*, *abd*, *acd* 1,7 %. Härmed kan man konstatera att studerandena uppfattar en tvåspråkig person så att det används två språk i hans/hennes familj och att han/hon anser sig vara tvåspråkig och en representant för två olika kulturer.

5.3 Analysmetoder i denna undersökning

Vi tillämpade huvudsakligen kvantitativa metoder. *Kvantitativ* forskning refererar till empirisk forskning som inriktar sig på att kartlägga, analysera eller förklara forskningsområdet i form av variabler och kvantitativa förhållanden. Vid *kvalitativ* forskningsmetoden betonas helhetliga, personliga upplevelser utifrån ett vidare och friare förståelseperspektiv. Kvalitativa analyser syftar till att problematisera och helhetsförstå specifika förhållanden. Denna metod är lämplig bland annat för utvecklandet av problemställningar och hypoteser. Vid kvalitativa tillvägagångssätt är det vanligtvis ingen skarp åtskillnad mellan datainsamlingsprocessen och analysen. Forskningsprocessen baserar sig inte på några speciella standardiserade metoder eller tekniker. Utgångspunkten vid kvalitativa metoder är att det sätt på vilket människorna själva bedömer sina upplevelser och de sociala förhållandena också är väsentlig för att förstå deras handlingar. Ur forskningsmetodologisk synvinkel är det viktigt att betrakta kvantitativa och kvalitativa metoder som komplementära. (Befring 1994, 14-15, 83.)

I kvalitativ forskning är forskningsmaterialet verbalt, i kvantitativ numeriskt. Grundläggande för kvantitativ forskning är att materialet statistiskt representerar populationen. Forskningen sker i faser: materialet är begränsat och bearbetas i form av den så kallade observationsmatrisen för statistisk behandling. Därefter kan matrisen inte avses med nya iakttagelser eller variabler. Typiskt material för kvantitativ forskning är bl.a. test-, enkät- och intervjuundersökningar, statistik och innehållsanalys. Analysmetoderna är standardiserade och de är lätta att tillämpas på olika frågeställningar. Vid kvantitativ forskning prövas och testas teorier medan kvantitativ forskning snarare skapar dem. (Uusitalo 1998, 79-82.)

Vi matade data in i kalkylprogrammet Excel. Svaren analyserades med hjälp av statistikprogrammet SPSS. Det togs direkta fördelningar, korstabulering, och korrelationer mellan påståenden. Hypotesprövningar togs med hjälp av χ^2 -test. Dessa procedurer behandlas närmare i kapitlen 6, 7 och 8. Enkäten innehöll också en öppen fråga som bearbetades manuellt.

Vid bearbetning av svaren uppstod det några oväntade problem. Antalet män och kvinnor var inte lika stort i alla studerandegrupper. Många studerande hade besvarat med alternativet kan inte säga, av vilket följde att resultaten av många svar inte var generaliserbara. Vi antog att motivation att förbättra svenskkunskaperna skulle påverka responserna, men det framkom att

våra responsalternativ inte var speciellt lyckade. Andelen studerande som inte var motiverade att förbättra sina svenskkunskaper blev så liten att resultaten inte blev generaliserbara. Därtill hade en av informanterna inte besvarat frågan om variabeln motivation. Vi var således tvungna att behandla variabeln med 57 testpersoner. I samband med kontakterna visade sig alternativet *mycket, litet, inte alls* inte vara lyckade. Det framkom att bara en studerande hade mycket kontakter med tvåspråkiga personer, något som medförde problem för oss i databehandling. Därför bestämde vi oss att observera bara responser av dem som hade litet kontakter och dem som inte alls hade kontakter med tvåspråkiga personer. I tabellerna ges dock alla responserna.

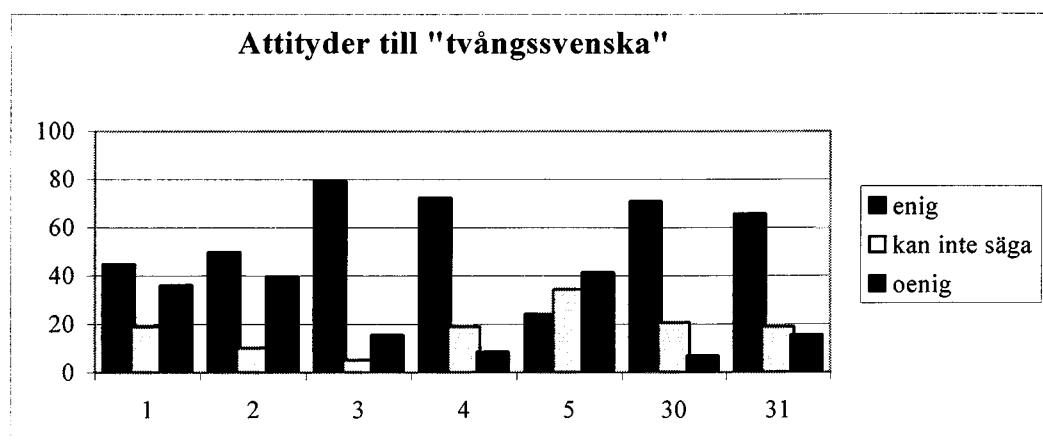
6 FÖRDELNING AV RESPONSERNA TILL ATTITYDPÅSTÅENDEN

I detta kapitel presenteras undersökningens resultat på ett allmänt plan, dvs. responsernas grova fördelning i tre kategorier. Vi har förenat alternativen 1 och 2 så att de utgör kategorin *enig* och alternativen 4 och 5 kategorin *oenig*. Alternativet 3 betyder *kan inte säga*. Responserna behandlas gruppvis (se avsnitt 5.2.1.). På X-axeln ges numren på påståendena och på Y-axeln anges procentandelarna.

6.1 Attityder till ”tvångssvenska”

Det framgår av figuren nedan hurdana responser enkättagarna hade i samband med påståendena gällande ”tvångssvenska”. Siffrorna presenteras i grafisk form.

Figur 6.1 Attityder till ”tvångssvenska”

- 1 Svenska borde vara ett obligatoriskt ämne i grundskolan.
- 2 Svenska borde vara ett obligatoriskt ämne i gymnasiet.
- 3 Att kunna svenska är nyttigt för finländarna.
- 4 Det skulle inte vara nyttigt att koncentrera svenskundervisningen till vissa tvåspråkiga områden, t.ex. västra Finland och Helsingfors.
- 5 Rikssvenska är nyttigare än finlandssvenska.
- 30 Jag skulle hellre läsa svenska än ryska.
- 31 Det är nyttigare att lära sig svenska i Finland än något annat språk.

Generellt sett var inställningen till ”tvångssvenska” ganska positiv. Av figuren ovan framgår att andelen eniga var stor hos de flesta påståendena. Hos påståendena 3, 4 och 30 var andelen eniga betydligt stor. Vid påståendena 1, 2 och 5 fördelade sig responserna ganska jämnt.

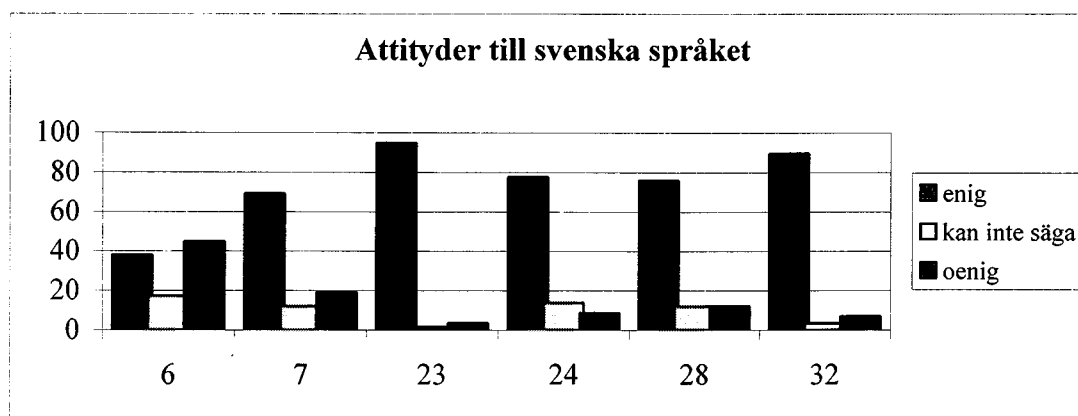
36,2 % av enkättagarna ansåg att svenska borde vara ett valfritt ämne i grundskolan (påstående 1). 19 % kunde inte säga sin åsikt och nästan hälften (44,8 %) av enkättagarna skulle bevara svenskan obligatorisk i grundskolan. 39,7 % av studerandena tyckte att svenskan borde vara ett valfritt ämne i gymnasiet (påstående 2). 10,3 % kunde inte säga sin opinion. Hälften (50 %) av de intervjuade var anhängare till den obligatoriska svenskundervisningen i gymnasiet. Av figuren ovan framgår att responserna enkättagarna gav var av samma stil. Procentandelarna fördelade i samma proportion, dvs. andelen av de oeniga var i båda fall lite högre än andelen av de eniga. Studerandena stödde även landsomfattande svenskundervisning (påstående 4). 72,4 % av enkättagarna skulle bevara svenskundervisningen i hela landet och bara 8,6 % tyckte att svenskundervisningen borde begränsas på vissa tvåspråkiga områden. Emellertid en femtedel av studerandena (19 %) var obeslutsamma.

24,1 % av informanterna ansåg rikssvenskan vara nyttigare än finlandssvenskan (påstående 5). 34,5 % kunde inte svara på frågan. 41,4 % tyckte att det är mera praktiskt att kunna finlandssvenska. Påståendet tycktes vara besvärligt; över en tredjedel svarade med alternativet *kan inte säga*. Antagligen har studerandena inte tidigare tänkt på saken eller också är den likgiltig för dem. Överhuvudtaget var enkättagarna anhängare till svenskundervisning i Finland. 79,3 % av studerandena ansåg att det är nyttigt att kunna svenska (påstående 3). 5,2 % kunde inte ge sin åsikt och 15,5 % tyckte att det inte lönar sig att lära sig svenska. 6,9 % skulle helst lära sig ryska än svenska (påstående 30). 22,4 % hade inte någon åsikt och 70,7 % skulle inte byta svenska till ryska. Allmänt taget var studerandena ganska positivt inställda till svenskundervisning (påstående 31). 15,5 % av dem tyckte att det är nyttigare att behärska något annat språk än svenska. 19 % var tveksamma medan 65,5 % ansåg att det är nyttigare att behärska svenska än något annat språk. På grund av påståendena 3, 30 och 31 kan man konstatera att svenskstuderandet inte kommer att bli ifrågasatt i framtiden, åtminstone bland de akademiskt utbildade.

6.2 Attityder till svenska språket

Det framgår av figuren nedan hurdana responser enkätdeltagarna gav i samband med påståendena gällande svenska språket.

Figur 6.2 Attityder till svenska språket

6 Jag använder i första hand svenska när jag reser i de nordiska länderna.

7 Om jag blir tilltalad på svenska svarar jag på samma språk.

23 Jag blir inte irriterad när jag hör någon tala svenska.

24 Finland kunde vara stolt över landets tvåspråkighet.

28 Jag skulle kunna tänka mig att bo i ett svenskspråkigt område, t.ex. på Åland eller på västra kusten.

32 Man borde inte använda bara finska i Finland.

Det sägs att finländarna inte gärna talar svenska när de reser i Norden. På grund av denna undersökning tycks svenskundervisningen i Finland inte gå till spillo. Vid de flesta påståenden var andelen positivt inställda väldigt stor. En överraskande stor andel (37,9 %) av studerandena skulle först och främst använda svenska i samband med resor i de nordiska länderna (påstående 6). 17,2 % kunde inte säga sin åsikt. 44,8 % skulle använda något annat språk än svenska. Ännu en större andel (69 %) av enkätdeltagarna trodde sig svara på svenska om de blev tilltalade på svenska (påstående 7). 12,1 % kunde inte säga sin åsikt och 19 % tänkte inte använda svenska.

Av ovanstående figur framgår att studerandena förhåller sig mycket positivt till svenska. Bara 3,4 % av dem skulle bli irriterade på att höra svenska talas på gatan (påstående 23). 1,7 % kunde inte besluta sig. 94,8 % skulle inte bli irriterade. Därtill verkar studerandena inte vara särskilt fördomsfulla mot svenska språket. Till och med 75,9 % av de intervjuade kunde tänka

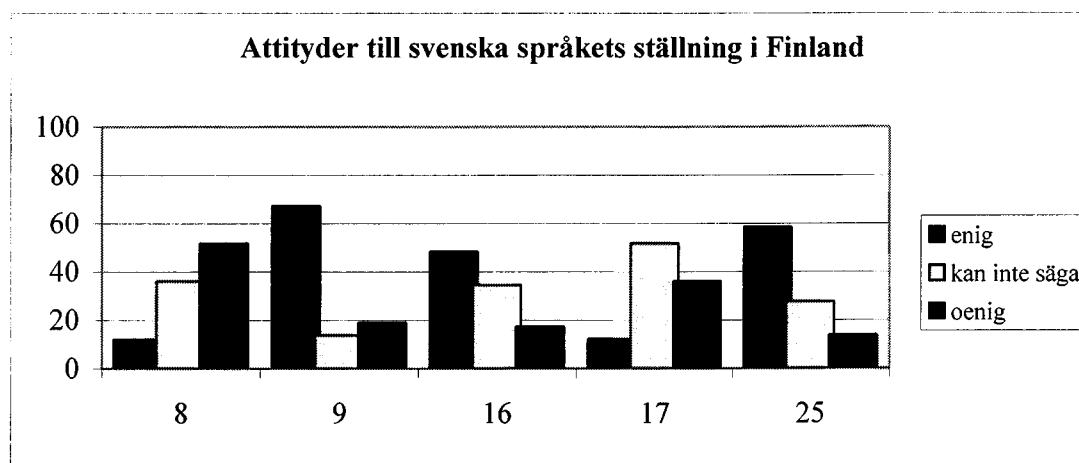
sig att bosätta sig i ett svenskspråkigt område (påstående 28). 12,1 % var tveksamma och 12,1 % skulle inte kunna bo på ett svenskspråkigt område.

77,6 % av enkätdeltagarna tyckte att Finland kunde vara stolt över sin tvåspråkighet (påstående 24). 13,8 % kunde inte ge sin opinion. 8,6 % ställde sig negativt till påståendet. Största delen av studerandena var anhängare till ett flerspråkigt Finland (påstående 32). Bara 6,9 % ansåg att man borde använda endast finska i Finland. 3,4 % var obeslutsamma. Till och med 89,6 % av informanterna accepterar användningen av även andra språk än finska i Finland. Det är värt att notera att eftersom språken inte specificerades i enkäten, är det möjligt att testpersonerna har tänkt på svenska eller också på några andra språk. Ändå är inställningen till andra språk i Finland mycket tillåtande.

6.3 Attityder till svenska språkets ställning i Finland

Den nedanstående figuren visar hur enkätdeltagarna har reagerat på påståendena beträffande svenska språkets ställning i Finland.

Figur 6.3 Attityder till svenska språkets ställning i Finland

8 Betydelsen av svenskkunskaper blir ständigt viktigare.

9 Ämbetssvenska är nödvändig.

16 Svenska språkets officiella ställning i Finland borde bevaras.

17 Svenska språkets ställning i Finland stärks i framtiden.

25 Staten borde främja välvilligare förhållningssätt till landets tvåspråkighet, t.ex. genom information.

Responserna till påståendena i denna grupp fördelade sig ganska jämnt mellan de tre alternativen. Det är nog märkvärdigt att studerandena var mestadels positivt inställda till ämbets-svenskan. Andelen informanterna som besvarade med alternativet *kan inte säga* var speciellt stor hos flera påståenden. På grund av denna undersökning kan man konstatera att svenskans ställning i Finland är antingen oklar eller ett godkänt faktum som inte förorsakar tydligt positiva eller negativa responser.

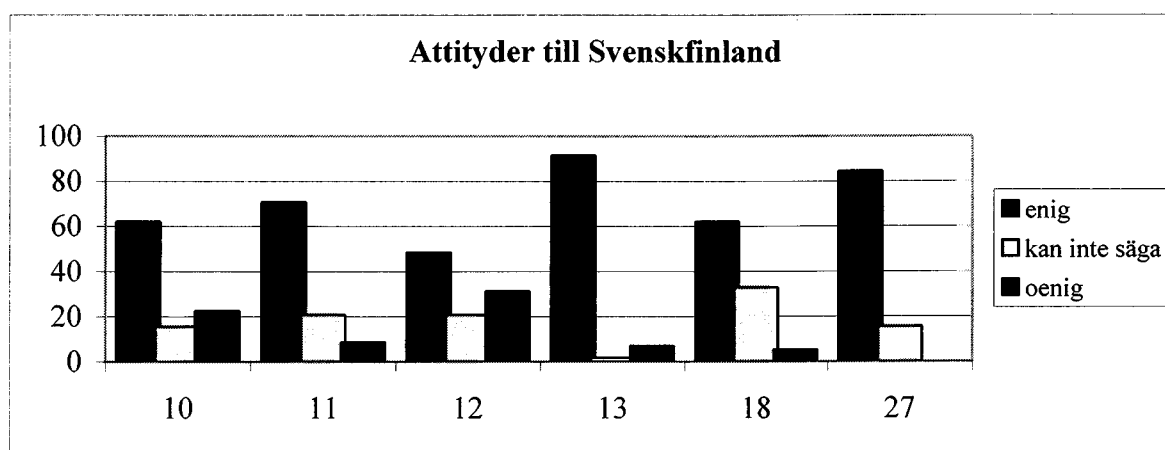
Trots den stora andelen tveksamma förhöll sig studerandena ganska välvilligt till svenska språkets ställning i Finland. Emellertid ansåg 36,2 % av informanterna att svenska språkets ställning inte kommer att stärkas i framtiden (påstående 17). Det är märkvärdigt att till och med över hälften av enkätdeltagarna (51,7 %) kunde inte ge sin åsikt. Ändå fanns det några (12,1 %) som ansåg att svenskans ställning kommer att förstärkas. Uppenbarligen var studerandena tveksamma gällande svenska språkets framtidsutsikter. Detta kan bero på att svenska språkets framtid är svår att värdera eller också att studerandena inte ville ta ställning. För det sistnämnda antagandet talar även faktumet att inte någon var helt oenig med påståendet. Påstående 8 mätte liknande inställningar. Responserna var av samma stil trots att andelen oeniga och obeslutsamma var i omvänd ordning. 36,2 % tyckte att betydelsen av finländarnas kunskaper i svenska inte blir större i framtiden. 51,8 % kunde inte säga sin åsikt och 12,1 % hade en positiv inställning till påståendet.

Enkätdeltagarna var anhängare till ämbetssvenska. 67,2 % av de intervjuade ansåg ämbets-svenskan vara nyttig (påstående 9). 13,8 % kunde inte komma med något svar. Emellertid var nästan en femtedel (19 %) av den åsikten att ämbetssvenskan är onödig. Även om bevarandet av svenska som det andra officiella språket i Finland fick studerandenas stöd var över en tredjedel av dem obeslutsamma. 48,3 % tyckte att man skall bevara svenska språkets officiella ställning (påstående 16). Till och med 34,5 % kunde inte fatta beslut och 17,2 % skulle avlägsna dess officiella ställning. En klar majoritet (58,6 %) av enkätdeltagarna tyckte att staten borde stödja en mer positiv inställning till tvåspråkighet i Finland (påstående 25). Än en gång var nästan en tredjedel (27,6 %) av informanterna tveksamma medan 13,8 % tyckte att statens stöd inte behövs. Av detta kan man dra den slutsatsen att Finlands tvåspråkighet anses som viktig och värd att bevaras och stödjas.

6.4 Attityder till Svenskfinland

Följande figur visar hur enkätdeltagarna har reagerat på påståendena beträffande attityder till Svenskfinland.

Figur 6.4 Attityder till Svenskfinland

10 Finlandssvenskarna har rättighet att kräva service på svenska.

11 De svenskspråkiga institutionerna (skolorna, kulturanstalterna, folktinget) är nödvändiga.

12 Det borde finnas en egen tv-kanal för svenska program.

13 Att sända svenska tv-program i Finland är behövligt.

18 Tvåspråkigheten vållar inte någon ekonomisk skada för Finland.

27 Finskundervisning borde vara obligatorisk på Åland.

Studerandenas inställning till Svenskfinland visade sig å ena sidan vara mycket positiv. Andelen eniga var märkvärdigt stor hos de flesta påståenden. Å andra sidan ansåg de att finskundervisning är nödvändig även på Åland. Största delen (62,1 %) av informanterna tyckte att finlandssvenskarna får kräva service på svenska (påstående 10). 15,5 % kunde inte ge sin åsikt. En dryg femtedel (22,4 %) av de intervjuade var oenig. En klar majoritet (70,7 %) av studerandena ansåg de svenska institutionerna som behövligen (påstående 11). En femtedel (20,7 %) av enkätdeltagarna kunde inte säga sin mening om frågan. 8,6 % höll de svenska institutionerna som onödiga.

Även om de flesta (48,3 %) tyckte att en svensk tv-kanal skulle vara nyttig i Finland (påstående 12), fördelade responserna ganska jämnt. 20,7 % av enkätdeltagarna var obeslutsamma och till och med 31,1 % ansåg kanalen som onödig. Emellertid menade bara 6,9 % att sänd-

ning av svenskspråkiga tv-program är onödig (påstående 13). En (1,7 %) av de 58 intervjuade kunde inte ge sin opinion om saken. Så mycket som 91,4 % av informanterna tyckte att svenskspråkiga tv-program behövs. Detta är överraskande med tanke på den information som studerandena gav i bakgrundsuppgifterna. Det framkom att även om majoriteten av dem slumpmässigt följer svenska tv- och radioprogram så utnyttjar nästan en tredjedel av studerandena inte alls svenskt programutbud. Av detta kan man dra den slutsatsen att studerandena tänker på finlandssvenskarnas fördel. Således tyckte studerandena att det är bra att det finns svenska tv-program men att de inte nödvändigtvis behöver en egen kanal.

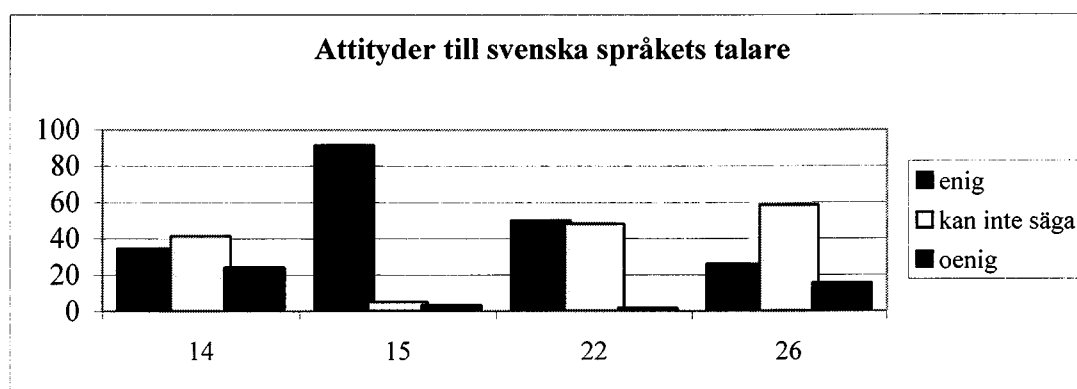
Tvåspråkighet medför en mängd kostnader för samhället. Underhållskostnader för t.ex. svenskspråkig utbildning, utgifterna för svenskspråkig personal på anstalterna och inom administration. Tvåspråkighet förorsakar även dubbelt arbete; alla dokument ska publiceras både på finska och på svenska. Informanternas inställning till kostnaderna för Finlands tvåspråkighet var överraskande positiv. Bara 5,2 % var av den åsikten att Finlands tvåspråkighet vållar ekonomisk skada (påstående 18). 32,8 % kunde inte bestämma sig. 62,1 % tyckte att kostnaderna för tvåspråkigheten inte är för stora.

Vi tog även reda på hur studerandena förhåller sig till det enspråkigt svenska Åland. Enkättagarna var mestadels anhängare till båda språkens jämlikhet i hela landet. En överväldigande majoritet (84,5 %) av studerandena ansåg att finskundervisning borde vara obligatorisk på Åland (påstående 27). 15,5 % kunde inte säga sin mening om saken. Det är beaktansvärt att ingen tyckte att finskundervisning skulle vara onödig på Åland. Antagligen kan detta bero på "tvångssvenskan". Det är möjligt att bakom attityden ligger tanken att om vi är tvungna att lära oss svenska är det rättvist att ålänningarna lär sig finska.

6.5 Attityder till svenska språkets talare

Av figuren nedan framgår hurdana responser enkättagarna gav i samband med påståendena beträffande attityder till svenska språkets talare.

Figur 6.5 Attityder till svenska språkets talare

14 Finlandssvenskarna/de tvåspråkiga har inte högre social status.

15 Man borde uppmuntra en tvåspråkig person att använda sina båda språk.

22 Finlandssvenskarna är på Finlands sida i idrottstävlingar.

26 Finlandssvenskarna förhåller sig inte överlägset till de finskspråkiga.

Påståendena inom denna grupp fick informanterna uppvisa osäkerhet vad beträffar svensk-språkiga människor. Andelen responserna *kan inte säga* var hög vid de flesta påståendena. Studerandena tycktes dock nästan enigt stödja tanken att en tvåspråkig person borde spöras till användning av sina båda språk. En klar majoritet (91,4 %) av enkättagarna tyckte att man borde uppmuntra en tvåspråkig person att använda båda språken (påstående 15). 5,2 % hade inte någon åsikt och 3,4 % ställde sig negativt till påståendet.

Nästan en fjärdedel (24,1 %) av studerandena tyckte att finlandssvenskarna har högre status än de finskspråkiga (påstående 14). Så mycket som 41,4 % av dem var obeslutsamma. En dryg tredjedel (34,5 %) av informanterna tänkte emellertid att det inte finns betydliga skillnader mellan finskspråkiga och svenskspråkiga vad beträffar statusen. Studerandena tycktes inte ha någon tydlig uppfattning om de svenskspråkigas förhållning till de finskspråkiga. Detta kan bero på bristen på kontakter med svenskspråkiga och tvåspråkiga personer (se avsnitt 5.2.2). 15,5 % av enkättagarna ansåg att finlandssvenskarna förhåller sig överlägset till finskspråkiga (påstående 26). Till och med 58,6 % kunde inte ge sin opinion. 25,9 % av stude-

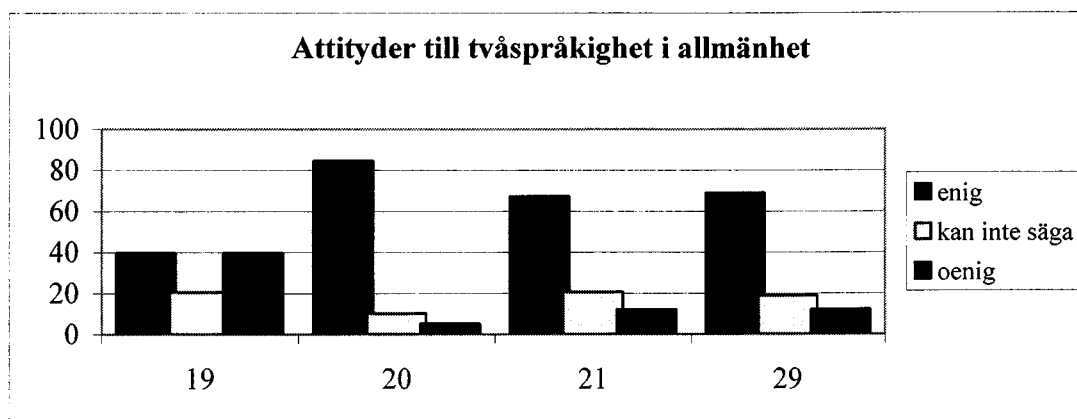
randena var av den åsikten att finlandssvenskarna förhåller sig inte på något speciellt sätt till de finskspråkiga. Även om andelen testpersoner som inte kunde ge sin opinion var märkvärdigt hög, är det positivt att de inte uppvisar några fördomar mot finlandssvenskarna.

Studerandena visade sig inte ha någon klar uppfattning om på vilken sida finlandssvenskarna står i idrottstävlingar (påstående 22). Hälften (50 %) av informanterna tyckte att finlandssvenskarna är på Finlands sida. Den andra hälften var osäkrare: 48,3 % av studerandena kunde inte besluta sig och bara 1,7 % ansåg att finlandssvenskarna i alla fall inte står på Finlands sida. På grund av dessa responser kan man konstatera att studerandena inte är öppet fördomsfulla mot finlandssvenskar utan det gäller snarare okunnighet bakom attityderna.

6.6 Attityder till tvåspråkighet i allmänhet

Nedanstående figur visar hurdana responser enkätdelegaterna har uppvisat i samband med påståendena gällande attityder till tvåspråkighet i allmänhet.

Figur 6.6 Attityder till tvåspråkighet i allmänhet

- 19 Tvåspråkighet förorsakar inte friktion mellan individerna.
 20 Tvåspråkighet förorsakar inte skador för individen.
 21 Jag kunde tänka mig att ge mina barn en tvåspråkig uppfostran.
 29 Man borde arrangera modersmålsundervisning för flykting- och invandrabarn i Finland.

Studerandena hade tydligt positiv inställning till tvåspråkighet i allmänhet. Bara vid påstående 19 fördelades responserna ganska jämnt mellan alternativen *enig* och *oenig*. 39,7 % av informanterna ansåg att tvåspråkighet förorsakar friktion mellan individerna. Nästan lika stor andel

(39,6 %) av studerandena var oeniga med påståendet. Lite över en femtedel (20,7 %) av testpersonerna var obeslutsamma. Det är värt att lägga märke till dessa responser i jämförelse med responserna vid nästa påstående. Även om informanterna var ganska obeslutsamma angående mellanmänniska tvåspråkiga relationer, var majoriteten av dem positivt inställda till tvåspråkighet som egenskap. 84,5 % av testpersonerna ansåg att tvåspråkighet inte förorsakar några skador för individen (påstående 20). 10,3 % kunde inte säga sin åsikt. Bara 5,2 % av enkättagarna tyckte att tvåspråkighet förorsakar problem för individen.

För det mesta var studerandena positivt inställda till tvåspråkig uppfostran. Drygt två tredjedelar (67,2 %) av enkättagarna kunde tänka sig att ge sina barn tvåspråkig uppfostran (påstående 21). Emellertid var en femtedel (20,7 %) av studerandena tveksamma. 12,1 % av informanterna ställde sig negativt till tanken. Det är värt att notera att språken i fråga inte var specificerade. Det är möjligt att informanterna har automatiskt tänkt på finska och svenska, eftersom de var temana för enkätundersökningen. Attityderna till detta påstående kunde ha varit i någon mån annorlunda om vi hade specificerat språken. Möjligtvis kunde informanterna ha haft något positivare inställning till t.ex. en finsk-engelsk uppfostran.

Vi ville även ta reda på studerandenas inställning till flykting- och invandrabarns modersmålsundervisning. Tidigare har vi framhävt modersmålets betydelse för individens utveckling och sociala relationer (se kapitel 3.4). Informanterna var mestadels positivt inställda till tanken, även om det fanns även motsatta opinioner. 69 % av studerandena ansåg att man borde arrangera modersmålsundervisning för flykting- och invandrabarn i Finland (påstående 29). Nästan en femtedel (19 %) av informanterna kunde inte besluta sig. 12 % ställde sig negativt till tanken. Av detta kan man dra den slutsatsen att studerandena är medvetna om modersmålets betydelse för den kulturella identiteten. Kanske informanterna tänkte att undervisning på främmande språk inte hotar finska språket och den finska kulturen.

7 SAMBANDET MELLAN VARIABLERNA OCH ATTITYDPÅSTÅENDENA

I detta avsnitt behandlas sambandet mellan påståendena och de fyra bakgrundsvariablerna, dvs. könet, fakulteten, motivationen (att lära sig svenska) och kontakterna (med tvåspråkiga). Resultaten presenteras gruppvis. Detta möjliggör att en grupps resultat kan jämföras sinsemellan. I de nedanstående tabellerna motsvarar bokstaven *a* opinionen *enig*, *b* opinionen *kan inte säga* och *c* opinionen *oenig*. Symbolen χ^2 (*chi två*) syftar till metoden som möjliggör jämförelse av en empirisk (observerad) och en teoretisk (förväntad) fördelning. Denna metod kan användas för att undersöka om det finns en samvariation mellan två variabler och om den observerade skillnaden är oberoende (nollhypotes) eller orsakad (nollhypotes) av slumpen. Vid χ^2 -analysen arbetar man vanligtvis med signifikansgränser på 5 %-nivån ($p=0.05$) och 1 %-nivån ($p=0.01$). Hypotesprövning med χ^2 är en metod att testa om två fördelningar är lika eller olika. Felmöjligheten är 5 %. χ^2 -metoden är begränsad till analyser av fördelningar på en variabel eller fördelningar i en korstabell med två variabler. (Befring 1994, 168-169, Rudberg 1993, 197.)

7.1 Attityder till ”tvångssvenska”

7.1.1 Attityder till ”tvångssvenska” efter könet

Det framkom några skillnader mellan kvinnornas och männens responser till påståendena gällande attityder till ”tvångssvenska”. Skillnaden var signifikant vid ett påstående. Kön är en oberoende variabel med två värden. Följande tabell klargör könets inverkan på inställningen till ”tvångssvenska”:

Nr	KÖN												p
	kvinnor						män						
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1	24	55,8	6	14,0	13	30,2	2	13,3	5	33,3	8	53,3	.016*
2	24	55,8	4	9,3	15	34,9	5	33,3	2	13,3	8	53,3	.324
3	37	86,0	2	4,7	4	9,3	9	60,0	1	6,7	5	33,3	.075
4	33	76,7	9	20,9	1	2,3	9	60,0	2	13,3	4	26,7	.015
5	9	20,9	15	34,9	19	44,2	5	33,3	5	33,3	5	33,3	.597
30	32	76,2	9	21,4	1	2,4	9	60,0	3	20,0	3	20,0	.071
31	29	67,4	10	23,3	4	9,3	9	60,0	1	6,7	5	33,3	.054
T	188	62,7	55	18,3	57	19,0	48	45,7	19	18,1	38	36,2	.000***

Tabell 7.1 Attityder till "tvångssvenska" efter könet

Kvinnorna visade sig vara positivare inställda till påståendena om "tvångssvenska" än männen. Detta stödjer vår hypotes om kvinnornas mjukare inställning till fenomenet och motsvarar resultaten av folketings attitydundersökning. Resultatet kan generaliseras eftersom $p=.000$ vid påståendena i denna grupp.

Könet spelade en avgörande roll för attityderna till obligatorisk svenskundervisning. Männen tycktes stödja valfri svenskundervisning både i grundskolan (påstående 1) och i gymnasiet (påstående 2). Kvinnorna däremot var mestadels anhängare till obligatorisk svenskundervisning, 55,8 % av dem stödde den såväl i grundskolan som i gymnasiet. 30,2 % av kvinnorna var eniga med tanken att svenska skulle vara ett valfritt ämne i grundskolan. 34,9 % av dem stödde valfrihet i gymnasiet. Å andra sidan tyckte 53,3 % av männen att svenskundervisning borde vara valfritt både på högstadiet och i gymnasiet. Det är värt att notera att påstående 1 är både generaliserbart och skillnaden mellan könen är statistiskt signifikant ($p=.016^*$).

Könet visade sig vara signifikant faktor ($p=.015$) gällande attityder till tanken att svenskundervisning skulle arrangeras bara i vissa tvåspråkiga områden (påstående 4). Testet fungerade inte här eftersom det fanns färre än fem responser i tre celler. Dvs. resultatet är inte generaliserbart. 76,7 % av kvinnorna och 60 % av männen ansåg att svenskundervisning är nödvändig i hela landet. Endast 2,3 % av kvinnorna och till och med 26,7 % av männen stödde koncentration av svenskundervisning bara till vissa orter.

En knapp majoritet (44,2 %) av kvinnorna ansåg att finlandssvenska är nyttigare för dem än rikssvenska (påstående 5). Det fanns ingen tydlig skillnad mellan männens åsikter, deras svar fördelade sig jämnt mellan de tre alternativen. 86 % av kvinnorna ansåg att kunskaper i svenska är nyttiga för finländare (påstående 3), och även största delen av männen (60,0 %) hade samma åsikt. En tredjedel av männen och 9,3 % av kvinnorna var dock oeniga med påståendet. Studerandena läser i alla fall hellre svenska än ryska (påstående 30). Endast 2,4 % av kvinnorna och 20,0 % av männen skulle hellre studera ryska än svenska.

Könet hade någon betydelse gällande attityder till påstående 31: ”Det skulle löna sig mera att kunna något annat språk än svenska”. Det fanns en liten skillnad mellan könen; 9,3 % av kvinnorna och t.o.m. 33,3 % av männen ställde sig positivt till påståendet. Emellertid förhöll sig största delen av studerandena negativt till tanken om ersättningen av svenska. Det var märkvärdigt att även om kvinnornas inställning till de flesta påståendena i denna grupp var något positivare än männens, var flera av dem dock tveksamma. Antagligen tyder detta på att kvinnorna inte vill uppvisa några negativa attityder genom att döma saker på rak arm utan hellre är diplomatiska i sina svar.

7.1.2 Attityder till ”tvångssvenska” efter fakulteten

Fakulteten tycktes inte särskilt påverka studerandenas attityder gällande ”tvångssvenska”. Det fanns emellertid ställvis även tydliga skillnader i responser till påståenden mellan fakulteterna, även om skillnaderna inte var statistiskt signifikanta. Dvs. skillnaderna kan bero på slumpen. Av följande tabell framgår fördelningen av svaren efter fakulteten.

Nr	FAKULTET															p			
	humanistisk						samhällsvetenskaplig						matem.-naturvet.						
	a		b		c		a		b		c		a		b		c		
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1	9	47,4	5	26,3	5	26,3	7	36,8	4	21,1	8	42,1	10	50,0	2	10,0	8	40,0	.622
2	11	57,9	2	10,5	6	31,6	9	47,4	2	10,5	8	42,1	9	45,0	2	10,0	9	45,0	.931
3	18	94,7	0	0,0	1	5,3	15	78,9	1	5,3	3	15,8	13	65,0	2	10,0	5	25,0	.247
4	16	84,2	3	15,8	0	0,0	14	73,7	3	15,8	2	10,5	12	60,0	5	25,0	3	15,0	.400
5	4	21,1	5	26,3	10	52,6	6	31,6	6	31,6	7	36,8	4	20,0	9	45,0	7	35,0	.630
30	14	73,7	5	26,3	0	0,0	13	68,4	4	21,1	2	10,5	14	73,7	3	15,8	2	10,5	.636
31	13	68,4	4	21,1	2	10,5	12	63,2	3	15,8	4	21,1	13	65,0	4	20,0	3	15,0	.927
T	85	63,9	24	18,1	24	18,0	76	57,1	23	17,3	34	25,6	75	54,0	27	19,4	37	26,6	.917

Tabell 7.2 Inställning till ”tvångssvenska” efter fakulteten

Språkvetarna (47,4 %) och naturvetarna (50 %) var anhängare till obligatorisk svenskundervisning i grundskolan, medan en knapp majoritet av samhällsstuderandena (42,1 %) ansåg att svenska borde vara ett valfritt ämne i grundskolan (påstående 1). Vad beträffar svenskundervisningen i gymnasiet så tycker både språkvetarna (57,9 %) och samhällsstuderandena (47,7 %) att svenska borde vara ett obligatoriskt ämne även i gymnasiet. Naturvetarnas åsikter går jämnt ut: 45 % för och 45 % emot. Språkvetarna tycks mest vara för obligatorisk svenskundervisning såväl i grundskolan som i gymnasiet. Såsom tabellen ovan visar fördelade sig åsikterna om svenskans valfrihet emellertid ganska jämnt mellan de tre olika alternativen.

Skillnaderna mellan de olika fakulteterna kom fram vid de påståenden som gällde nödvändigheten av att kunna svenska och koncentring av svenskundervisning. En överväldigande majoritet (94,7 %) av språkvetarna, 78,9 % av samhällsstuderandena och 65 % av naturvetarna ansåg kunskaper i svenska vara nyttiga (påstående 3). Skillnaden mellan de olika fakulteterna var ganska tydlig: Bara 5,3 % av språkvetarna, 15,8 % av samhällsstuderandena men till och med en fjärdedel (25 %) av naturvetarna ansåg att svenskkunskaper är onyttiga. Responserna till påståendet att svenskundervisningen i Finland borde koncentreras till vissa tvåspråkiga områden (påstående 4) var av samma typ. Studerandena på alla de tre fakulteterna var anhängare till en landsomfattande svenskundervisning. Språkvetarnas andel var igen störst (84,2 %) och även samhällsstuderandena var ganska eniga (73,7 %) medan det fanns mer spridning i naturvetarnas (60 %) responser.

Det fanns inte betydliga skillnader mellan fakulteterna vid påståendena 5, 30 och 31. Påstående 5 ”rikssvenska är nyttigare än finlandssvenska” fick studerandena tveka och det blev spridning på responserna. Andelen av dem som svarade *kan inte säga* var stor. Responserna till påståendena 30 och 31 var parallella; majoriteten av studerandena i alla fakulteter ansåg att de hellre skulle läsa svenska än ryska (30) och att det är nyttigare att lära sig svenska i Finland än något annat språk (31).

7.1.3 Attityder till ”tvångssvenska” efter motivationen

Det fanns några skillnader mellan de motiverades och de omotiverades inställningar till ”tvångssvenska”. Antalet omotiverade var så lågt att man knappast kan dra några slutsatser. Följande tabell redogör för hur motivationen att lära sig svenska påverkar inställningen till ”tvångssvenska”.

Nr	MOTIVATION												p
	motiverad						omotiverad						
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1	24	46,2	11	21,2	17	32,7	1	20,0	0	0,0	4	80,0	.211
2	27	51,9	6	11,5	19	36,5	1	20,0	0	0,0	4	80,0	.319
3	43	82,7	3	5,8	6	11,5	2	40,0	0	0,0	3	60,0	.075
4	40	76,9	8	15,4	4	7,7	1	20,0	3	60,0	1	20,0	.091
5	11	21,2	17	32,7	24	46,2	3	60,0	2	40,0	0	0,0	.126
30	39	75,0	11	21,2	2	3,8	2	40,0	1	20,0	2	40,0	.010
31	35	67,3	10	19,2	7	13,5	2	40,0	1	20,0	2	40,0	.537
T	219	60,2	66	18,1	79	21,7	12	34,3	7	20,0	16	45,7	.871

Tabell 7.3 Inställning till ”tvångssvenska” efter motivationen att lära sig svenska

Vad gäller attityderna till svenskans valfrihet både i grundskolan och i gymnasiet så var de omotiverade nästan enigt anhängare till valfrihet. 80 % av dem ansåg att svenska borde vara ett valfritt ämne i grundskolan (påstående 1) och i gymnasiet (påstående 2). En knapp majoritet av dem som var motiverade att lära sig svenska tyckte däremot att svenskan borde vara ett obligatoriskt ämne såväl i grundskolan (46,2 %) som i gymnasiet (51,9 %). Skillnaden var ganska tydlig även vid påstående 4: ”Det skulle inte vara nyttigt att koncentrera svenskunder-

visning till vissa tvåspråkiga områden, t.ex. västra Finland och Helsingfors". 76,9 % av de motiverade tyckte att det inte skulle vara en bra idé att koncentrera svenskundervisningen. Majoriteten (60 %) av dem som inte ville förbättra sina kunskaper i svenska kunde inte ge sin åsikt. De omotiverades övriga responser fördelade sig jämnt; en femtedel (20 %) var för och en lika stor andel (20 %) var emot tanken.

Intresset för att förbättra svenskkunskaperna påverkade även hur studerandena upplever svenskans behövlighet. Att kunna svenska är nyttigt för finländarna ansåg till och med 82,7 % av de motiverade. De omotiverades responser fördelade sig så att majoriteten (60 %) tyckte att finländarna inte har någon nytta av svenskkunskaper och resten (40 %) ställde sig positivt till påståendet.

Majoriteten (67,3 %) av de motiverade studerandena ansåg att det är nyttigare att lära sig svenska i Finland än något annat språk. Emellertid kunde nästan en femtedel (19,2 %) av dem inte säga sin åsikt gällande svenskundervisningens nödvändighet jämfört med andra språk. Det fanns än igen spridning i de omotiverades responser. En lika stor andel av dem var för (40 %) som emot (40 %). 75 % av dem som ville förbättra sina kunskaper i svenska och 40 % av dem som inte ville skulle inte byta ut svenskundervisningen mot undervisningen i ryska (påstående 30). Emellertid skulle 40 % av de omotiverade hellre lära sig ryska än svenska. Detta beror möjligtvis på den allmänna negativa inställningen till det svenska språket. 46,2 % av dem som vill förbättra sina kunskaper i svenska tyckte att finlandssvenska är nyttigare än rikssvenska (påstående 5). 60 % av dem som inte vill förbättra sina svenskkunskaper tyckte att rikssvenskan är nyttigare.

7.1.4 Attityder till "tvångssvenska" efter kontakterna

Kontakterna tycktes inte påverka studerandenas attityder till "tvångssvenska". Studerandenas responser var alltså av samma stil oberoende av om de hade kontakter med tvåspråkiga personer eller inte. Av nedanstående tabell framgår sambandet mellan kontakter och inställningen till "tvångssvenska".

Nr	KONTAKTER															p			
	mycket						litet						inte alls						
	a	b	c				a	b	c				a	b	c				
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
1	1	100,0	0	0,0	0	0,0	10	40,0	5	20,0	10	40,0	15	46,9	6	18,8	11	34,4	.821
2	1	100,0	0	0,0	0	0,0	10	40,0	3	12,0	12	48,0	18	56,3	3	9,4	11	34,4	.643
3	1	100,0	0	0,0	0	0,0	20	80,0	2	8,0	3	12,0	25	78,1	1	3,1	6	18,8	.856
4	1	100,0	0	0,0	0	0,0	20	80,0	4	16,0	1	4,0	21	65,6	7	21,9	4	12,5	.695
5	1	100,0	0	0,0	0	0,0	5	20,0	8	32,0	12	48,0	8	25,0	12	37,5	12	37,5	.428
30	0	0,0	1	100,0	0	0,0	18	75,0	4	16,7	2	8,3	23	71,9	7	21,9	2	6,3	.393
31	1	100,0	0	0,0	0	0,0	18	72,0	3	12,0	4	16,0	19	59,4	8	25,0	5	15,6	.712
T	4	80,0	1	20,0	0	0,0	103	59,2	29	16,7	42	24,1	118	50,4	44	18,8	72	30,8	.508

Tabell 7.4 Inställning till "tvångssvenska" efter kontakterna

Som tabellen ovan visar så hade de som hade några kontakter med de tvåspråkiga litet positivare förhållningssätt till "tvångssvenskan" än de studerandena som inte hade några kontakter alls. Det var oväntat att sambandet mellan kontakterna och attityder till "tvångssvenska" var så svagt. Det framkom dock några små skillnader mellan responserna till påståendena 4 och 31. Emellertid var skillnaderna i den observerade fördelningen inte signifikanta.

En överväldigande majoritet (80 %) av dem som hade några kontakter med tvåspråkiga personer var anhängare till landsomfattande svenskundervisning (påstående 4). Bland dem som inte alls hade kontakter med tvåspråkiga personer var andelen tveksamma (21,9 %) och oeniga (12,5 %) något större. Vid påstående 31 var skillnaden mellan fördelningen av responserna förväntad: en klar majoritet (72 %) av dem som hade några kontakter med tvåspråkiga personer ansåg att det är nyttigare att lära sig svenska i Finland än något annat språk. Andelen eniga var något mindre (59,4 %) hos dem som inte hade några kontakter alls. Därtill var en fjärdedel av dem tveksam. Skillnaderna mellan grupperna är inte statistiskt signifikanta.

7.2 Attityder till svenska språket

7.2.1 Attityder till svenska språket efter könet

Kvinnornas inställning till svenska språket tycktes vara positivare än männens. Resultaten gäller bara för detta sampel och de kan inte generaliseras till hela populationen. Följande tabell visar könets inverkan på studerandenas responser till påståendena som behandlade attityder till svenska språket.

Nr	KÖN												p
	kvinnor						män						
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
6	20	46,5	7	16,3	16	37,2	2	13,3	3	20,0	10	66,7	.065
7	31	72,1	5	11,6	7	16,3	9	60,0	2	13,3	4	26,7	.639
23	42	97,7	1	2,3	0	0,0	13	86,7	0	0,0	2	13,3	.045
24	38	88,4	3	7,0	2	4,7	7	46,7	5	33,3	3	20,0	.004
28	35	81,4	5	11,6	3	7,0	9	60,0	2	13,3	4	26,7	.118
32	42	97,7	1	2,3	0	0,0	10	66,7	1	6,7	4	26,7	.001
T	208	80,6	22	8,5	28	10,9	50	55,6	13	14,4	27	30,0	.000***

Tabell 7.5 Attityder till svenska språket efter könet

Kvinnorna visade sig vara mera benägna än männen att använda svenska i samband med resor i Norden. 46,5 % av kvinnorna medan bara 13,3 % av männen gav responsen *enig* till påståendet ”jag använder i första hand svenska när jag reser i de nordiska länderna” (påstående 6). Emellertid var en dryg tredjedel (37,2 %) av kvinnorna och 66,7 % av männen oeniga med påståendet. Andelen obeslutsamma var 16,3 % hos kvinnorna och 20 % hos männen. Det är underligt att även om studerandena visade sig ha goda kunskaper i svenska (se kapitel 5.2.2), ville en stor del av informanterna inte utnyttja dem i praktiken. Emellertid skulle majoriteten av både kvinnorna (72,1 %) och männen (60 %) svara på svenska om någon tilltalade dem på svenska (påstående 7). 16,3 % av kvinnorna och 26,7 % av männen skulle inte svara på svenska. Skillnader mellan responserna mellan dessa två påståenden kunde tydas så att stude-

randena inte vill på eget initiativ tala svenska, utan att de hellre väntar tills någon börjar tilltala dem på svenska.

Enkättagarna visade sig inte bli irriterade att höra talas svenska på gatan (påstående 23). Båda könen var till största delen positivt inställda till påståendet; kvinnorna (97,7 %) var visade sig vara dock något tillåtande än männen (86,7 %). Ingen av kvinnorna medan 13,3 % av männen skulle bli irriterade av att höra svenska på gatan. Responserna till tanken om att bosätta sig i en svenskspråkig ort fördelade sig i samma stil. Kvinnorna ställde sig tydligt positivare till tanken att eventuellt bo i ett svenskspråkigt område (påstående 28). 81,4 % av dem och till och med 60 % av männen var eniga. Å andra sidan kunde 26,7 % av männen däremot inte tänka sig att bo på en svenskspråkig ort, när motsvarande andel hos kvinnorna var bara 7 %.

Skillnader i responserna mellan könen var ganska tydliga även vid påståenden 24 och 32 som mätte attityder till svenska språket som det andra officiella språket i landet. Männen visade sig vara lite stelare än kvinnorna. 88,4 % av kvinnorna och 46,7 % av männen tyckte att Finland kunde vara stolt över sin tvåspråkighet (påstående 24). Det är värt att lägga märke till att en tredjedel (33,3 %) av männen inte kunde säga sin åsikt. En femtedel (20 %) av männen ställde sig negativt till påståendet, medan av kvinnor var bara 4,7 % anhängare till alternativet *oenig*. Könet hade stor inverkan även på svaren gällande attityder till användningen av andra språk i Finland. Ingen av kvinnorna medan till och med en dryg fjärdedel (26,7 %) av männen tyckte att man borde använda bara finska i Finland (påstående 32). En överväldigande majoritet (97,7 %) av kvinnorna och största delen (66,7 %) av männen var emot tanken om ett enspråkigt Finland. Även i denna påståendegrupp påverkade könet responserna mycket.

7.2.2 Attityder till svenska språket efter fakulteten

Det fanns skillnader mellan fakulteterna gällande inställningen till svenska språket. Språkvetarna visade sig vara de mest positivt inställda. Skillnaden mellan responserna var störst mellan språkvetarna och naturvetarna. Av följande tabell framgår sambandet mellan studerandenas fakultet och responserna till påståendena gällande attityder till svenska språket.

Nr	FAKULTET															p			
	humanistisk						samhällsvetenskaplig						matem.-naturvet.						
	a		b		c		a		b		c		a		b		c		
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
6	10	52,6	2	10,5	7	36,8	6	31,6	6	31,6	7	36,8	6	30,0	2	10,0	12	60,0	.161
7	17	89,5	1	5,3	1	5,3	13	68,4	3	15,8	3	15,8	10	50,0	3	15,0	7	35,0	.092
23	18	94,7	1	5,3	0	0,0	19	100,0	0	0,0	0	0,0	18	90,0	0	0,0	2	10,0	.203
24	18	94,7	1	5,3	0	0,0	15	78,9	3	15,8	1	5,3	12	60,0	4	20,0	4	20,0	.091
28	17	89,5	2	10,5	0	0,0	13	68,4	3	15,8	3	15,8	14	70,0	2	10,0	4	20,0	.334
32	19	100,0	0	0,0	0	0,0	17	89,5	1	5,3	1	5,3	16	80,0	1	5,0	3	15,0	.320
T	99	86,8	7	6,1	8	7,0	83	72,8	16	14,0	15	13,2	76	63,3	12	10,0	32	26,7	000***

Tabell 7.6 Attityder till svenska språket efter fakulteten

Språkstudierandena var mest benägna att tala svenska i samband med resor i Norden (påstående 6); 52,6 % av dem var eniga med påståendet medan 60 % av matematikerna skulle använda något annat språk. Samhällsvetarnas åsikter fördelade sig ganska jämnt mellan de olika alternativen.

På påstående 7 "Om jag blir tilltalad på svenska, ska jag svara på svenska" fanns det tydliga skillnader mellan fakulteterna. Språkvetarna (89,5 %) var de positivaste, samhällsvetarna (68,4 %) lite stelare. Hälften (50 %) av naturvetarna var eniga. Oeniga med påståendet var bara 5,3 % av språkvetarna, 15,8 % av samhällsstuderandena och till och med 35 % av naturvetarna.

En klar majoritet av studerandena i alla de tre grupperna var enig med påstående 23 "Jag blir inte irriterad när jag hör någon tala svenska på gatan". Den här gången var samhällsstuderandena lite oväntat de positivast inställda. 100 % av dem instämde med påståendet. Av språkve-

tarna var 94,7 % eniga och av naturvetarna till och med 90 %. Största delen av studerandena på alla de tre fakulteterna instämde med tanken om att bosätta sig på en svenskspråkig ort (påstående 28). Emellertid fanns det en tydlig skillnad mellan fakulteterna i detta sampel. Skillnaderna kan bero på slumpen. Språkstuderandena (89,5 %) visade sig vara de positivast inställda till påståendet. Naturvetarnas (70 %) responser var överraskande positivare än samhällsvetarnas (68,4 %). Å andra sidan var en femtedel (20 %) av naturvetarna och 15,8 % av samhällsvetarna oeniga med påståendet.

I samband med påstående 24 "Finland kunde vara stolt över landets tvåspråkighet" hade återigen språkvetarna den positivaste attityden. 94,7 % av språkvetarna var av samma åsikt och ingen var oenig. 78,9 % av samhällsvetarna och 60 % av naturvetarna var eniga med påståendet. Naturvetarnas inställning var hårdare än de andra studerandenas. En femtedel (20 %) av dem var oeniga och lika stor andel (20 %) av dem kunde inte säga sin åsikt.

Responserna även till påstående 32 "Man borde inte använda bara finska i Finland" var positiva. Språkvetarna (100 %) var de positivaste. Det fanns lite spridning hos responserna av samhällsvetarna (89,5 %) och naturvetarna (80 %). 15 % av naturvetarna skulle ändå acceptera ett enspråkigt Finland.

7.2.3 Attityder till svenska språket efter motivationen

Motivationen tycktes i någon mån ha samband med inställningen till svenska språket. En stor andel av de omotiverade var oeniga med de flesta påståenden. De omotiverade verkade vara säkrare på sina åsikter än de motiverade: andelen tveksamma hos de omotiverade är mindre. χ^2 -testet fungerar inte eftersom över 20 % av cellerna har ett värde under 5. Av nedanstående tabell framgår motivationens inverkan på responserna till påståendena gällande attityder till svenska språket.

Nr	MOTIVATION												p
	motiverad						omotiverad						
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
6	22	42,3	10	19,2	20	38,5	0	0,0	0	0,0	5	100,0	.083
7	38	73,1	7	13,5	7	13,5	2	40,0	0	0,0	3	60,0	.027
23	50	96,2	1	1,9	1	1,9	4	80,0	0	0,0	1	20,0	.331
24	41	78,8	8	15,4	3	5,8	3	60,0	0	0,0	2	40,0	.112
28	42	80,8	6	11,5	4	7,7	2	40,0	0	0,0	3	60,0	.001
32	47	90,4	1	1,9	4	7,7	7	80,0	1	20,0	0	0,0	.299
T	240	76,9	33	10,6	39	12,5	18	54,5	1	3,0	14	42,4	.000***

Tabell 7.7 Attityder till svenska språket efter motivationen

Motivationen att förbättra svenskkunskaperna hade i någon mån inverkan på studerandenas responser gällande påståendena om svenska språket. Skillnader mellan de enstaka påståendena var inte statistiskt signifikanta, men motivationen påverkade dock responserna till påståendena i denna grupp i helheten. I samband med påstående 6 ”Jag använder i första hand svenska när jag reser i de nordiska länderna” kom motivationens betydelse tydligt fram. Alla de som inte hade någon motivation att lära sig mera svenska skulle inte heller använda det. 42,3 % av de motiverade var eniga med påståendet. Emellertid var 38,5 % av de motiverade informanterna oeniga med påståendet. Nästan en femtedel (19,2) av de motiverade kunde inte säga sin åsikt. En klar majoritet (73,1 %) av de motiverade svarar på svenska när de blir tilltalade på svenska (påstående 7). T.o.m. 40 % av de omotiverade var eniga med påståendet.

Motivationen verkade ha samband med attityder till att höra talas svenska i omgivningen. 96,2 % av de motiverade skulle inte bli irriterad att höra någon tala svenska på gatan (påstående 23). Till och med 80 % av de omotiverade var oeniga med påståendet. Det fanns samband även mellan motivationen att förbättra svenskkunskaperna och responserna till påståendet ”Jag skulle kunna tänka mig att bo i ett svenskspråkigt område” (påstående 28). 80,8 % av de motiverade och 40 % av de omotiverade instämde med påståendet. Oeniga med påståendet var bara 7,7 % av de motiverade men t.o.m. 60 % av de omotiverade. Man kan inte generalisera resultatet vid detta påstående. Det förhåller sig så med säkerhet bara i detta sampel.

Enkättagarnas responser till påstående 24 ”Finland kunde vara stolt över landets tvåspråkighet” var först och främst eniga även för motivationens del. 78,8 % av de motiverade och

även 60 % instämde med påståendet. Största delen av både de motiverade (90,4 %) och de omotiverade (80 %) var eniga med påstående 28: ”Man borde inte använda bara finska i Finland”. Det är överraskande att ingen av de omotiverade var oenig med påståendet medan hos de motiverade var andelen oeniga 7,7 %.

7.2.4 Attityder till svenska språket efter kontakterna

Mängden av kontakterna tycktes inte ha något betydligt samband med inställningen till svenska språket. Det fanns inte tydliga skillnader mellan responserna. Majoriteten av studerandena var eniga med de flesta påståendena. Följande tabell klargör sambandet mellan kontakterna till de tvåspråkiga och responserna till påståenden som mäter inställningen till svenska språket.

Nr	KONTAKTER															p			
	mycket						litet						inte alls						
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c							
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
6	0	0,0	1	100,0	0	0,0	11	44,0	4	16,0	10	40,0	11	34,4	5	15,6	16	50,0	.236
7	1	100,0	0	0,0	0	0,0	17	68,0	3	12,0	5	20,0	22	68,8	4	12,5	6	18,8	.976
23	1	100,0	0	0,0	0	0,0	23	92,0	1	4,0	1	4,0	31	96,9	0	0,0	1	3,1	.840
24	1	100,0	0	0,0	0	0,0	19	76,0	3	12,0	3	12,0	25	78,1	5	15,6	2	6,3	.914
28	1	100,0	0	0,0	0	0,0	20	80,0	3	12,0	2	8,0	23	71,9	4	12,5	5	15,6	.890
32	1	100,0	0	0,0	0	0,0	23	92,0	1	4,0	1	4,0	28	87,5	1	3,1	3	9,4	.943
T	5	83,3	1	16,7	0	0,0	113	75,3	15	10,0	22	14,7	140	72,9	19	9,9	33	17,2	.790

Tabell 7.8 Attityder till svenska språket efter kontakterna

Tabellen ovan visar att det inte fanns några betydliga skillnader mellan responserna på grund av kontakterna. Responserna fördelade sig i samma stil både hos studerandena som hade några kontakter till de tvåspråkiga och hos de som inte alls hade några kontakter till dem. En knapp majoritet (44 %) av de som hade några kontakter till de tvåspråkiga skulle använda i första hand svenska i samband med resor i Norden (påstående 6). 40 % av dem skulle inte använda svenska. En dryg tredjedel (34,4 %) av dem som inte alls hade några kontakter till de tvåspråkiga skulle utnyttja sina svenskkunskaper. Emellertid var andra av de som inte alls

hade några kontakter till de tvåspråkiga skulle använda något annat språk än svenska. I samband med påstående 7: ”Om jag blir tilltalad på svenska, svarar jag på samma språk” fanns inte någon tydlig skillnad mellan responserna på grund av kontakterna. Över två tredjedelar av informanterna var positivt inställda till påståendet.

På samma sätt visade kontakterna inte ha någon tydlig samband mellan responserna till påstående 23 ”Jag blir inte irriterad när jag hör någon tala svenska på gatan”. En klar majoritet av informanterna i båda grupper ställde sig positivt påståendet. Likadant fick tanken ”Finland kunde vara stolt över landets tvåspråkighet” studerandenas stöd (påstående 24).

Det fanns litet spridning mellan responserna i samband med påstående 28 ”Jag skulle kunna tänka mig att bo i ett svenskspråkigt område”. Även om största delen av enkätdeltagarna var positivt inställda till påståendet, var andelen oeniga något större hos de som inte alls hade några kontakter till de tvåspråkiga (15,6 %). Responserna till påstående 32 ”Man borde inte använda bara finska i Finland” var av samma stil. Andelen eniga var litet större hos de som hade några kontakter till de tvåspråkiga.

7.3 Attityder till svenska språkets ställning i Finland

7.3.1 Attityder till svenska språkets ställning i Finland efter könet

Kvinnorna tycktes vara positivare inställda till svenska språkets ställning i Finland än männen. Skillnaden mellan responserna var signifikant hos ett påstående. Nedanstående tabell redogör för sambandet mellan könet och inställningen till svenska språkets ställning i Finland.

Nr	KÖN												p
	kvinnor						män						
	a		b		c		a		b		c		
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
8	5	11,6	19	44,2	19	44,2	2	13,3	2	13,3	11	73,3	.092
9	32	74,4	5	11,6	6	14,0	7	46,7	3	20,0	5	33,3	.133
16	25	58,1	13	30,2	5	11,6	3	20,0	7	46,7	5	33,3	.027*
17	6	14,0	25	58,1	12	27,9	1	6,7	5	33,3	9	60,0	.083
25	29	67,4	10	23,3	4	9,3	5	33,3	6	40,0	4	26,7	.056
T	97	44,7	72	33,2	48	22,1	18	24,0	23	30,7	34	45,3	.000***

Tabell 7.9 Attityder till svenska språkets ställning i Finland efter könet

Skillnaden mellan könen kom tydligt fram gällande attityder till svenska språkets ställning i Finland. Kvinnorna visade sig vara något positivare i sina responser än männen. Andelen obeslutsamma var överraskande stor. Ungefär en tredje del av studerandena kunde inte ta ställning till påståendet: ”Betydelsen av att kunna svenska blir fortfarande större” (påstående 8). Så mycket som 44,2 % av kvinnorna kunde inte säga sin åsikt. En lika stor andel (44,2 %) av kvinnorna medan en klar majoritet (73,3 %) av männen var av den åsikt att i framtidens Finland spelar svenskkunskaper inte en större roll än nuförtiden. Kvinnorna ställde sig mycket positivare till ämbetssvenskans nödvändighet än männen. Nästan tre fjärdedelar (74,4 %) av kvinnorna ansåg ämbetssvenskan vara behövlig. Motsvarande andel hos männen var betydligt mindre (46,7 %). Det blev spridning på responserna hos männen; en femtedel (20 %) av dem var obeslutsamma och en tredjedel (33,3 %) var oeniga med påståendet.

Frågan om svenskans officiella ställning delade studerandenas åsikter. Männen hade än en gång en hårdare inställning till påstående 16* ($p=.027$): ”Svenska språkets officiella ställning i Finland borde bevaras”. Över en tredjedel (33,3 %) av männen skulle upphäva svenskans officiella ställning och till och med 46,7 % kunde inte säga sin åsikt. Bara 20 % av männen ställde sig positivt till den nuvariga situationen. Kvinnorna (58,1 %) förhöll sig klart positivare till bevarandet av den officiella ställningen. Andelen obeslutsamma kvinnor var 30,2 %. Den höga andelen tveksamma kan tolkas så att svenskans ställning i Finland var antingen likgiltig för studerandena eller de inte ville ta ställning till saken. Här är skillnaderna mellan kvinnornas och männens svar statistiskt signifikant. Då kan man antaga att det rör sig om verkliga skillnader i hela populationen. ”Svenskans ställning i Finland kommer att stärkas i framtiden” (påstående 17). Så tyckte bara 14 % av kvinnorna och 6,7 % av männen. En stor

andel (58,1 % av kvinnorna och 33,3 % av männen) av studerandena kunde inte ta ställning till denna fråga. Männens åsikter om framtidsutsikterna av svenskans ställning i Finland var betydligt negativare. 60 % av männen medan 27,9 % av kvinnorna var oeniga med påståendet.

Män hade en negativare och mera tveksam inställning till påståendet att staten borde gynna en positivare förhållning till Finlands tvåspråkighet (påstående 25). 67,4 % av kvinnorna och en tredjedel (33,3 %) av männen instämde med tanken. Till och med 26,7 % av männen motstod tanken medan den motsvarande siffran hos kvinnorna var bara 9,3 %. Även i samband med detta påstående var en stor andel av studerandena tveksamma (23,3 % av kvinnorna och 40 % av männen).

7.3.2 Attityder till svenska språkets ställning i Finland efter fakulteten

Skillnader mellan responserna av olika fakulteternas representanter var ganska tydliga. Språkstuderandena visade sig vara positivare inställda till svenska språkets ställning än de två andra studerandegrupperna. Emellertid var andelen tveksamma ganska stor hos alla grupper vid flera påstående. Skillnaden mellan responserna är generaliserbara vid denna påståendegrupp. Av följande tabell framgår sambandet mellan fakulteten och inställningen till svenska språkets ställning.

Nr	FAKULTET															p			
	humanistisk						samhällsvetenskaplig						matem.-naturvet.						
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c				
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
8	2	10,5	7	36,8	10	52,6	4	21,1	7	36,8	8	42,1	1	5,0	7	35,0	12	60,0	.599
9	17	89,5	0	0,0	2	10,5	14	73,7	4	21,1	1	5,3	8	40,0	4	20,0	8	40,0	.005
16	11	57,9	7	36,8	1	5,3	9	47,4	8	42,1	2	10,5	8	40,0	5	25,0	7	35,0	.123
17	2	10,5	11	57,9	6	31,6	1	5,3	11	57,9	7	36,8	4	20,0	8	40,0	8	40,0	.589
25	13	68,4	6	31,6	0	0,0	11	57,9	5	26,3	3	15,8	10	50,0	5	25,0	5	25,0	.264
T	45	47,4	31	32,6	19	20,0	39	41,1	35	36,8	21	22,1	31	31,0	29	29,0	40	40,0	.012*

Tabell 7.10 Attityder till svenska språkets ställning i Finland efter fakulteten

Vad beträffar fakulteterna så ansåg de flesta studerandena vid alla de tre fakulteterna att betydelsen att kunna svenska inte blir större i framtiden (påstående 8). Bara 10,5 % av språkvetarna och 5 % av naturvetarna förhöll sig positivt till påståendet. Samhällsvetarna var lite oväntat de positivaste; 21,1 % av dem var eniga med påståendet. En dryg tredjedel av studerandena i alla fakulteter var tveksamma. Skillnaden mellan fakulteterna kom tydligt fram även hos påstående 9: "Ämbetssvenska är nödvändig". Även här fungerar testet dock inte eftersom över 20 % av cellerna har ett värde under 5. Språkvetarna var säkra på sina åsikter, 89,5 % av dem instämde med påståendet och bara 10,5 % var oeniga. Motsvarande siffror hos samhällsvetarna var 73,7 % och 5,3 %. Naturvetarnas åsikter spred sig jämnt mellan dessa två (40 % och 40 %) alternativ. En intressant detalj är att till skillnad från språkvetarna kunde en femtedel både av samhällsvetarna och naturvetarna inte ge sin opinion.

Det kom fram skillnader mellan olika studerandegrupper gällande bevarandet av svenskans officiella ställning i Finland (påstående 16). Även om största delen av studerandena hade svarat med alternativet *kan inte säga* var den allmänna inställningen dock positiv. Språkvetarnas (57,9 %) förhållning var än igen den positivaste och naturvetarnas (40 %) lite stelare. 35 % av naturvetarna skulle ändra på svenskans ställning i landet. Samhällsvetarna var mest tveksamma, 47,4 % stödde svenskans officiella status men t.o.m. 42,1 % av dem kunde inte säga sin åsikt. I samband med påstående 17 "Svenska språkets ställning i Finland stärkas i framtiden" kunde majoriteten av informanterna i alla fakulteter inte säga sin åsikt. Ungefär en tredjedel av studerandena i den humanistiska och samhällsvetenskapliga fakulteten var oeniga. Andelen oeniga naturvetare var 40 %.

Majoriteten av studerandena förhöll sig positivt till påståendet 25: "Staten borde främja välvilligare förhållningssätt till landets tvåspråkighet, t.ex. genom information". Det kom fram några skillnader mellan fakulteter. 68,4 % av språkvetarna, 57,9 % av samhällsvetarna och 50 % av naturvetarna var anhängare till påståendet. Även om ingen av språkvetarna visade sig ha negativ inställning till påståendet var nästan en tredjedel (31,6 %) av dem tveksamma. En fjärdedel av även samhällsstuderandena och naturvetarna kunde inte ge sin åsikt. Man kan konstatera att det uppenbarligen finns behov av information om tvåspråkighet. Detta kunde möjligtvis ha en positiv inverkan på den allmänna inställningen till Finlands tvåspråkighet.

7.3.3 Attityder till svenska språkets ställning i Finland efter motivationen

Det framkom några skillnader mellan responserna på grund av motivationen att förbättra svenskkunskaperna. Vid de enstaka påståendena var skillnader inte statistiskt signifikanta men som helhet påverkade motivationen responserna betydligt. En intressant detalj var att de omotiverade var säkra på sina åsikter; andelen tveksamma var ganska liten inom denna påståendegrupp. Följande tabell redogör för motivationens inverkan på attityder till svenska språkets ställning.

Nr	MOTIVATION												p
	motiverad						omotiverad						
	a		b		c		a		b		c		
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
8	7	13,5	20	38,5	25	48,1	0	0,0	0	0,0	5	100,0	.152
9	36	69,2	8	15,4	8	15,4	3	60,0	0	0,0	2	40,0	.156
16	26	50,0	19	36,5	7	13,5	2	40,0	1	20,0	2	40,0	.126
17	6	11,5	29	55,8	17	32,7	1	20,0	0	0,0	4	80,0	.148
25	33	63,5	13	25,0	6	11,5	1	20,0	2	40,0	2	40,0	.126
T	108	41,5	89	34,2	63	24,2	7	28,0	3	12,0	15	60,0	.001***

Tabell 7.11 Attityder till svenska språkets ställning i Finland efter motivationen

Det framkom några små skillnader i samband med motivationen att förbättra svenskkunskaperna och attityderna till svenska språkets ställning. Skillnaderna var dock inte signifikanta. Majoriteten av de motiverade (48,1 %) ansåg att betydelsen av svenskkunskaper inte blir ständigt viktigare (påstående 8). Även alla de omotiverade var oeniga. I samband med attityder till ämbetssvenskans nödvändighet (påstående 9) var en klar majoritet av både de motiverade (69,2 %) och även av de omotiverade (60 %) positivt inställda.

Hälften (50 %) av de motiverade ansåg att svenska språkets officiella ställning i Finland borde bevaras (påstående 16). Andelen obeslutsamma var ganska stor (36,5 %). De omotiverades responser fördelade sig jämnt. En betydlig andel (80 %) av de omotiverade ställde sig kritiskt till svenskans framtidsutsikter i Finland (påstående 17). Dock en betydlig andel (55,8 %) av de motiverade kunde inte säga sin åsikt. 63,5 % av de motiverade instämde med förslaget att

staten borde främja välvilligare förhållningssätt till landets tvåspråkighet, t.ex. genom information (påstående 25). Emellertid var 40 % av de omotiverade av den motsatta åsikten.

7.3.4 Attityder till svenska språkets ställning i Finland efter kontakterna

Bristen på kontakterna med de tvåspråkiga verkade inte ha samband med inställningen till svenska språkets ställning i Finland. Generellt sett var studerandena välvilligt inställda till påståendena oavsett mängden av kontakterna. Responserna fördelade sig i samma stil. Av följande tabell framgår sambandet mellan kontakterna till tvåspråkiga och attityder till svenska språkets ställning.

Nr	KONTAKTER															p			
	mycket						litet						inte alls						
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c				
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
8	1	100,0	0	0,0	0	0,0	1	4,0	11	44,0	13	52,0	5	15,6	10	31,3	17	53,1	.047
9	1	100,0	0	0,0	0	0,0	16	64,0	3	12,0	6	24,0	22	68,8	5	15,6	5	15,6	.879
16	1	100,0	0	0,0	0	0,0	13	52,0	7	28,0	5	20,0	14	43,8	13	40,6	5	15,6	.719
17	0	0,0	0	0,0	1	100,0	3	12,0	14	56,0	8	32,0	4	12,5	16	50,0	12	37,5	.734
25	1	100,0	0	0,0	0	0,0	14	56,0	8	32,0	3	12,0	19	59,4	8	25,0	5	15,6	.890
T	4	80,0	0	0,0	1	20,0	47	37,6	43	34,4	35	28,0	64,0	40,0	52,0	32,5	44,0	27,5	.340

Tabell 7.12 Attityder till svenska språkets ställning i Finland efter kontakterna

Vid påstående 8 ”betydelsen av att kunna svenska blir ständigt viktigare” var majoriteten av enkäddeltagarna oeniga. Responserna fördelade sig i samma stil både hos dem som hade några kontakter till de tvåspråkiga och de som inte alls hade kontakter till dem. Andelen tveksamma var stor. På grund av detta kunde man konstatera att bristen på kontakterna inte medförde negativa inställningar till svenskans framtidsutsikter i landet. Resultatet är dock inte generaliserbart. Det gäller endast för detta sampel.

Påståendet att ämbetssvenska är nödvändig fick studerandenas stöd oavsett mängden av kontakterna (påstående 9). Majoriteten av studerandena i båda grupper var anhängare till påståen-

det. Andelen motståndare var litet högre (24 %) hos dem som hade några kontakter till de tvåspråkiga. Bara 15,6 % av dem som inte alls hade kontakter till tvåspråkiga personer var oeniga med påståendet.

Det framkom en intressant skillnad mellan responserna till påstående 16: ”Svenska språkets officiella ställning i Finland borde bevaras”. Även om majoriteten av studerandena oavsett mängden av kontakterna var eniga med påståendet var andelen tveksamma betydligt större hos dem som inte alls hade kontakter till tvåspråkiga personer (40,6 %). Å ena sidan var andelen oeniga litet större hos dem som hade några kontakter till de tvåspråkiga. Det fanns inget samband mellan mängden av kontakterna till de tvåspråkiga och inställningen till påstående 17 ”svenska språkets ställning i Finland stärkas i framtiden”. Responserna fördelade sig i samma stil i båda grupperna. Majoriteten av studerandena var tveksamma (56 % och 50 %).

Även vid påstående 25 ”Staten borde främja välvilligare förhållningssätt till landets tvåspråkighet t.ex. genom information” fanns det inte någon speciell skillnad mellan responserna på grund av mängden av kontakterna. Av både de som hade några kontakter och av de som inte alls hade kontakter till tvåspråkiga personer var majoriteten enig med påståendet. Andelen tveksamma var något högre hos dem som hade kontakter.

7.4 Attityder till Svenskfinland

7.4.1 Attityder till Svenskfinland efter könet

Det framkom tydliga skillnader i förhållningssättet hos män och kvinnor i samband med påståendena gällande Svenskfinland. Resultaten var generaliserbara vid denna grupp men inte vid de enskilda påståendena. Kvinnornas förhållning var fortfarande positivare än männens. Av nedanstående tabell framgår könets inverkan på attityder till Svenskfinland.

Nr	KÖN												p
	kvinnor						män						
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
10	29	67,4	7	16,3	7	16,3	7	46,7	2	13,3	6	40,0	.163
11	33	76,7	8	18,6	2	4,7	8	53,3	4	26,7	3	20,0	.119
12	20	46,5	9	20,9	14	32,6	8	53,3	3	20,0	4	26,7	.889
13	41	95,3	0	0,0	2	4,7	12	80,0	1	6,7	2	13,3	.113
18	30	69,8	13	30,2	0	0,0	6	40,0	6	40,0	3	20,0	.005
27	38	88,4	5	11,6	0	0,0	11	73,3	4	26,7	0	0,0	.166
T	191	75,5	37	14,6	25	9,9	52	57,8	20	22,2	18	20,0	.005**

Tabell 7.13 Attityder till Svenskfinland efter könet

Majoriteten av kvinnorna (67,4 %) ansåg att finlandssvenskarna har rättighet att kräva service på svenska (påstående 10). Männerna var märkvärdigt osäkrare i sina responser; en knapp majoritet var för påståendet men en nästan lika stor andel (40 %) tyckte att finlandssvenskarna inte kan förvänta sig att bli betjänade på svenska. Vad beträffar de svenskspråkiga institutionernas nödvändighet så fördelade sig responserna i samma stil. Majoriteten av både kvinnorna (76,7 %) och männen (53,3 %) ansåg att de svenskspråkiga institutionerna behövs (påstående 11). Vid detta påstående var andelen obeslutsamma emellertid något större (18,6 % av kvinnorna och 26,7 % av männen) än vid föregående påstående.

Även om kvinnornas förhållningssätt var positivare än männens vid de flesta påståendena, utgjorde påstående 12 ett undantag. Kvinnorna var ganska tveksamma gällande etableringen av en egen TV-kanal för svenska program. 46,5 % av dem ansåg att det borde finnas en egen tv-kanal för svenska program och över hälften (53,3 %) av männen var av samma åsikt. Andelen obeslutsamma var ungefär en femtedel av både kvinnor och män. En tredjedel av kvinnorna och en fjärdedel av männen var emot tanken om en helt svensk tv-kanal. Tanken blir verklighet i och med digi-tv. Både kvinnor och män var emellertid mycket eniga om att sändning av svenska tv-program i Finland är behövligt (påstående 13).

Skillnaden mellan könen var tydlig vid påstående 18: ”Tvåspråkigheten medför inte ekonomisk skada för Finland”. Testet fungerade dock inte. Ingen av kvinnorna var oenig medan en femtedel (20 %) av männen var det. Männens osäkerhet framgår av det att till och med 40 % av dem kan inte ge sin opinion och en lika stor andel är enig med påståendet. Även om ande-

len obeslutsamma hos kvinnorna är också stor (30,2 %), är majoriteten av dem dock av den åsikt att tvåspråkigheten inte förorsakar ekonomisk skada för Finland. Däremot var skillnaden mellan kvinnorna och männen inte stor gällande finskundervisning på Åland. Majoriteten av både kvinnor (88,4 %) och män (73,3 %) var enig med tanken att finskundervisning borde vara obligatorisk på Åland (påstående 27).

7.4.2 Attityder till Svenskfinland efter fakulteten

Även fakulteten påverkade responserna. Det framkom skillnader mellan fakulteterna. Resultaten som helhet är generaliserbara. Skillnaderna kom tydligast fram när responserna jämfördes mellan den humanistiska och den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten. Följande tabell klargör fakultetens inverkan på attityder till Svenskfinland.

Nr	FAKULTET															p			
	humanistisk						samhällsvetenskaplig						matem.-naturvet.						
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	f	%	f		%	f	%
10	13	68,4	4	21,1	2	10,5	13	68,4	3	15,8	3	15,8	10	50,0	2	10,0	8	40,0	.213
11	16	84,2	3	15,8	0	0,0	14	73,7	5	26,3	0	0,0	11	55,0	4	20,0	5	25,0	.024
12	7	36,8	5	26,3	7	36,8	11	57,9	4	21,1	4	21,1	10	50,0	3	15,0	7	35,0	.660
13	18	94,7	0	0,0	1	5,3	18	94,7	0	0,0	1	5,3	17	85,0	1	5,0	2	10,0	.651
18	13	68,4	6	31,6	0	0,0	13	68,4	5	26,3	1	5,3	10	50,0	8	40,0	2	10,0	.530
27	18	94,7	1	5,3	0	0,0	15	78,9	4	21,1	0	0,0	16	80,0	4	20,0	0	0,0	.321
T	85	74,0	19	16,7	10	8,8	84	73,7	21	18,4	9	7,9	74	61,7	22	18,3	24	20,0	.032*

Tabell 7.14 Attityder till Svenskfinland efter fakulteten

I samband med påstående 10: "Finlandssvenskarna har rättighet att kräva service på svenska" kom skillnaden mellan fakulteterna redan fram. Även om majoriteten av såväl språkvetarna (68,4 %) och samhällsstuderandena (68,4 %) som naturvetarna (50 %) var eniga med påståendet, var t.o.m. 40 % av naturvetarna emot det. Vid påståendet att de svenskspråkiga institutionerna är nödvändiga (påstående 11) var skillnaden mellan fakulteterna tydlig men inte statistiskt signifikant. En överväldigande majoritet av både språkvetarna och samhällsstuderandena var enig med påståendet och ingen av dem var oenig. Även om majoriteten av även na-

turvetarna var enig med påståendet så ansåg till och med en fjärdedel (25 %) av naturvetarna att de svenskspråkiga institutionerna är onödiga.

Majoriteten av både samhällsstudernaderna (57,9 %) och naturvetarna (50 %) tyckte att det borde finnas en egen tv-kanal för svenska program (påstående 12). Däremot fördelade sig språkvetarnas responser ganska jämnt mellan de tre alternativen, som tabellen ovan visar. Även om studerandena tvekade med etablering av en svensk tv-kanal ansåg de nästan enhälligt att sändningen av svenska tv-program dock är behövlig i Finland (påstående 13). Till och med 94,7 % av såväl språkvetarna som samhällsstuderandena och 85 % av naturvetarna var anhängare till svenska tv-sändningar i Finland.

De flesta studerandena tyckte även att tvåspråkigheten inte medför ekonomisk skada för Finland (påstående 18). Språkvetarna (68,4 %) och samhällsvetarna (68,4 %) ställde sig än igen en aning positivare till påståendet än naturvetarna (50 %). Så mycket som 40 % av naturvetarna kunde inte ge sin åsikt. Ingen av språkstuderandena var oenig. Detta kan bero på faktumet att flera språkstuderande kommer att förtjäna sitt uppehälle på Finlands tvåspråkighet, t.ex. som språklärare.

Förslaget om obligatorisk finskundervisning på Åland (påstående 27) fick studerandenas stöd, ingen var oenig. En avsevärd andel språkvetarna (94,7 %) i jämförelse med de två andra fakulteterna (78,9 % av samhällsvetarna och 80 % av naturvetarna) instämde med påståendet. Cirka en femtedel av både samhällsstuderandena och naturvetarna var tveksamma.

7.4.3 Attityder till Svenskfinland efter motivationen

Motivationen hade stor betydelse i samband med responser till påståenden i denna grupp. Resultaten är generaliserbara. Det framkom några skillnader vid påståendena 10 och 11 som dock inte är statistiskt signifikanta. Följande tabell klargör motivationens inverkan på attityder till Svenskfinland.

Nr	MOTIVATION												p
	motiverad						omotiverad						
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
10	34	65,4	9	17,3	9	17,3	2	40,0	0	0,0	3	60,0	.072
11	38	73,1	11	21,1	3	5,8	3	60,0	0	0,0	2	40,0	.024
12	26	50,0	11	21,2	15	28,8	2	40,0	1	20,0	2	40,0	.637
13	48	92,3	1	1,9	3	5,8	4	80,0	0	0,0	1	20,0	.807
18	33	63,5	17	32,7	2	3,8	3	60,0	1	20,0	1	20,0	.328
27	44	84,6	8	15,4	0	0,0	4	80,0	1	20,0	0	0,0	.878
T	223	76,4	57	12,7	32	11,0	18	60,0	3	10,0	9	30,0	.012**

Tabell 7.15 Attityder till Svenskfinland efter motivationen

Majoriteten (65,4 %) av dem som var motiverade till att förbättra sina svenskkunskaper ansåg att finlandssvenskarna har rättighet att kräva service på svenska (påstående 10). Däremot tyckte 60 % av de omotiverade att finlandssvenskarna inte skulle förvänta sig att bli betjänade på svenska. Vad beträffar nödvändigheten av de svenskspråkiga institutionerna (påstående 11) så ansåg både de motiverade (73,1 %) och de omotiverade (60 %) att institutionerna behövs. 40 % av de omotiverade var emellertid av den motsatta opinionen.

Både de motiverade och de omotiverade reagerade på samma sätt på de övriga påståendena i denna grupp. En liten skillnad finns dock vid påstående 12: ”Det borde finnas en egen tv-kanal för svenska program”. Även om det blev spridning på de motiverades responser så var hälften av dem av den åsikten att en svensk tv-kanal faktiskt skulle vara behövlig. De omotiverade var osäkrare i sina åsikter som tabellen ovan visar. Deras responser fördelade sig så att 40 % av dem var eniga med påståendet och 40 % var oeniga.

7.4.4 Attityder till Svenskfinland efter kontakterna

Bristen på kontakter till de tvåspråkiga verkade inte ha något tydligt samband med inställningen till Svenskfinland. Följande tabell redogör för kontakternas inverkan på attityder till Svenskfinland.

Nr	KONTAKTER															p			
	mycket						litet						inte alls						
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c				
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
10	1	100,0	0	0,0	0	0,0	17	68,0	1	4,0	7	28,0	18	56,3	8	25,0	6	18,8	.243
11	1	100,0	0	0,0	0	0,0	19	76,0	4	16,0	2	8,0	21	65,6	8	25,0	3	9,4	.875
12	0	0,0	1	100,0	0	0,0	10	40,0	7	28,0	8	32,0	18	56,3	4	12,5	10	31,3	.178
13	1	100,0	0	0,0	0	0,0	23	92,0	1	4,0	1	4,0	29	90,6	0	0,0	3	9,4	.738
18	0	0,0	1	100,0	0	0,0	14	56,0	10	40,0	1	4,0	22	68,8	8	25,0	2	6,3	.469
27	1	100,0	0	0,0	0	0,0	22	88,0	3	12,0	0	0,0	26	81,3	6	18,8	0	0,0	.714
T	4	66,7	2	33,3	0	0,0	105	70,0	26	17,3	19	12,7	134	69,8	34	17,7	24	12,5	.809

Tabell 7.16 Attityder till Svenskfinland efter kontakterna

Responserna av dem som hade några kontakter och av dem som inte hade några kontakter alls var mycket liknande. De som inte alls hade några kontakter med de tvåspråkiga tycktes inte ge negativare responser till påståendena än de övriga. De få skillnader som kom fram gällde närmast påståendena 12 och 18. Både vid påståendena 12 och 18 var andelen eniga större hos dem som inte alls hade några kontakter till tvåspråkiga. De som hade kontakter var tveksamma med sina responser gällande dessa påståenden. Majoriteten av dem som inte alls hade några kontakter med tvåspråkiga personer var anhängare till en svensk tv-kanal (påstående 12). De som hade några kontakter var osäkrare i sina åsikter.

Även vid påstående 18: "Tvåspråkigheten medför inte ekonomisk skada för Finland" var andelen eniga något större hos dem som inte alls hade kontakter med tvåspråkiga personer. Även vid detta påstående var andelen tveksamma betydligt större hos dem som hade några kontakter med tvåspråkiga personer. Det var litet oväntat att responserna fördelade sig på så sätt eftersom man kunde föreställa sig att åsikterna snarare skulle ha varit tvärtom. Skillnaderna i den observerade fördelningen av responserna var inte signifikanta.

7.5 Attityder till svenska språkets talare

7.5.1 Attityder till svenska språkets talare efter könet

Kvinnornas inställning till svenska språkets talare verkade vara något positivare än männens. Andelen tveksamma var stor hos båda könen vid flera påståenden. Av följande tabell framgår sambandet mellan könet och attityderna till svenska språkets talare.

Nr	KÖN												p
	kvinnor						män						
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
14	17	39,5	16	37,2	10	23,3	3	20,0	8	53,3	4	26,7	.371
15	40	93,0	1	2,3	2	4,7	13	86,7	2	13,3	0	0,0	.187
22	23	53,5	19	44,2	1	2,3	6	40,0	9	60,0	0	0,0	.514
26	12	27,9	25	58,1	6	14,0	3	20,0	9	60,0	3	20,0	.764
T	92	53,5	61	35,5	19	11,0	25	41,7	28	46,7	7	11,7	.259

Tabell 7.17 Attityder till svenska språkets talare efter könet

Påstående 14 "Finlandssvenskarna har högre social status" fick studerandena tveksamma. Över en tredje del (37,2 %) av kvinnorna och över hälften (53,3 %) av männen kunde inte säga sin åsikt. Skillnaden i responserna mellan könen var tydlig: eniga var 39,5 % av kvinnorna och bara 20 % av männen. Således visade sig kvinnorna ha en mjukare inställning till påståendet än männen.

Majoriteten av studerandena var välvilligt inställda till påståendet att man borde uppmuntra en tvåspråkig person att använda sina båda språk (påstående 15). Kvinnorna visade sig vara positivare inställda till påståendet: 93 % av dem var eniga medan hos män var andelen eniga något mindre (86,7 %). En intressant detalj är att till skillnad från kvinnorna var ingen av männen oenig med påståendet.

När det gällde idrottstävlingar tyckte hälften (50 %) av studerandena att finlandssvenskar står på Finlands sida (påstående 22). Kvinnorna (53,5 %) var välvilligare än männen (40 %), även om andelen av tveksamma personer var hög hos båda könen (44,2 % och 60 %).

Även påstående 26 "Finlandssvenskarna förhåller sig inte överlägset till de finskspråkiga" fick studerande villrådiga. Majoriteten av informanterna (58,1 % av kvinnorna och 60 % av männen) kunde inte säga sin åsikt. Eniga med påståendet var 27,9 % av kvinnorna och 20 % av männen. Det är värt att lägga märke till att andelen eniga och oeniga män var lika stor medan hos inställningar kvinnorna var något positivare.

7.5.2 Attityder till svenska språkets talare efter fakulteten

I samband med denna påståendegrupp fanns det en intressant skillnad mellan responserna av studerandena från olika fakulteter. Språkvetarnas och samhällsvetarnas inställningar visade sig vara likartade medan naturvetarnas attityder var i någon mån negativare. Följande tabell klargör sambandet mellan fakultet och attityder till svenska språkets talare.

Nr	FAKULTET															p			
	humanistisk						samhällsvetenskaplig						matem.-naturvet.						
	a		b		c		a		b		c		a		b		c		
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
14	7	36,8	7	36,8	5	26,3	6	31,6	8	42,1	5	26,3	7	35,0	9	45,0	4	20,0	.978
15	19	100,0	0	0,0	0	0,0	18	94,7	1	5,3	0	0,0	16	80,0	2	10,0	2	10,0	.189
22	11	57,9	8	42,1	0	0,0	11	57,9	8	42,1	0	0,0	7	35,0	12	60,0	1	5,0	.387
26	6	31,6	12	63,2	1	5,3	6	31,6	11	57,9	2	10,5	3	15,0	11	55,0	6	30,0	.214
T	43	56,6	27	35,5	6	7,9	41	53,9	28	36,8	7	9,2	33	41,3	34	42,5	13	16,3	.241

Tabell 7.18 Attityder till svenska språkets talare efter fakulteten

I samband med påstående 14 "Finlandssvenskarna har inte högre social status" kom inte fram några märkbara skillnader mellan responserna efter fakulteterna. Andelen tveksamma var stor i alla studerandegrupper. Det fanns några skillnader efter fakulteten mellan responserna till påstående 15: "Man borde uppmuntra en tvåspråkig person att använda sina båda språk". Språkvetarna (100 %) och samhällsvetarna (94,7 %) ställde sig mycket positivt till påståendet.

Även matematikernas (80 %) inställning var positiv, trots att 10 % av dem var oeniga med påståendet.

Responserna till påstående 22 "Finlandssvenskarna är på Finlands sida i idrottstävlingar" var litet negativare än vi väntade. Skillnaderna i naturvetarnas responser var tydliga i jämförelse med studerandena av de två andra fakulteterna. Naturvetarnas (35 %) inställning var inte så positiv som språkvetarnas (57,9 %) och samhällsstuderandenas (57,9 %). Andelen tveksamma var stor speciellt hos naturvetarna (60 %).

Naturvetarna hade en i viss mån hårdare inställning till påstående 26: "Finlandssvenskarna förhåller sig inte överlägset till de finskspråkiga". 30 % av naturvetarna var oeniga och bara 15 % eniga med påståendet, medan nästan en tredje del av både språkvetarna (31,6 %) och samhällsvetarna (31,6 %) instämde med påståendet. Bara 5,3 % av språkvetarna och 10,5 % av samhällsvetarna var oeniga med påståendet. Resultaten i denna grupp gäller endast för detta sampel.

7.5.3 Attityder till svenska språkets talare efter motivationen

Det tycktes råda ett klart samband mellan motivationen att förbättra svenskkunskaperna och inställning till svenska språkets talare. Som helhet är resultaten generaliserbara. De omotiverade verkade inte förhålla sig negativare till de svenskspråkiga. Andelen tveksamma var stor i båda grupperna. Följande tabell klargör motivationens inverkan på attityder till svenska språkets talare.

Nr	MOTIVATION												p
	motiverad						omotiverad						
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
14	19	36,5	21	40,4	12	23,1	1	20,0	3	60,0	1	20,0	.406
15	49	94,2	1	1,9	2	3,8	3	60,0	2	40,0	0	0,0	.008
22	25	48,1	26	50,0	1	1,9	3	60,0	2	40,0	0	0,0	.855
26	13	25,0	31	59,6	8	15,4	2	40,0	3	60,0	0	0,0	.157
T	106	51,0	79	38,0	23	11,1	9	30,0	10	66,7	1	3,3	.011**

Tabell 7.19 Attityder till svenska språkets talare efter motivationen

Största delen av responserna till påstående 14 ”Finlandssvenskarna har inte högre social status” var tveksamma. 36,5 % av de motiverade var eniga med påståendet medan hos de omotiverade valde bara 20 % av enkärdeltagarna detta alternativ. I samband med påstående 15 ”Man borde uppmuntra en tvåspråkig person att använda sina båda språk” var största delen av de motiverade (94,2 %) och de omotiverade (60 %) eniga. Ingen av de omotiverade var oenig med påståendet, medan 40 % av dem kunde inte säga sin åsikt. Trots signifikansen kan resultatet inte godkännas eftersom antalet omotiverade är för litet.

En stor del av informanterna valde alternativet *kan inte säga* vid påstående 22 ”Finlandssvenskarna är på Finlands sida i idrottstävlingar”. Det fanns inte något betydlig samband mellan responserna och motivationen förbättra svenskkunskaperna. 50 % av de motiverade var tveksamma. Nästan lika stor andel av dem var eniga med påståendet medan t.o.m. 60 % av de omotiverade valde samma alternativ. I samband med påstående 26 ”Finlandssvenskarna förhåller sig inte överlägset till de finskspråkiga” var alternativet *kan inte säga* det populäraste både hos de motiverade och de omotiverade. Emellertid fanns det en överraskande skillnad mellan de motiverades och de omotiverades responser: ingen av de omotiverade var oenig med påståendet medan andelen oeniga var 15,4 % hos de motiverade.

7.5.4 Attityder till svenska språkets talare efter kontakterna

Kontakterna med de tvåspråkiga verkade i allmänhet ha ett tydligt samband med inställning till svenska språkets talare. Detta betyder att resultaten är generaliserbara. Skillnaden mellan

responserna var inte signifikant eftersom grupperna var för små. Nedanstående tabell klargör sambandet mellan kontakterna och inställningen till svenska språkets talare.

Nr	KONTAKTER														p				
	mycket						litet						inte alls						
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b		c			
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
14	1	100,0	0	0,0	0	0,0	11	44,0	7	28,0	7	28,0	8	25,0	17	53,1	7	21,9	.218
15	1	100,0	0	0,0	0	0,0	25	100,0	0	0,0	0	0,0	27	84,4	3	9,4	2	6,3	.349
22	1	100,0	0	0,0	0	0,0	15	60,0	9	36,0	1	4,0	13	40,6	19	59,4	0	0,0	.291
26	1	100,0	0	0,0	0	0,0	5	20,0	12	48,0	8	32,0	9	28,1	22	68,8	1	3,1	.019
T	4	100,0	0	0,0	0	0,0	56	56,0	28	28,0	16	16,0	57	44,5	61	47,7	10	7,8	.006*

Tabell 7.20 Attityder till svenska språkets talare efter kontakterna

De som hade några kontakter med de tvåspråkiga visade sig vara mera positivt inställda, medan de som inte alls hade kontakter var för det mesta tveksamma. Det är dock bra att man inte dömer de svenskspråkiga på grund av fördomar eller dylikt. På grund av detta kunde man väl konstatera att enkätdeltagarna visade sig inte vara speciellt fördomsfulla.

25 % av dem som inte hade några kontakter och 44 % av dem som hade några kontakter med de tvåspråkiga var eniga påståendet att finlandssvenskarna inte har högre social status (påstående 14). Över hälften (53,1 %) av dem som inte hade några kontakter med tvåspråkiga var tveksamma. På grund av detta kan man konstatera att föga erfarenheter av tvåspråkighet inte försakade negativa attityder.

Varje informant som hade några kontakter till de tvåspråkiga var enig med påstående 15 ”Man borde uppmuntra en tvåspråkig person att använda sina båda språk”. Det fanns litet spridning i responserna hos de som inte alls hade några kontakter till de tvåspråkiga. Emellertid var andelen eniga stor (84,4 %) även hos dem. I samband med påstående 22 ”Finlandssvenskarna är på Finlands sida i idrottstävlingar” fanns en intressant skillnad mellan responserna. En klar majoritet (60 %) av de som hade några kontakter till de tvåspråkiga var eniga med påståendet. Andelen eniga var betydligt mindre (40,6 %) hos de som inte alls hade några kontakter till de tvåspråkiga. Av de som inte alls hade kontakter till de tvåspråkiga var majoriteten (59,4 %) tveksamma medan i den andra gruppen var andelen tveksamma litet mindre

(36 %). Det verkar som om informanterna hellre valde alternativet *kan inte säga* än visade negativa attityder.

I samband med påståendet 26 ”Finlandssvenskarna förhåller sig inte överlägset till de finskspråkiga” var det förvånansvärt att de som inte alls hade några kontakter till de tvåspråkiga förhöll sig positivare till påståendet än de som hade kontakter. 32 % av dem som hade några kontakter och bara 3,1 % av dem som inte hade kontakter ansåg finlandssvenskarna vara arroganta. Dem som inte hade kontakter till de tvåspråkiga verkade hellre välja alternativet *kan inte säga* (68,8 %) än döma de tvåspråkiga på grund av fördomar. Skillnaden i den observerade fördelningen var i någon mån signifikant men endast i detta sampel.

7.6 Attityder till tvåspråkighet i allmänhet

7.6.1 Attityder till tvåspråkighet i allmänhet efter könet

Könsskillnaden i inställningar till tvåspråkighet i allmänhet var signifikant. Resultaten kan generaliseras. Kvinnornas inställning tycktes vara positivare än männens i samband med alla påståenden. Följande tabell klargör relationen mellan könet och inställning till tvåspråkighet i allmänhet.

Nr	KÖN												p
	kvinnor						män						
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
19	20	46,5	9	20,9	14	32,6	3	20,0	3	20,0	9	60,0	.130
20	38	88,4	3	7,0	2	4,7	11	73,3	3	20,0	1	6,7	.331
21	33	76,7	6	14,0	4	9,3	6	40,0	6	40,0	3	20,0	.031
29	32	74,4	6	14,0	5	11,6	8	53,3	5	33,3	2	13,3	.229
T	123	71,5	24	14,0	25	14,5	28	46,7	17	28,3	15	25,0	.002**

Tabell 7.21 Attityder till tvåspråkighet i allmänhet efter könet

Det fanns skillnader mellan kvinnornas och männens responser till påstående 19: ”Tvåspråkighet förorsakar inte friktion mellan individerna”. Eniga var 20 % av männen och 46,5 % av kvinnorna. Ungefär en tredjedel (32,6 %) av kvinnorna var oeniga med påståendet medan av männen gav samma respons t.o.m. 60 %. Påståendet att tvåspråkigheten inte förorsakar några skador för individen stöddes av största delen av båda könen (påstående 20). Det fanns några små skillnader mellan könen även om responserna fördelades i samma stil. 88,4 % av kvinnorna och 73,3 % av männen var eniga med påståendet.

En klar majoritet av kvinnorna (76,7 %) skulle kunna tänka sig att fostra sina barn på två språk (påstående 21). Männen visade sig ha litet stelare inställning till tanken: 40 % av dem instämde med påståendet. Å ena sidan kunde 40 % av männen inte ge sin åsikt, medan den motsvarande andelen hos kvinnorna var bara 14 %. Det fanns lite spridning hos könen gällande attityder till modersmålsundervisning till flykting- och invandrarbarn (påstående 29). Kvinnorna var igen något positivare. 74,4 % av dem och 53,3 av männen stödde undervisning på barnets eget modersmål. En tredje del (33,3 %) av männen kunde dock inte besluta sig.

7.6.2 Attityder till tvåspråkighet i allmänhet efter fakulteten

Språkvetarna hade en positivare inställning till tvåspråkighet i allmänhet. Skillnaden mellan fakulteterna var signifikant. Resultaten kan således generaliseras. Följande tabell visar sambandet mellan fakulteten och attityder till tvåspråkighet i allmänhet.

Nr	FAKULTET																		p
	humanistisk						samhällsvetenskaplig						mat.-naturvet.						
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c				
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
19	11	57,9	3	15,8	5	26,3	6	31,6	4	21,1	9	47,4	6	30,0	5	25,0	9	45,0	.398
20	18	94,7	0	0,0	1	5,3	15	78,9	2	10,5	2	10,5	16	80,0	4	20,0	0	0,0	.184
21	17	89,5	2	10,5	0	0,0	9	47,4	7	36,8	3	15,8	13	65,0	3	15,0	4	20,0	.045
29	15	78,9	3	15,8	1	5,3	14	73,7	4	21,1	1	5,3	11	55,0	4	20,0	5	25,0	.259
T	61	80,3	8	10,5	7	9,2	44	57,9	17	22,4	15	19,7	46	57,5	16	20,0	18	22,5	.019*

Tabell 7.22 Attityder till tvåspråkighet i allmänhet efter fakulteten

Andelen eniga var betydligt stor i samband med de flesta påståendena i denna grupp. Det framkom märkvärdiga skillnader mellan fakulteter gällande påstående 19. Språkvetarna visade sig ha betydligt positivare inställning till påståendet att tvåspråkighet inte förorsakar friktion mellan individerna. Nästan två tredjedelar (57,9 %) av dem var eniga, medan majoriteten av samhällsvetarna (47,4 %) och naturvetarna (45 %) var oeniga med påståendet. Andelen tveksamma var störst hos naturvetarna (25 %).

Språkvetarnas responser även till påstående 20 "tvåspråkighet förorsakar inte skador för individen" var positivare än de andra studerandenas. Av språkvetarna var 94,7 % anhängare till påståendet. Andelen eniga var 80 % av naturvetarna och 78,9 % av samhällsstuderandena. Det är intressant att andelen oeniga var 10,5 % hos samhällsvetarna och 5,3 % hos språkvetarna, medan ingen av naturvetarna tyckte att tvåspråkighet skulle medföra skador för individen.

Skillnaden mellan responserna till påstående 21 var signifikant men det gäller endast för detta sampel. Det framkom att språkvetarna var tydligt positivare inställda till tanken att fostra sina barn på två språk. Av språkvetarna var 89,5 % eniga med påståendet, medan av samhällsstuderandena (47,4 %) och naturvetarna (65 %) var andelen eniga betydligt mindre. Samhällsvetarna (36,8 %) var de mest tveksamma. En femtedel av naturvetarna och 15,8 % av samhällsvetarna var oeniga med påståendet, medan ingen av språkstudierandena förhöll sig negativt till tanken.

I samband med påstående 29 "man borde arrangera modersmålsundervisning för flykting- och invandrarbarn i Finland" var naturvetarnas responser tydligt misstänksammast. En fjärdedel (25 %) av dem var oeniga med påståendet och 20 % var tveksamma. Av dem som instämde med tanken var 78,9 % språkvetare, 73,7 % samhällsvetare och bara 55 % naturvetare.

7.6.3 Attityder till tvåspråkighet i allmänhet efter motivationen

Motivationen att förbättra svenskkunskaperna verkade inte ha något betydligt samband med responserna till påståendena gällande inställningen till tvåspråkighet i allmänhet. Det är nog värt att notera att på grund av andelen oeniga vid de flesta påståendena var de motiverade relativt positivare inställda till påståendena. Andelen omotiverade var så liten att man dock inte kan generalisera resultaten. Följande tabell klargör motivationens inverkan på attityder till tvåspråkighet i allmänhet.

Nr	MOTIVATION												p
	motiverad						omotiverad						
	a	b	c		a	b	c						
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
19	21	40,4	11	21,2	20	38,5	2	40,0	1	20,0	2	40,0	.817
20	44	84,6	5	9,6	3	5,8	4	80,0	1	20,0	0	0,0	.915
21	36	69,2	11	21,2	5	9,6	2	40,0	1	20,0	2	40,0	.335
29	37	71,2	10	19,2	5	9,6	3	60,0	1	20,0	1	20,0	.095
T	138	66,3	37	17,8	33	15,9	11	55,0	4	20,0	5	25,0	.516

Tabell 7.23 Attityder till tvåspråkighet i allmänhet efter motivationen

Responserna till påstående 19 var av samma stil i båda grupper. Ungefär två femtedelar av både de motiverade och de omotiverade var anhängare till påståendet att tvåspråkighet inte förorsakar friktion mellan individerna. Å andra sidan var andelen oeniga lika stor. Därför kan man inte dra några slutsatser på grund av responserna. Responserna till påstående 20 "tvåspråkighet förorsakar inte friktion mellan individerna" följde dels samma linje. Skillnaden mellan andelen eniga var inte signifikant hos de motiverade och de omotiverade. Det är nog märkvärdigt att åtta personer av tio instämde med påståendet.

Responserna till påstående 21 "Jag kunde tänka mig att ge mina barn en tvåspråkig uppfost-
ran" fördelade sig jämnt mellan alternativen *enig* och *oenig* hos de omotiverade. Båda alternativen stöddes av 40 % av de omotiverade informanterna. Av de motiverade var en klar majoritet (69,2 %) enig med påståendet. Det framkom att två tredjedelar av de omotiverade stödde påståendet att man borde arrangera modersmålsundervisning för flykting- och invandrarbarn i Finland (påstående 29). Även 71,2 % av de motiverade var anhängare till påståendet.

7.6.4 Attityder till tvåspråkighet i allmänhet efter kontakterna

Bristen på kontakter med tvåspråkiga personer tycktes inte ha något speciellt samband med inställningen till tvåspråkighet i allmänhet. Andelen tveksamma var emellertid något större hos de som inte alls hade kontakter till tvåspråkiga personer. Trots det gav de som inte alls hade kontakter till de tvåspråkiga inte negativare responser till påståendena än de andra. Nedanstående tabell klargör för sambandet mellan kontakterna och inställning till tvåspråkighet i allmänhet.

Nr	KONTAKTER															p			
	mycket						litet						inte alls						
	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c	a	b	c				
f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%				
19	0	0,0	1	100,0	0	0,0	9	36,0	4	16,0	12	48,0	14	43,8	7	21,9	11	34,4	.287
20	1	100,0	0	0,0	0	0,0	20	80,0	2	8,0	3	12,0	28	87,5	4	12,5	0	0,0	.347
21	1	100,0	0	0,0	0	0,0	21	84,0	1	4,0	3	12,0	17	53,1	11	34,4	4	12,5	.068
29	1	100,0	0	0,0	0	0,0	16	64,0	4	16,0	5	20,0	23	71,9	7	21,9	2	6,3	.551
T	3	75,0	1	25,0	0	0,0	66	66,0	11	11,0	23	23,0	82	64,1	29	22,7	17	13,3	.081

Tabell 7.24 Attityder till tvåspråkighet i allmänhet efter kontakterna

Responserna till påstående 19 ”Tvåspråkighet förorsakar inte friktion mellan individerna” fördelade sig i samma stil både hos de som hade några kontakter och de som inte alls hade kontakter till tvåspråkiga personer. Det är intressant att de som inte alls hade några kontakter till de tvåspråkiga gav litet positivare responser till påståendet: 43,8 % av dem var eniga med påståendet medan andelen eniga hos de som hade några kontakter var 36 %. En klar majoritet av de båda grupperna var anhängare till påstående 20: ”Tvåspråkighet förorsakar inte skador för individen”. 80 % av dem som hade några kontakter och 87,5 % av de som inte alls hade kontakter till tvåspråkiga personer var eniga med påståendet. Det är värt att lägga märke till att ingen av dem som inte alls hade kontakter till de tvåspråkiga var oenig med påståendet, medan motsvarande alternativ stöddes av 12 % av dem som hade några kontakter till tvåspråkiga personer.

Det verkade som om bristen på kontakter med tvåspråkiga skulle ha någon samband med påstående 21. De som hade några kontakter (84 %) förhöll sig mycket positivare till tanken att ge sina barn tvåspråkig uppfostran än de som inte alls hade några kontakter till tvåspråkiga (53,1 %). Över en tredjedel (34,4 %) av dem som inte hade några kontakter var tveksamma. Detta betyder dock inte att bristen på kontakter till tvåspråkiga personer skulle medföra negativa attityder till tvåspråkig uppfostran. De som inte alls hade kontakter till de tvåspråkiga visade dock inte ha negativare inställning till påståendet. Andelen oeniga var nästan lika stor i båda grupperna: 12 % och 12,5 %.

Det framkom en intressant skillnad mellan responserna till påstående 29 "Man borde arrangera modersmålsundervisning till flykting- och invandrabarn i Finland". De som inte alls hade kontakter till tvåspråkiga personer visade sig vara positivare inställda till påståendet (71,9 %). Oeniga av dem var bara 6,3 %. Av dem som hade några kontakter till tvåspråkiga personer var 64 % anhängare till påståendet, medan en femtedel av dem var oeniga.

8 KORRELATIONER

Med termen *korrelation* avses graden av variabelernas samvariation. Det gäller att ta reda på om en variabels värdeförändringar samvarierar systematiskt med en annan variabels förändringar. En generell översikt över denna fråga är uppnåelig med hjälp av korstabulering och olika typer av grafiska tabeller. Det finns flera principer och tekniker för att beskriva samvariation genom en enkel statistisk storhet eller index. Dessa kallas för *korrelationskoefficienter* som definieras som ett värde som varierar från +1.00 till -1.00. Den perfekta positiva korrelationen anges med korrelationskoefficienten +1.00 och värdet -1.00 uttrycker en perfekt negativ samvariation. Om denna siffra är 0-0.25 gäller det total brist på korrelation, något som betyder att variabelerna är oberoende av varandra. Om korrelationskoefficienten är 0.26-0.50 är sambandet ganska svagt. Sambandet kan anses ganska starkt om korrelationskoefficienten är 0.51-0.75. Det gäller mycket stark korrelation om korrelationskoefficienten är 0.76 eller större. Ett sambands styrka måste dock bedömas från fall till fall och utifrån de förväntningar man har, när man tar ställning till om sambandet kan kallas "högt" eller "lågt". (Befring 1992, 117-118, Stukát 1993, 57.)

8.1 Korrelationer inom påståendegruppen Attityder till ”tvångssvenska”

Följande tabell klargör korrelationer mellan påstående i gruppen Attityder till ”tvångssvenska”. Två asterisker (**) betyder att korrelationen är signifikant på nivån 0.01 och en asterisk (*) är tecken för signifikans på nivån 0.05.

	1	2	3	4	5	30	31
PÅSTÅENDE 1							
Pearson Correlation	1.000	.796**	-.466**	-.419**	.272*	-.296*	-.337**
Sig. (2-tailed)	.	.000	.000	.001	.039	.024	.010
PÅSTÅENDE 2							
Pearson Correlation	.796**	1.000	-.311*	-.305*	.278*	-.232	-.294*
Sig. (2-tailed)	.000	.	.018	.020	.035	.079	.025
PÅSTÅENDE 3							
Pearson Correlation	-.466**	-.311*	1.000	.336**	-.192	.254	.457**
Sig. (2-tailed)	.000	.018	.	.010	.149	.054	.000
PÅSTÅENDE 4							
Pearson Correlation	-.419**	-.305*	.336**	1.000	-.115	-.012	-.026
Sig. (2-tailed)	.001	.020	.010	.	.391	.926	.844
PÅSTÅENDE 5							
Pearson Correlation	.272*	.278*	-.192	-.115	1.000	-.067	-.120
Sig. (2-tailed)	.039	.035	.149	.391	.	.615	.368
PÅSTÅENDE 30							
Pearson Correlation	-.296*	-.232	.254	-.012	-.067	1.000	.512**
Sig. (2-tailed)	.024	.079	.054	.926	.615	.	.000
PÅSTÅENDE 31							
Pearson Correlation	-.337**	-.294*	.457**	-.026	-.120	.512**	1.000

Tabell 8.1 Attityder till ”tvångssvenska”, korrelationer

Det fanns både positiva och negativa korrelationer mellan påståenden i denna grupp. Påstående 1 korrelerade mest både negativt och positivt. Det tydligaste sambandet fanns mellan påståendena 1 och 2 (.796**), vilket var att vänta. Påståendena handlar samma tema; svenskans valfrihet både i grundskolan (påstående 1) och gymnasiet (påstående 2). Påstående 1 korrelerade negativt med påstående 3 (-.466**), påstående 4 (-.419**), påstående 30 (-.296**) och påstående 31 (-.337**). Detta betyder att enkätdeltagarna har reagerat på ett olik sätt på påståendena 1 och 2 och på påståendena 3, 4, 30, 31. Fenomenet är konsekvent. Om studerandena har svarat att att kunna svenska är nyttigt för finländarna så har de sannolikt varit av den åsikten att svenska inte borde vara ett valfritt ämne vare sig i grundskolan eller i gymnasiet.

8.2 Korrelationer inom påståendegruppen Attityder till svenska språket

Följande tabell visar korrelationer mellan påståenden gällande attityder till svenska språket.

	6	7	23	24	28	32
PÅSTÅENDE 6						
Pearson Correlation	1.000	.531**	.198	.245	.253	.117
Sig. (2-tailed)	.	.000	.137	.064	.055	.382
PÅSTÅENDE 7						
Pearson Correlation	.531**	1.000	.338**	.190	.123	.143
Sig. (2-tailed)	.000	.	.010	.153	.359	.286
PÅSTÅENDE 23						
Pearson Correlation	.198	.338**	1.000	.521**	.416**	.504**
Sig. (2-tailed)	.137	.010	.	.000	.001	.000
PÅSTÅENDE 24						
Pearson Correlation	.245	.190	.521**	1.000	.354**	.534**
Sig. (2-tailed)	.064	.153	.000	.	.006	.000
PÅSTÅENDE 28						
Pearson Correlation	.253	.123	.416**	.354**	1.000	.307*
Sig. (2-tailed)	.055	.359	.001	.006	.	.019
PÅSTÅENDE 32						
Pearson Correlation	.117	.143	.504**	.534**	.307*	1.000

Tabell 8.2 Attityder till svenska språket, korrelationer

Påstående 23 korrelerade starkt med alla påståenden förutom 6. Samvariationen var positiv, vilket betyder att det har reagerats på samma sätt på olika påståenden. Korrelationskoefficienten var hög mellan påståendena 6 och 7 (.531**) och det är konsekvent eftersom dessa påståenden mäter likartade saker. Sambandet var starkt även mellan påståendena 7 och 23 (.338**), 23 och 24 (.521**), 23 och 28 (.416**), 23 och 32 (.504**), 24 och 28 (.354**) samt 24 och 32 (.534**). Lite lägre korrelationskoefficient fanns mellan påståendena 28 och 32 (.307*). Det var ganska oväntat att påstående 6 inte hade något signifikant samband med några andra påståenden än 7.

8.3 Korrelationer inom påståendegruppen Attityder till svenska språkets ställning i Finland

Den nedanstående tabellen redogör för korrelationer mellan påståenden gällande attityder till svenska språkets ställning i Finland.

	8	9	16	17	25
PÅSTÅENDE 8					
Pearson Correlation	1.000	.440**	.377**	.422**	.334*
Sig. (2-tailed)	.	.001	.003	.001	.010
PÅSTÅENDE 9					
Pearson Correlation	.440**	1.000	.486**	.282*	.482**
Sig. (2-tailed)	.001	.	.000	.032	.000
PÅSTÅENDE 16					
Pearson Correlation	.377**	.486**	1.000	.335*	.547**
Sig. (2-tailed)	.003	.000	.	.010	.000
PÅSTÅENDE 17					
Pearson Correlation	.422**	.282*	.335*	1.000	.392**
Sig. (2-tailed)	.001	.032	.010	.	.002
PÅSTÅENDE 25					
Pearson Correlation	.334*	.482**	.547**	.392**	1.000
Sig. (2-tailed)	.010	.000	.000	.002	.

Tabell 8.3 Attityder till svenska språkets ställning, korrelationer

Alla påståenden i denna grupp samvarierar med varandra och korrelation är positiv. Informanterna har alltså reagerat på samma sätt på påståendena gällande attityder till svenska språkets ställning i Finland. Om studerandena var eniga med påstående 8 att betydelsen av svenskkunskaper blir ständigt viktigare, var de antagligen eniga även med påstående 17 att svenska språkets ställning i Finland stärkas i framtiden. Påstående 17 korrelerar mindre än de andra; korrelationen med den och påståendena 8 (.422**) och 25 (.392**) är högre än med påståendena 9 (.282*) och 16 (.335*). Korrelationskoefficienten var högre vid de andra påståendena. Samvariationen nådde nivån 0.01.

8.4 Korrelationer inom påståendegruppen Attityder till Svenskfinland

Följande tabell framställer sambandet mellan påståendena beträffande attityder till Svenskfinland.

	10	11	12	13	18	27
PÅSTÅENDE 10						
Pearson Correlation	1.000	.741**	.352**	.458**	.425**	.136
Sig. (2-tailed)	.	.00	.007	.000	.001	.308
PÅSTÅENDE 11						
Pearson Correlation	.741**	1.000	.286*	.524**	.495**	.018
Sig. (2-tailed)	.000	.	.030	.000	.000	.892
PÅSTÅENDE 12						
Pearson Correlation	.352**	.286*	1.000	.484**	.058	-.173
Sig. (2-tailed)	.007	.030	.	.000	.668	.194
PÅSTÅENDE 13						
Pearson Correlation	.458**	.524**	.484**	1.000	.483**	-.020
Sig. (2-tailed)	.000	.000	.000	.	.000	.880
PÅSTÅENDE 18						
Pearson Correlation	.425**	.495**	.058	.483**	1.000	.159
Sig. (2-tailed)	.001	.000	.668	.000	.	.233
PÅSTÅENDE 27						
Pearson Correlation	.136	.018	-.173	-.020	.159	1.000
Sig. (2-tailed)	.308	.892	.194	.880	.233	.

Tabell 8.4 Attityder till Svenskfinland, korrelationer

De flesta påståenden tycktes samvariera ganska starkt. Samvariation var positiv. Påstående 27 korrelerade dock inte alls med de andra påståendena i denna grupp. Den avviker mycket från de andra påståendena i denna grupp så detta är inte någonting att undra på. Påståendena 12 och 18 verkade inte ha något samband. Däremot var korrelationen mellan påståendena 10 och 11 (.741**) mycket stark, vilket var förväntat. Med andra ord tyckte de som ansåg att finlandssvenskarna har rätt att kräva service på svenska också att de svenska institutionerna och tv-programmen är behövliga. Korrelationskoefficienten var hög även mellan påståendena 11 och 13 (.524**). Detta betyder att informanterna har varit konsekventa i sina svar. Samvariationen mellan påståendena 10, 11, 12 och 13 var förväntad.

8.5 Korrelationer inom påståendegruppen Attityder till svenska språkets talare

Nedanstående tabell klargör sambandet mellan påståenden beträffande attityder till svenska språkets talare.

	14	15	22	26
PÅSTÅENDE 14				
Pearson Correlation	1.000	-.176	.033	.079
Sig. (2-tailed)	.	.186	.806	.554
PÅSTÅENDE 15				
Pearson Correlation	-.176	1.000	.084	.236
Sig. (2-tailed)	.186	.	.532	.075
PÅSTÅENDE 22				
Pearson Correlation	.033	.084	1.000	.437**
Sig. (2-tailed)	.806	.532	.	.001
PÅSTÅENDE 26				
Pearson Correlation	.079	.236	.437**	1.000
Sig. (2-tailed)	.554	.075	.001	.

Tabell 8.5 Attityder till svenska språkets talare, korrelationer

Det fanns inte märkbara korrelationer inom denna grupp. Det enda signifikanta sambandet framkom mellan påståendena 22 och 26 (.437**). På grund av detta kan man säga att om man ansåg att finlandssvenskarna står på Finlands sida vid idrottstävlingar tyckte man också att finlandssvenskarna inte förhåller sig arroganta till finskspråkiga. Sambandet var förväntat. För de andra påståendenas del kan man säga att bristen på samvariation möjligtvis beror på att påståendena inte var särskilt lyckade i denna grupp eller också informanterna inte har varit konsekventa i sina svar.

8.6 Korrelationer inom påståendegruppen Attityder till tvåspråkighet i allmänhet

I följande tabell presenteras korrelationer mellan de fyra påståendena som behandlar attityder till tvåspråkighet i allmänhet.

	19	20	21	29
PÅSTÅENDE 19				
Pearson Correlation	1.000	.456**	.244	.303*
Sig. (2-tailed)	.	.000	.065	.021
PÅSTÅENDE 20				
Pearson Correlation	.456**	1.000	.474**	.341**
Sig. (2-tailed)	.000	.	.000	.009
PÅSTÅENDE 21				
Pearson Correlation	.244	.474**	1.000	.239
Sig. (2-tailed)	.065	.000	.	.071
PÅSTÅENDE 29				
Pearson Correlation	.303*	.341**	.239	1.000
Sig. (2-tailed)	.021	.009	.071	.

Tabell 8.6 Attityder till tvåspråkighet i allmänhet, korrelationer

Det finns en hög (**) samvariation mellan påståendena 19 och 20, 20 och 21 samt 20 och 29, något som var förväntat. På grund av detta kan man säga att om man ansåg tvåspråkighet som ett positivt fenomen skulle man kunna även tänka sig att ge sina barn en tvåspråkig uppfostran. Det är dock förvånande att även om påståendena 19 och 20 handlar om liknande teman råder det samvariation endast mellan 20 och 21 (.474**) men inte mellan 19 och 21 (.244). Därtill tycks påstående 21 inte samvariera med de andra påståendena inom samma grupp, något som var oväntat. Detta tyder på att informanterna har varit litet inkonsekventa i sina svar. Något lägre (*) korrelation råder mellan påståendena 19 och 29.

9 ÖPPEN FRÅGA

Förutom de 32 påståendena fick enkättagarna besvara även en öppen fråga. Studerandena bads fullgöra meningen ”I Finland studerar man svenska därför att...”. 47 av de 58 enkättagare svarade på frågan. Vi delade svaren in i fyra grupper enligt områdena de behandlade: Finlands tvåspråkighet, historiska och kulturella skäl, samhällliga och sociala skäl och nödvändigheten att kunna svenska. Det fanns flera opinioner hos några svar, därför överskrider totala summan antalet svaren (47).

Den populäraste meningen var konstaterandet att Finland är officiellt ett tvåspråkigt land. Till och med 27 studerande accepterade saken som ett naturligt drag hos landet. Det verkar som

om studerande ansåg tvåspråkigheten vara självklarhet och som om de var nöjda med situationen. Svenskstudier i Finland motiverades även med historiska och kulturella skäl. 10 studerande nämnde det gemensamma förflutet och några betonade även att svenska ingår i den finska kulturen. För finlandssvenskarnas del är det bra att det finns människor som uppskattar svenska som ett väsentligt element i Finlands kultur. Detta stöder bevarandet av finlandssvensk kultur även i framtiden.

Nödvändighet av att kunna svenska var en motivation för svenskstudier hos 10 enkättagare. Några av enkättagarna var dock negativt inställda till den obligatoriska svenskundervisningen. De ansåg "tvångssvenskan" vara en kvarleva av svenska tiden. Många ansåg emellertid att det är nyttigt att kunna svenska. Vi inkluderade även lagstiftliga motivationer i samhällliga och sociala skäl. Det fanns 8 studerande som betonade antalet svenskspråkiga i Finland och som på grund av detta ville stödja språklig jämlikhet.

10 SAMMANFATTNING

Attityder till tvåspråkighet kan ofta vara negativa och misstänksamma. Man har t.ex. tidigare ansett tvåspråkigheten som ett negativt mellanstadium från enspråkighet i ett språk till enspråkighet i ett annat språk. I denna undersökning har Finlands tvåspråkighet betraktats ur studerandenas synvinkel. Vi intervjuade språkstudierande, samhällsstudierande och naturvetare vid Jyväskylä universitet. Utgångspunkten för föreliggande undersökning var folktingets attitydundersökning (1997).

Syftet med denna undersökning var att ta reda på om det finns skillnader i studerandenas inställning till Finlands tvåspråkighet. Vi hade fyra hypoteser i början. Vi antog att könet, fakulteten, motivationen att förbättra svenskkunskaperna och kontakterna med tvåspråkiga personer skulle ha något samband med attityderna. Vi antog att kvinnorna förhåller sig positivare till Finlands tvåspråkighet än männen och att språkvetarnas attityder är positivare än samhällsvetarnas och naturvetarnas. Vidare antog vi att de som är motiverade att förbättra sina svenskkunskaper och har gott om kontakter med tvåspråkiga personer skulle vara positivare inställda än de övriga.

Undersökningens resultat visade sig i hög grad motsvara våra förväntningar. Kvinnorna var positivare inställda än männen vid alla påståendegrupper. Språkvetarna hade positivare inställning än de två övriga studerandegrupperna. Samhällsvetarnas inställningar var dock ganska nära språkvetarnas attityder. Naturvetarna visade sig vara något negativare inställda än de övriga, men man kan dock inte säga att de skulle ha klart negativa attityder. De var snarare ganska tveksamma i sina åsikter. Motivationen att förbättra svenskkunskaperna och kontakterna med tvåspråkiga personer visade sig ha ett samband med positiva inställningar bara vid några påståendegrupper. I allmänhet verkade sambandet mellan dem och attityderna vara ganska svagt. Således tycktes här våra hypoteser inte klart motsvara förväntningarna. Vi kan konstatera att tanken att använda motivationen och kontakterna som bakgrundsvariabler inte var så lyckad. En orsak kan vara att *kontakter* är ett ganska obestämt begrepp. Det borde ha definierats bättre. Motivation tycktes inte heller vara en särskild lyckad som variabel. Orsaken till detta kan vara att de flesta studerandena var motiverade att lära sig mera svenska och således blev andelen omotiverade för liten.

Generellt sett var studerandenas attityder till "tvångssvenska" ganska positiv. En överväldigande majoritet av informanterna tyckte att svenskkunskaperna är nyttiga för finländarna. Därtill var studerandena anhängare till landsomfattande svenskundervisning. Även om frågan om svenskans valfrihet i grundskolan och gymnasiet fördelade enkätdeltagarnas åsikter, var en knapp majoritet av dem anhängare till obligatorisk svenskundervisning i skolor, alltså "tvångssvenska". Att läsa svenska stöddes betydligt mera än att läsa ryska. Kvinnorna visade sig vara positivare inställda till "tvångssvenska" än männen. Språkvetarna tycktes mest vara för obligatorisk svenskundervisning i grundskolan och i gymnasiet. De som var omotiverade att förbättra sina svenskkunskaper stödde valfrihet. Bakgrundsvariablerna fakultet, motivation och kontakterna var dock inte statistiskt signifikanta vid denna påståendegrupp.

Attityderna till svenska språket var allmänt taget mycket positiva. Trots det framkom det att bara ungefär hälften av informanterna använder svenska på resor i de nordiska länderna. Studerandena visade sig inte bli irriterade av att höra talas svenska. Majoriteten av dem skulle t.o.m. svara på svenska om de blev tilltalade på det språket. Kvinnorna var klart positivare inställda till svenska språket än männen. Språkvetarna visade sig ha positivare inställning till svenska språket än de två övriga studerandegrupperna. Skillnaden mellan språkvetarnas och naturvetarnas inställning var ganska stor. De som var omotiverade att förbättra sina svenskkunskaper visade sig vara oeniga med de flesta påståendena. Resultaten kan generaliseras för dessa variablers del. Kontakterna tycktes inte ha något klart samband med attityder till svenska språket.

Attityderna till svenska språkets ställning i Finland var till stor del tveksamma. Majoriteten av studerandena var anhängare till ämbetssvenska och tyckte att staten borde främja positivare förhållningssätt till landets tvåspråkighet. Enkätdeltagarna ville bevara svenskans officiella ställning i Finland, men de trodde emellertid inte att den stärks i framtiden. Kvinnorna visade sig vara positivare inställda än männen. Språkvetarnas attityder var klart positivare än de två övriga studerandegruppernas. De som var motiverade att förbättra sina kunskaper i svenska var positivare inställda än de övriga. De omotiverade var å ena sidan säkrare på sina åsikter. Resultaten kan generaliseras för könets, fakultetens och motivationens del. Kontakterna med tvåspråkiga personer verkade inte ha något samband med attityder till svenska språkets ställning i Finland.

Attityderna till Svenskfinland var mycket positiva. Studerandena var anhängare till de svenskspråkiga institutionerna och sändningen av svenska tv-program. Majoriteten av informanterna accepterade finlandssvenskarnas rättighet att få använda sitt modersmål i olika vardagliga situationer. Enligt studerandena vållar tvåspråkigheten inte någon ekonomisk skada för Finland. De flesta av informanterna var eniga om arrangeringen av obligatorisk finskundervisning på Åland. Kvinnornas förhållning var tydligt positivare än männens. Språkvetarna och samhällsvetarna inställde sig positivare till Svenskfinland än naturvetarna. Motivationen att förbättra svenskkunskaper visade sig ha ett samband med attityderna. Resultatet var statistiskt signifikant för könets, fakultetens och motivationens del. De som inte alls hade kontakter med tvåspråkiga personer tycktes inte ha någon negativare inställning till Svenskfinland än de övriga.

Attityderna till svenska språkets talare var till stor del tveksamma. Majoriteten av studerandena tyckte att man borde uppmuntra en tvåspråkig person att använda sina båda språk. Kvinnorna var något positivare inställda än männen. Språkvetarna och samhällsvetarna visade sig ha likartade inställningar medan naturvetarnas attityder i någon mån var negativare. De som var omotiverade att förbättra sina svenskkunskaper verkade inte förhålla sig negativare till de svenskspråkiga än de övriga. Kontakter med tvåspråkiga personer hade samband med attityderna; de som hade några kontakter var positivt inställda medan de som inte alls hade kontakter var mestadels tveksamma. Vid denna påståendegrupp är resultaten generaliserbara för motivationens och kontakternas del.

Attityderna till tvåspråkighet i allmänhet var ganska positiva. De flesta tyckte att tvåspråkighet inte vållar några skador för individen. Över två tredjedelar av informanterna kunde tänka sig att ge sina barn en tvåspråkig uppfostran. Därtill var majoriteten av studerandena anhängare till modersmålsundervisning för flykting- och invandrabarn i Finland. Kvinnornas inställning visade sig vara klart positivare än männens. Därtill var språkvetarnas attityder märkbart positivare än de två övriga studerandegruppernas. Samhällsvetarna och naturvetarna var ganska tveksamma. Bristen på kontakter med tvåspråkiga personer tycktes inte medföra negativa attityder till tvåspråkighet i allmänhet. Motivationen och kontakterna påverkade inte resultaten i denna grupp.

Enkäten innehöll även en öppen fråga med vilken vi tog reda på hur enkärdeltagarna motiverade svenskundervisningen i Finland. Flera studerande konstaterade att Finland är officiellt

ett tvåspråkigt land. Nästan hälften av studerandena accepterade undervisningen som ett naturligt drag hos landet. Det verkade som om studerande ansåg tvåspråkigheten som en självklarhet och som om de var nöjda med situationen. Svenskstudier i Finland motiverades även med historiska och kulturella skäl. Flera studerande nämnde den gemensamma historien och några betonade även att svenskan ingår i det finska kulturarvet.

Resultat av föreliggande undersökning kan eventuellt utnyttjas t.ex. i planeringen av kurser i svenska för universitetsstuderande. På grundval av resultaten skulle man kunna säga att det är begrundat att anordna kurser i svenska för studerande i olika ämnen. En stor del av informanterna visade sig vara tveksamma vid påståenden om svenska språkets ställning i Finland och påståenden om svenska språkets talare. Detta tyder på att det finns ett behov av mera information. I fortsättningen skulle man möjligtvis kunna studera huruvida det finns skillnader mellan studerandenas inställning till tvåspråkighet i olika områden (t.ex. i östra Finland och huvudstadsregionen). Dessutom kunde det vara fruktbart att utföra en longitudinell attitydundersökning i en tvåspråkig region.

LITTERATUR

- Allardt, E. (1997). *Vårt land vårt språk – Kahden kielen kansa. En attitydundersökning om det svenska i Finland*. Finlandssvensk rapport nr 35. Helsingfors: Svenska Finlands Folkting.
- Atkinson, R.L., Atkinson, R.C., Smith, E.E. & Bem, D.J. (1990). *Introduction to psychology*. Tionde upplagan. Förenta Staterna: Harcourt Brace Jovanovich.
- Befring, E. (1992). *Forskningsmetodik och statistik*. Oslo: Studentlitteratur.
- Beijar, K. Ekberg, H., Eriksson, S. & Tandefelt, M. (red.) (1998), *Ett land två språk – den finländska modellen*. Jyväskylä: Schildts Förlags Ab.
- Bijvoet, E. (1998). *Sverigefinnar tycker och talar. Om språkattityder och stilistisk känslighet hos två generationer sverigefinnar*. Uppsala: Skrifter utgivna av Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet 44.
- Eskola, A. (1975). *Sociologian tutkimusmenetelmät II*. Borgå: WSOY
- Grunderna för grundskolans läroplan 1994*. Helsingfors: utbildningsstyrelsen.
- Haugen, E. (1978). *Blessings of Babel*. Bilingualism and Language Planning. Problems and Pleasures. Berlin : Mouton de Gruyter.
- Helkama, K., Myllyniemi, R. & Liebkind, K. (1998). *Johdatus sosiaalipsykologiaan*. Andra upplagan. Helsingfors: Edita.
- Herberts, K. (1997). Svenska som minoritets- och majoritetsspråk i Finland – några sociologiska reflektioner. I Haapamäki, S. (red.), *Svenskan i Finland 4*. Åbo: Skrifter från svenska institutionen vid Åbo Akademi 3/1997, 1-8.
- Hyltenstam, K. & Stroud, C.(1991). *Språkbyte och språkbevande*. Om samiskan och andra minoritetsspråk. Lund: Studentlitteratur.
- Johanneson, I., Husén, T., Magnusson, D. & Westerlund, G.(1976). *Psykologisk uppslagsbok*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Larsson, B-A. (1989). Socialpsykologi. I Permer, K. & Permer, L.G. (red). *Psykologi – en grundbok*. Lund: Studentlitteratur, 29-78.
- Liebkind, K. (1998). Kulturidentitet. I Talvitie, U. & Rekola, N. (red.), *Det handlar om invandrarelevernas undervisning*. Helsingfors: Edita. Undervisningsstyrelsen 1/1998, 34-39.
- Lindberg, D., Tandefelt, M., Brandt, C. & Westerén, M. (1998) (red.). *Svenskt i Finland. En informationsbroschyr om finlandssvenskarna*. Helsingfors: Svenska Finlands Folkting.

- Mackey; W.F. (2000). The description of bilingualism. I Wei, L. (red.) *The bilingualism reader*. London: Routledge, 26-56.
- Nuolijärvi, P. (1991). Monikielinen Suomi. I Lahtinen, T. & Shore, S. (red.), *Kieli, valta ja eriarvoisuus*. Esitelmiä 18. kielitieteen päiviltä. Kieli 6. Andra upplagan. Helsingfors: Institutionen för nordiska språk vid Helsingfors universitet, 11-30.
- Pohjola I. (2001). Ett personligt e-postmeddelande, 5.4.2001.
- Romaine, S. (1995). *Bilingualism*. Andra upplagan. Bodmin: Blackwell.
- Rudbeg, B. (1993). *Statistik*. Lund: Studentlitteratur.
- Salo-Gunst, L. & Vilkkö-Riihelä, A. (1991). *Psykologian opas*. Juva: WSOY.
- Sinko, P. (1998). Språket är mitt hem – om modersmålets betydelse. I Talvitie, U. & Rekola, N. (red.), *Det handlar om invandrarelevernas undervisning*. Helsingfors: Hakapaino. Undervisningsstyrelsen 1/1998, 28-31.
- Skutnabb-Kangas, T. (1981). *Tvåspråkighet*. Lund: Liber Läromedel
- Skutnabb-Kangas, T. (1986). *Minoritet, språk och rasism*. Stockholm: Liber.
- Stukát, S. (1993). *Statistikens grunder*. Lund: Studentlitteratur.
- Sundman, M. (1995). Kaksikielisyys, kielitaito ja kognitiivinen kehitys. I Takkinen & Haapanen (red.), *Monikielinen Suomessa*. Helsingfors: Föreningen för logopedi och foniatri i Finland, 34-43.
- Sundman, M. (1998). *Barnet, skolan och tvåspråkigheten*. Helsingfors: Yliopistopaino.
- Suomen koulutusjärjestelmä 1999*. Helsingfors: Hakapaino.
- Tandefelt, M. (1988). *Mellan två språk. En fallstudie om språkbevarande och språkbyte i Finland*. Acta universitatis Upsaliensis. Uppsala universitet.
- Törnudd, K. (1978). *Svenska språkets ställning i Finland*. Tredje, omarbetade upplagan. Helsingfors: Holger Schiltds Förlag.
- Utbildning för invandrare 1999*. [www-dokument].
URL: <http://www.oph.fi/svenska/info/maahanmuuttajat/tilasto.htm>
- Uusitalo, H. (1998). *Tiede, tutkimus ja tutkielma*. Femte upplagan. Juva: WSOY.
- Wei, Li (2000). *The bilingualism reader*. London: Routledge.

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
12. Ruotsinkielisiä televisio-ohjelmia varten pitäisi olla oma kanava	1	2	3	4	5
13. Ruotsinkielisten televisio-ohjelmien lähettäminen Suomessa on tarpeetonta	1	2	3	4	5
14. Suomenruotsalaisilla/kaksikielisillä on korkeampi yhteiskunnallinen asema	1	2	3	4	5
15. Kaksikielistä ihmistä tulisi rohkaista käyttämään molempia kieliä	1	2	3	4	5
16. Ruotsin kielen virallinen asema tulisi poistaa	1	2	3	4	5
17. Ruotsin kielen asema Suomessa heikkenee tulevaisuudessa	1	2	3	4	5
18. Kaksikielisyydestä on taloudellista haittaa Suomelle	1	2	3	4	5
19. Kaksikielisyyys aiheuttaa kitkaa ihmisten välille	1	2	3	4	5
20. Kaksikielisyydestä on haittaa yksilölle itselleen	1	2	3	4	5
21. Voisin kuvitella kasvattavani lapseni kaksikieliseksi	1	2	3	4	5
22. Suomenruotsalaiset kannattavat Suomea urheilukilpailuissa	1	2	3	4	5
23. Ärsyynnyn kuullessani ruotsin kieltä kadulla	1	2	3	4	5
24. Suomi voisi olla ylpeä kaksikielisyydestään	1	2	3	4	5

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
12. Ruotsinkielisiä televisio-ohjelmia varten pitäisi olla oma kanava	1	2	3	4	5
13. Ruotsinkielisten televisio-ohjelmien lähettäminen Suomessa on tarpeetonta	1	2	3	4	5
14. Suomenruotsalaisilla/kaksikielisillä on korkeampi yhteiskunnallinen asema	1	2	3	4	5
15. Kaksikielistä ihmistä tulisi rohkaista käyttämään molempia kieliä	1	2	3	4	5
16. Ruotsin kielen virallinen asema tulisi poistaa	1	2	3	4	5
17. Ruotsin kielen asema Suomessa heikkenee tulevaisuudessa	1	2	3	4	5
18. Kaksikielisyydestä on taloudellista haittaa Suomelle	1	2	3	4	5
19. Kaksikielisyyys aiheuttaa kitkaa ihmisten välille	1	2	3	4	5
20. Kaksikielisyydestä on haittaa yksilölle itselleen	1	2	3	4	5
21. Voisin kuvitella kasvattavani lapseni kaksikieliseksi	1	2	3	4	5
22. Suomenruotsalaiset kannattavat Suomea urheilukilpailuissa	1	2	3	4	5
23. Ärsyynyn kuullessani ruotsin kieltä kadulla	1	2	3	4	5
24. Suomi voisi olla ylpeä kaksikielisyydestään	1	2	3	4	5

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
25. Valtion pitäisi tukea myönteisempää suhtautumista Suomen kaksikielisyyteen, esim. tiedottamalla	1	2	3	4	5
26. Suomenruotsalaiset suhtautuvat suomenkielisiin ylimielisesti	1	2	3	4	5
27. Suomen kielen opetuksen tulisi olla pakollista Ahvenanmaalla	1	2	3	4	5
28. Voisin kuvitella asuvani ruotsinkielisellä alueella, esim. Ahvenanmaalla tai länsirannikolla	1	2	3	4	5
29. Pakolais- ja maahanmuuttajalapsille pitää taata oman äidinkielen opetus Suomessa	1	2	3	4	5
30. Opiskelisin mieluummin venäjää kuin ruotsia	1	2	3	4	5
31. Minkä tahansa muun Suomessa opetettavan kielen osaaminen on hyödyllisempää kuin ruotsin osaaminen	1	2	3	4	5
32. Suomessa tulisi käyttää vain suomea	1	2	3	4	5
33. Suomessa opiskellaan ruotsia, koska _____					

KIITOS VASTAUKSESTASI!